

2
0
0
9

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALȚA
CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

PRO LEGE NR. 4/2009

PRO LEGE

4

ROMÂNIA
MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA
CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
Secția de resurse umane și documentare

PRO LEGE

PRO LEGE NR. 4/2009

CUPRINS

ANALIZE, STUDII, COMENTARII

*

I. DREPT PENAL ȘI PROCESUAL PENAL

	Pag.
Dorinel Oancea	
Administrarea probelor în cazul disjungerii unei cauze	11
Gheorghe Neacșu	
Efectuarea actelor premergătoare începerii urmăririi penale – în limitele legalității și responsabilității....	25
Daniel Ghiță	
Înregistrările convorbirilor telefonice și audio-video în mediul ambiental	31
Daniela Costache	
Nerespectarea dispozițiilor art. 149 ¹ alin. 1 C.p.p. referitoare la ascultarea inculpatului înainte de sesizarea instanței pentru luarea măsurii arestării preventive – nulitate absolută sau relativă	37
Silviu-Vasile Ciocoiu	
Particularități privind cercetarea la fața locului a accidentelor de navigație.....	42
Ionel Grigorie	
Percheziția în sisteme informatice.....	87

Ioan Marius Aron	Elementele constitutive ale infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă prevăzute de Legea nr. 319/2006	97
Ioan Moca	Aspecte teoretice și practice cu privire la interpretarea și aplicarea disp. art. 86 alin. (2) din Codul rutier	119
Cornelia-Camelia Șoica-Duma	Calitatea de parte vătămată și parte civilă în domeniul infracțiunilor silvice	125
Hortensia Livia Cioară	Începerea urmăririi penale - debutul procesului penal	136

II. DREPT CIVIL ȘI PROCESUAL CIVIL

Elisabeta Boțian	Exercitarea din oficiu a acțiunii civile în procesul penal - aspecte teoretice și practice -	142
-------------------------	--	-----

III. VARIA

Ilie Picioruș	Evaluarea magistratului român între realitate și incertitudine...	153
Georgiana Popescu	Managementul parchetelor. Elemente de management general și particularități	170

PRO LAW NO. 4/2009

CONTENTS

ANALYSIS, STUDIES, COMMENTS

*

I. CRIMINAL AND CRIMINAL PROCEDURAL LAW

		Page
Dorinel Oancea	Administration of evidence in the situation of case disjunction..	11
Gheorghe Neacșu	The performance of preliminary acts prior starting of the criminal prosecution - within the limits of legality and responsibility.....	25
Daniel Ghiță	The recording of the telephone and audio-video conversations in the ambient environment.....	31
Daniela Costache	Infringement of provisions of art. 149 ¹ , paragraph 1 of the Penal Procedure Code on the hearing of the defendant prior referral to court for the taking of the measure of preventive arrest – absolute or relative nullity.....	37
Silviu-Vasile Ciocoiu	Peculiar aspects of the search on place in navigation accidents. ...	42
Ionel Grigorie	The search of computer systems.	87

Ioan Marius Aron	Constitutive elements of the offences concerning work safety and health provided by Law 319/2006.....	97
Ioan Moca	Theoretical and practical aspects regarding the interpretation and application of the provisions of art. 86, para.2 of the Road Code.	119
Cornelia-Camelia Șoica-Duma	Quality of injured party and civil party in forest offences.....	125
Hortensia Livia Cioară	Starting of the criminal prosecution – initiation of the penal trial.....	136

II. CIVIL LAW AND PROCEDURAL LAW

Elisabeta Boțian	Ex-officio exercising of the civil action in a criminal trial – theoretical and practical aspects.	142
-------------------------	--	-----

III. VARIA

Ilie Picioruș	The assessment of the Romanian magistrate - between reality and uncertainty.....	153
Georgiana Popescu	The management of the prosecution offices. Elements of general management and peculiarities.....	170

PRO LOI NO. 4/2009

SOMMAIRE

ANALYSES, ETUDES, COMMENTAIRES

*

I. DROIT PENAL ET PROCESSUEL PENAL

		Page
Dorinel Oancea	Administration des preuves au cas de disjonction d'une affaire.	11
Gheorghe Neacșu	La réalisation des actes conduisant à l'engagement des poursuites pénales – dans les limites de la légalité et de la responsabilité.....	25
Daniel Ghiță	Les enregistrements des conversations téléphoniques et audio-vidéo dans l'environnement.....	31
Daniela Costache	La transgression des dispositions de l'art. 149 ¹ , alinéa 1, du Code de Procédure Pénale concernant l'audition de l'inculpé avant son renvoi devant le tribunal pour la prise de la mesure d'arrestation préventive – une nullité absolue ou relative.....	37

Silviu-Vasile Ciocoiu	Particularités concernant la poursuite sur les lieux des accidents de navigation.....	42
Ionel Grigorie	La perquisition de systèmes informatiques.....	87
Ioan Marius Aron	Les éléments constitutifs des infractions contre la sécurité et la santé au travail prévues dans la Loi no. 319/2006.	97
Ioan Moca	Les aspects théoriques et pratiques concernant l'interprétation et l'application des dispositions de l'art. 86, alinéa 2, du Code de la Route...	119
Cornelia - Camelia Şoica - Duma	La qualité de partie lésée et de partie civile dans le domaine des infractions contre la forêt.....	125
Hortensia Livia Cioară	Le commencement de la poursuite pénale. Le début du procès pénal.....	136

II. DROIT CIVIL ET PROCESSUEL CIVIL

		Page
Elisabeta Boţian	L'exercice <i>ex-officio</i> de l'action civile dans un procès pénal – aspects théoriques et pratiques.....	142

III. VARIA

		Page
Ilie Picioruș	L'évaluation du magistrat roumain entre la réalité et l'incertitude.	153
Georgiana Popescu	La gestion des parquets. Eléments de gestion générale et particularités.....	170

COLEGIUL DE REDACȚIE

DR. CONSTANTIN SIMA,
procuror șef
al Serviciului de Documentare și Statistică Judiciară

VALERIU DUMITRU PETROVICI,
procuror șef
al Biroului de Statistică Judiciară

LIVIU POPESCU,
procuror la Biroul de Documentare

I. DREPT PENAL ȘI PROCESUAL PENAL**ADMINISTRAREA PROBELOR ÎN CAZUL
DISJUNGERII UNEI CAUZE*****Dorinel Oancea***Procuror la
Parchetul de pe lângă
Înalta Curte de Casație și Justiție

The accused/defendants in the disjoining case are also accused/defendants in the disjoined case as well. The criminal action against them is exerted separately, in each case, depending on the crimes held in their charge.

The cases of indivisibility and connectivity stipulated under art.33 letter a) and art.34 letters a)–d) from the Criminal Procedure Code presuppose a sufficiently close connection between crimes, so that it is not possible that one of the criminals does not have any connection with certain crimes; therefore, its employment as a witness in the disjoined case could incriminate him/her in the disjoining case, be it to a small extent, any statement given in the disjoined case having criminal relevance over his/her own guilt.

Soluțiile de practică judiciară au ridicat problema administrării probelor în cazul disjunerii unei cauze, având în vedere caracterul legal al probațiunii, din perspectiva respectării dreptului la un proces echitabil.

Mai exact, soluția uzitată în practică este de a se folosi ca mijloace de probă în dosarul cauzei formate urmare a disjungerii copii ale înscrisurilor-mijloace de probă din dosarul inițial, iar învinuții sau inculpații pentru care nu s-a disjuns sunt folosiți ca martori pentru dovedirea infracțiunilor pentru care s-a disjuns.

Această practică este criticată pentru consecințele impunității față de anumite persoane și autoincrimării pentru inculpații folosiți ca martori.

Pentru a răspunde, vor fi analizate instituțiile juridice incidente, în special din perspectiva interacțiunii lor:

I. Disjungerea.

1. Definiție. Potrivit art. 38 combinat cu art. 45 C.p.p., disjungerea constă în măsura procesuală luată de instanță sau de organul de urmărire penală ca în cazul de indivizibilitate prevăzut în art. 33 lit. a) și în toate cazurile de conexitate, în interesul unei bune urmăriri sau judecări, urmărirea penală, respectiv judecarea unora dintre infractori sau infracțiuni să se facă separat.

Atât înțelesul uzual al termenului, cât și opoziția cu noțiunea de reunire a cauzelor, rezultată din analiza sistematică a art. 32 - 38, relevă că în Cod noțiunea de „disjungere” este folosită în sens de „despărțire”, „separare” a unei cauze unice în două.

2. Efecte. Unicul efect procesual al operației de disjungere a cauzei este separarea acesteia în două cauze. Economia dispozițiilor art. 32 - 38 nu oferă argumente pentru a desprinde existența altor efecte ale disjungerii. Prin urmare, în cauza disjunsă cadrul procesual se păstrează nemodificat, în măsura în care este compatibil cu noua cauză. Persoanele pe care nu le privește disjungerea își păstrează calitatea procesuală și în cauza disjunsă, iar persoanele pentru care s-a disjuns își pot

modifica această calitate. De exemplu, dacă în cauza inițială se disjunge pentru cercetări față de un martor, constatându-se că acesta a săvârșit o infracțiune aflată în indivizibilitate sau conexitate cu cele din cauză, în cauza disjunsă acesta va putea avea calitatea de învinuit sau inculpat.

Între disjungere și reunire a cauzelor există o simetrie, prima fiind opusul celei de-a doua. De asemenea, atât disjungerea, cât și reunirea sunt **reversibile**, intertransformabile, cauzele disjuse putând fi oricând reunite în conformația inițială, în condițiile prevăzute de lege. De aici rezultă că în cauza disjunsă o persoană nu poate avea **altă calitate** decât cea pe care o avea sau ar urma s-o aibă în cauzele reunite. Mai mult, rezultă că această calitate procesuală comună ambelor cauze este **unică**, o persoană neputând avea două calități distincte în aceeași cauză (cauzele reunite). De exemplu, învinuitul din cauzele reunite nu poate fi martor în cauza disjunsă. Dacă într-un caz concret se constată că un învinuit din cauzele reunite are calitatea de martor în cauza disjunsă, înseamnă că în cauza din care s-a disjuns au fost greșit reținute cazurile de indivizibilitate sau de conexitate, altfel spus că infracțiunile din cauza inițială nu se aflau în nici unul din aceste cazuri.

În **concluzie**, față de aceste distincții, putem formula următoarea **definiție** a disjungerii, mai relevantă în ce privește efectele acesteia: disjungerea este separarea cauzei într-un anumit moment, pentru anumite infracțiuni sau infractori, urmând ca ancheta, respectiv judecata **să continue** în ambele cauze din acel punct, ca și când nu ar fi avut loc separarea.

Aceasta înseamnă că probele administrate în cauză înainte de disjungere sunt valabile în întregime în cauza disjunsă. Desigur, modalitatea practică este

efectuarea de copii de pe actele dosarului, semnate de procuror și purtând ștampila parchetului, conform art. 205 alin. 3 C.p.p..

II. Calitatea de învinuit/inculpat sau martor.

Calitatea procesuală este determinată obiectiv de poziția fiecărei persoane față de cauză, de fapta sau faptele care formează obiectul acesteia.

Făptuitorul este persoana care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală sau o infracțiune. Definiția nu este expresă, însă rezultă fără echivoc din textele care se referă la făptuitor – de exemplu, art. 31 alin. 1, art. 32, art. 34 lit. c), art. 35 alin. 4, art. 200, art. 214 alin. 1 și 4 ș.a.m.d. C.p.p..

Potrivit art. 78, martorul este „persoana care are cunoștință despre vreo faptă sau despre vreo împrejurare de natură să servească la aflarea adevărului în procesul penal”.

Există o trăsătură comună a făptuitorului/ inculpatului și martorului: ambii îndeplinesc condiția cerută de art. 78. Mai mult, atât inculpatului, cât și martorului i se pune în vedere/i se cere să declare tot ce știe cu privire la fapta care formează obiectul cauzei/ faptele sau împrejurările pentru dovedirea cărora a fost propus (art. 70 alin. 2, respectiv art. 86 alin. 1).

Diferența fundamentală dintre făptuitor/ inculpat și martor este dată de contribuția activă, participarea la săvârșirea faptei care formează obiectul cauzei, respectiv de simpla luare la cunoștință a faptei, fără relevanță penală, care atrage un regim juridic total diferit și face incompatibile cele două calități.

Organul judiciar nu poate acorda unei persoane altă calitate decât cea care rezultă din obiectul cauzei și probele administrate, aprecierea sa fiind limitată la constatarea acestor împrejurări obiective. Calitatea de

făptuitor și cea de martor **se exclud reciproc în aceeași cauză**, cea de făptuitor având întâietate. Aici prin „aceeași cauză” înțelegem infracțiuni aflate în unul din cazurile prevăzute în art. 33 și art. 34 C.p.p., indiferent dacă acestea sunt reunite sau s-a dispus disjungerea.

Legătura făptuitorului din cauza față de care s-a dispus cu faptele din cauza disjunsă poate fi de 2 feluri, în funcție de caz:

1) Cazurile de indivizibilitate și conexitate prevăzute în art. 33 lit. a) și art. 34 lit. a) și b) C.p.p., în care se poate dispune disjungerea, privesc infracțiuni aflate în strânsă legătură, expres precizată. În toate aceste cazuri, învinuții/inculpații din cauza față de care s-a dispus **sunt învinuți/inculpați și în cauza disjunsă**. Acțiunea penală față de aceștia se exercită separat, în fiecare cauză.

2) În cazurile de conexitate prevăzute în art. 34 lit. c) și d), „când o infracțiune este săvârșită pentru a pregăti, a înlesni sau a ascunde comiterea altei infracțiuni, ori este săvârșită pentru a înlesni sau a asigura sustragerea de la răspundere penală a făptuitorului altei infracțiuni” ori „când între două sau mai multe infracțiuni există legătură și reunirea cauzelor se impune pentru o bună desfășurare a justiției”, legătura dintre infracțiuni sau infractori este mai puțin strânsă.

Aparent, în asemenea cazuri ar fi posibil ca o parte din infractori să fie terți față de infracțiunile disjuncte, ceea ce ar însemna că aceștia pot fi martori în cauza disjunsă. Făptuitorul, învinuitul sau inculpatul din cauza față de care s-a dispus ar putea fi martori în cauza disjunsă, în cazurile de conexitate prevăzute în art. 34 lit. c) și d), dacă nu au participat în niciun fel la săvârșirea faptelor pentru care s-a dispus, ca autori, coautori, instigatori, complici ori ca tăinuitori sau favorizatori.

La o analiză mai atentă însă, dacă între infracțiunile din cele două cauze există o asemenea legătură, suficient de strânsă încât reunirea cauzelor se impune cel puțin pentru o mai bună înfăptuire a justiției, nu este posibil ca unul din infractori să nu aibă nicio legătură cu anumite infracțiuni, astfel încât folosirea sa ca martor în cauza disjunsă l-ar putea incrimina în cauza din care s-a disjuns, chiar și într-o măsură mai mică, de exemplu, sub aspectul individualizării pedepsei.

Mai mult, în teoria posibilității folosirii unor inculpați ca martori în cauza disjunsă, trebuie avut în vedere că ulterior se poate dispune reunirea cauzelor, care ar antrena consecințe absurde, de exemplu, când o persoană va deveni în același timp inculpat și martor în cauză.

În **concluzie**, în cauza disjunsă făptuitorii/inculpații față de care s-a disjuns **nu pot avea** calitatea de martori, de la caz la caz. Astfel, **nu** este posibil ca legătura concretă între infracțiunile indivizibile sau conexe să nu influențeze răspunderea penală proprie a făptuitorului din cauza față de care s-a disjuns.

În această logică, în cauza disjunsă **persoanele își păstrează calitatea**, învinuitul sau inculpatul rămânând astfel, cu mențiunea în actul de soluționare că pentru celelalte infracțiuni indivizibile sau conexe s-a dispus anterior o altă soluție în cauză.

În cazul făptuitorului din cauza față de care s-a disjuns, acesta rămâne făptuitor în cauza disjunsă, audierea sa putând fi făcută după începerea urmăririi penale pentru fapta/faptele disjuncte.

III. Dreptul de a nu face nicio declarație.

„Dreptul la tăcere” sau „dreptul de a nu se autoincrimina” este prevăzut expres în art. 70 alin. 2 C.p.p., sub forma „dreptul de a nu face nicio declarație”.

Art. 70 alin. 2 a fost astfel modificat prin art. 1 pct. 41 din Legea nr. 281/2003 privind modificarea și completarea Codului de procedură penală și a unor legi speciale¹. Anterior modificării, în perioada 1969 – 2003, textul conținea doar prevederea rămasă și astăzi în vigoare: „inculpatului (...) i se pune în vedere să declare tot ce știe cu privire la faptă și la învinuirea ce i se aduce în legătură cu aceasta.” Această prevedere, deși ar putea fi interpretată ca o obligație legală, se referă doar la o conduită impusă organelor judiciare, pentru a stabili contactul psiho-verbal cu inculpatul și cadrul audierii și **nu este o obligație** impusă acestuia. Astfel, nu exista sancțiuni pentru refuzul de a da declarații, iar art. 70 alin. 2, coroborat cu art. 66, potrivit căruia „Învinuitul sau inculpatul nu este obligat să probeze nevinovăția sa”, și art. 68 alin. 1, care oprește „a se întrebuița violențe, amenințări ori alte mijloace de constrângere, precum și promisiuni sau îndemnuri, în scopul de a se obține probe”, garantează dreptul învinuitului sau inculpatului de a nu face declarații.

Prevederea actuală explicită a dreptului de a nu face nicio declarație nu face decât să elimine orice echivoc și să explice învinuitului sau inculpatului acest drept pe înțelesul oricui, pentru a se asigura că acesta îl înțelege și a-l proteja de o conduită omisivă a organelor judiciare.

IV. Consecințele audierii unui făptuitor ca martor.

A. Cadrul legal. Dreptul procesual penal român nu prevede instituția învoielilor judiciare, nici impunitatea unui făptuitor în schimbul mărturiei sale. Chiar și în situațiile prevăzute de lege în care făptuitorul

---

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 468 din 1 iulie 2003.

beneficiază de o cauză de nepedepsire, acesta are întotdeauna calitatea de învinuit sau inculpat și nu de martor, declarațiile sale fiind valorizate în această calitate.

Aceasta înseamnă că făptuitorul nu poate fi audiat ca martor în aceeași cauză, indiferent care ar fi obiectul ascultării.

În practică, dacă din eroare sau rea-credință un făptuitor este audiat ca martor, necunoscându-se sau ignorându-se participația sa, iar acesta, supunându-se obligației de a spune tot ceea ce știe și jurământului depus, denunță propria faptă, organul judiciar este obligat să se sesizeze din oficiu, conform principiului oficialității, și să efectueze cercetări față de acest făptuitor, folosind împotriva sa cele declarate ca martor, însă ca simple date, informații și nu ca declarații care constituie mijloace de probă.

În caz contrar, ar fi ocolite dispozițiile privind ascultarea învinuitului sau inculpatului și ar fi încălcate garanțiile procesuale acordate învinuitului sau inculpatului.

B. Situații posibile. Rezolvarea se regăsește în dispozițiile procedurale în vigoare, fiind nuanțată în funcție de situație. Astfel, există 3 situații posibile:

1) Făptuitorul audiat din eroare ca martor respectă obligațiile de martor și începe să dezvăluie propria faptă, care nu rezulta din probe administrate în cauză. În acest caz, organul judiciar are obligația să oprească ascultarea de îndată ce se conturează participația martorului și să-i aducă la cunoștință martorului că în acest caz va putea fi ascultat doar în calitate de învinuit sau inculpat.

Declarația martorului până în acest moment constituie mijloc de probă, fiind legal obținută.

2) Făptuitorul audiat din eroare ca martor dezvăluie propria faptă, însă organul judiciar continuă ascultarea și obține o autoincriminare a martorului. Este relevant dacă martorul este lăsat să declare ce dorește sau se insistă în obținerea autoincriminării. Organul judiciar nu este obligat să oprească ascultarea, însă atitudinea sa nu trebuie să poată fi interpretată de martor ca un mijloc de constrângere. Cel puțin această parte a declarației martorului nu va putea fi folosită ca probă de vinovăție a martorului, deoarece a fost obținută cu încălcarea dreptului de apărare.

Procedural, declarația va putea fi apreciată ca mijloc de probă obținut în mod ilegal, potrivit art. 64 alin. 2, cu sancțiunea că nu va putea fi folosită în procesul penal.

Doar în această situație se poate reține culpa organului judiciar, conduită care poate atrage condamnarea statului de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

3) Făptuitorul audiat din eroare ca martor nu declară tot ce știe, ascunzând adevărul în privința propriei participații. În acest caz, nu va răspunde pentru mărturie mincinoasă, având în vedere că asupra aspectelor care îl incriminează nu are obligațiile prevăzute pentru martor, ci pe cele prevăzute pentru învinuit sau inculpat, care au prioritate. Mai exact, dispozițiile privind drepturile învinuitului sau inculpatului sunt aplicabile *a priori, ope legis*, înaintea celor pentru ascultarea martorului și scot de sub sfera mărturiei mincinoase declarațiile partinice. Eroarea organului judiciar nu este în măsură să înlăture aplicarea normelor imperative privind garanțiile acordate învinuitului sau inculpatului.

Argumentul este într-o oarecare măsură forțat *de lege lata*, mărturia fiind indivizibilă, însă are temei în

distincțiile operate de legiuitor în art. 86 alin. 1: martorului i se cere să declare tot ce știe (doar) cu privire la faptele sau împrejurările pentru dovedirea cărora a fost propus ca martor. Or, aceste fapte sau împrejurări sunt în mod evident distincte de propria faptă. Prin urmare, interpretând strict textul, art. 86 alin. 1 **nu îl obligă** pe martor să se (auto)incrimineze.

Procedura penală nu prevede ascultarea făptuitorului și nici declarațiile făptuitorului între mijloacele de probă (art. 64 alin. 1). Cu titlu de excepție, la infracțiuni flagrante (art. 214 C.p.p.), se prevede luarea de declarații de la făptuitori, însă nu acestea sunt mijloc de probă, ci procesele-verbale de constatare încheiate.

C. Valoarea și utilitatea probei.

Distincția între calitatea de învinuit sau inculpat și de martor a învinuitului/inculpatului din cauza inițială nu prezintă utilitate în cauza disjunsă. Dacă se preferă cea de martor, nu se are în vedere dispoziția fundamentală privind valoarea probelor din art. 63 alin. 2: „Probele nu au valoare mai dinainte stabilită”.

Prin urmare, declarația unui inculpat nu are valoare probantă inferioară și este de preferat celei a unui martor interesat în cauză, astfel cum în mod evident este inculpatul din cauza inițială. Mai mult, se elimină riscul autoincriminării.

V. Aplicabilitatea deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului în activitatea organelor judiciare.

Deciziile prin care Curtea a condamnat încălcarea dreptului de a nu se autoincrimina privesc o ipoteză restrânsă, bine determinată, în care o persoană implicată într-un proces este **obligată** să facă declarații care pot fi folosite împotriva sa. Fiind decizii de nișă, acestea nu trebuie interpretate extensiv, ci **strict** la cazurile care se încadrează perfect în ipotezele avute în vedere.

Curtea sancționează deci **constrângerea**, în orice mod, a persoanei, deci **conduita** culpabilă a statelor sau organelor judiciare care conduce la asemenea rezultat și nu atingerea rezultatului în orice mod. Altfel spus, dacă martorul se autoincriminează de bună voie, fără să fi fost determinat prin orice mod de constrângere de către organul judiciar, explicit sau insidios, probele astfel obținute pot fi folosite în proces, deoarece nu au fost obținute prin constrângere. Nu se poate pune semnul egalității între depunerea unui jurământ de martor și obligarea de a se autoincrimina, care în mod evident nu intră în obligațiile martorului și nici nu formează obiectul mărturiei, neputând conduce la mărturie mincinoasă.

Obiectul mărturiei fiind clar definit de lege, depășirea acestuia de către martor nu este imputabilă legii sau organelor judiciare, dacă acestea au fost de bună-credință. În acest sens, nu ar fi indicat să se pună în vedere de principiu oricărui martor, înainte de a fi ascultat, că are dreptul de a nu se autoincrimina. O asemenea atenționare este prea sugestivă și este aptă de a afecta grav conținutul relatării martorului, deoarece face neclar obiectul și limitele mărturiei.

Procedura oferă mijloace de a evita asemenea situații, permițând depistarea lor în cursul întrebărilor prealabile adresate martorului: „dacă este soț sau rudă a vreunuia dintre părți și **în ce raporturi** se află cu acestea, precum și dacă a suferit vreo pagubă de pe urma infracțiunii” (art. 84 alin. 3). Dacă martorul este de rea-credință și ascunde adevăratele raporturi cu părțile, inducând în eroare organul judiciar, acestuia nu-i mai poate fi imputată o eventuală afirmație autoincriminatorie, deoarece este clar că martorul și-a înțeles drepturile și nu a declarat simțindu-se constrâns în vreun fel.

Pe de altă parte, anulând *de plano* orice afirmație autoincrimatoare a martorului, se neagă posibilitatea **autodenunțării**, ceea ce este nelegal, contrar art. 221 și 223 C.p.p. și absurd. De exemplu, dacă autorul unui omor audiat din eroare ca martor mărturisește din proprie inițiativă un aspect crucial pentru anchetă, ca locul unde a ascuns cadavrul sau arma crimei, este absurd să nu se poată folosi proba astfel obținută.

Reformulând, martorul are **dreptul, nu și obligația** de a nu se (auto)incrimina.

În **concluzie**:

1) Disjungerea este separarea cauzei într-un anumit moment, pentru anumite infracțiuni sau infractori, urmând ca ancheta, respectiv judecata **să continue** în ambele cauze din acel punct, ca și când nu ar fi avut loc separarea. În orice analiză a efectelor sale trebuie pornit de la ipoteza că disjungerea este **reversibilă**, cauzele disjuse putând fi oricând reunite.

2) Probele administrate în cauză înainte de disjungere sunt valabile în întregime în cauza disjunsă. Modalitatea practică de a asigura valabilitatea mijloacelor de probă este efectuarea de copii de pe actele dosarului, semnate de procuror și purtând ștampila parchetului, conform art. 205 alin. 3 C.p.p..

3) Calitatea procesuală este determinată obiectiv de poziția fiecărei persoane față de cauză, de fapta sau faptele care formează obiectul acesteia.

Calitatea de făptuitor și cea de martor **se exclud reciproc în aceeași cauză**, cea de făptuitor având întâietate.

4) Înviniții/inculpații din cauza față de care s-a disjuns **sunt învinuiți/ inculpați și în cauza disjunsă**. Acțiunea penală față de aceștia se exercită separat, în fiecare cauză, în funcție de infracțiunile reținute.

Cazurile de indivizibilitate și conexitate prevăzute în art. 33 lit. a) și art. 34 lit. a) - d) din C.p.p. presupun o legătură suficient de strânsă între infracțiuni, astfel încât nu este posibil ca unul din infractori să nu aibă nicio legătură cu anumite infracțiuni; ca urmare, folosirea sa ca martor în cauza disjunsă l-ar putea incrimina în cauza din care s-a disjuns, fie și într-o mică măsură, orice declarație dată în cauza disjunsă având relevanță penală asupra propriei situații/vinovății.

Chiar în ipoteza, improbabilă, în care unul din infractori nu ar avea nicio legătură cu anumite infracțiuni, folosirea sa ca martor în cauza disjunsă este incompatibilă cu calitatea de inculpat, având în vedere facultatea cauzelor disjuse de a fi oricând reunite de aceeași instanță.

5) Distincția între calitatea de învinuit sau inculpat și de martor a învinuitului/inculpatului din cauza inițială nu prezintă utilitate în cauza disjunsă. Având în vedere că, potrivit art. 63 alin. 2, probele nu au valoare mai dinainte stabilită, declarația unui inculpat nu are valoare probantă inferioară și este de preferat celei a unui martor interesat în cauză, eliminând și riscul autoincriminării.

6) Problema autoincriminării depășește cadrul disjungerii și privește orice altă cauză penală. Se pot desprinde mai multe concluzii comune.

Partea din declarația prin care martorul se autoincriminează va putea fi apreciată ca mijloc de probă obținut în mod ilegal, potrivit art. 64 alin. 2, cu sancțiunea că nu va putea fi folosită în procesul penal, doar dacă este obținută prin constrângere, în orice mod, chiar și din culpa cea mai ușoară a organelor judiciare.

Totuși, făptuitorul audiat din eroare ca martor nu va răspunde pentru mărturie mincinoasă asupra

aspectelor care îl incriminează, fiind protejat de dreptul de a nu face nicio declarație.

7) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a sancționat **constrângerea**, în orice mod, a persoanei de a se autoincrimina, deci **conduita** culpabilă a statelor sau organelor judiciare cu acest rezultat, și nu autoincriminarea fără constrângere.

8) Respectarea strictă a procedurii în vigoare de ascultare a învinutului/inculpatului și martorului elimină orice culpă concomitentă a organului judiciar, prin aducerea la cunoștință a tuturor drepturilor, respectiv prin depunerea tuturor diligențelor pentru identificarea oricărei legături a martorului cu faptele sau părțile, înainte de ascultare, și aducerea de îndată la cunoștință a drepturilor potențiale, în cazul unui început de autoincriminare.

EFFECTUAREA ACTELOR PREMERGĂTOARE ÎNCEPERII URMĂRIII PENALE – ÎN LIMITELE LEGALITĂȚII ȘI RESPONSABILITĂȚII

Gheorghe Neacșu

Prim procuror al
Parchetului de pe lângă
Judecătoria Pucioasa

During these last years, many discussions about the content of the preliminary acts and their role in the carrying of the criminal prosecution took place, but they did not clarify this legal matter so far.

Evidențele statistice multianuale au evidențiat că peste 50% din soluțiile adoptate de procuror sunt de neîncepere a urmăririi penale. Altfel spus, în aceste situații, organul de cercetare penală a efectuat o activitate judiciară care se situează înafara procesului penal. Această activitate judiciară îmbracă (conform art. 228 alin. 1 C.p.p.) două aspecte:

- fie verificarea actului de sesizare astfel încât să se constate dacă intrinsec din acesta rezultă vreunul din cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale;
- fie efectuează acte premergătoare începerii urmăririi penale cu același scop.

Între cele două situații preponderența o reprezintă cea din urmă, adică soluția de neîncepere a urmăririi penale se dispune urmare efectuării unor acte premergătoare.

Cele de mai sus le-am învederat în ideea sublinierii stării conform căreia cea mai mare parte dintre soluțiile adoptate de procuror *se realizează în baza unei reglementări normative procedural penale foarte restrânse* (atât ca întindere dar, mai ales, ca pondere în ansamblul Codului de procedură penală); astfel, reglementări cu adevărat semnificative în ceea ce privește desfășurarea actelor premergătoare se regăsesc în art. 224 C.p.p. („acte premergătoare începerii urmăririi penale”) și, întrucâtva în modalitatea *per a contrario* în art. 228 C.p.p. („începerea urmăririi penale”). Poate că și din această cauză, cele mai contestate (estimare tot statistică) dintre soluțiile de netrimiteră în judecată sunt cele de neîncepere a urmăririi penale (asupra motivelor de contestare a acestor soluții voi reveni).

Din reglementările procedural penale menționate mai sus, s-ar putea desprinde ideea că urmărirea penală - înțeleasă ca etapă a procesului penal - poate fi declanșată relativ lesnicios. Între practicieni, există un curent de abordare conform căruia începerea urmăririi penale oferă posibilitatea stabilirii cât mai exacte a existenței sau inexistenței condițiilor de antrenare a răspunderii penale, chiar și numai pentru simplul motiv că după începerea urmăririi penale își fac de plin drept incidentă garanțiile procesuale. *Scopul actualului demers este însă de a contrazice această abordare* pentru considerente ce urmează a fi expuse.

Revenind la reglementarea actelor premergătoare începerii urmăririi penale, este adevărat că aceasta (art. 224 alin. 1 C.p.p.) pare să ofere organului de cercetare penală o facultate în ceea ce privește efectuarea sau nu a acestor acte. Dacă se efectuează acte premergătoare, ele se constată printr-un proces-verbal care **poate**

(sublinierea noastră) constitui mijloc de probă (art. 224 alin. 3 C.p.p.).

Abordării conform căreia efectuarea actelor premergătoare începerii urmăririi penale poate constitui opțiune a organului de urmărire penală, dar, mai ales, aceleia că începerea urmăririi penale constituie granița incidenței garanțiilor procesuale, *îi opun următoarea abordare:*

- conform art. 216 alin. 1 teza ultimă din C.p.p., procurorul veghează în exercitarea respectării legii „și ca nicio persoană să nu fie urmărită penal fără să existe indicii temeinice că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală”;

- în realizarea acestei îndatoriri impusă procurorului, legiuitorul a introdus (prin Legea nr. 281/2003) și instrumentele necesare. Astfel, conform art. 228 alin. 3 C.p.p., rezoluția de începere a urmăririi penale, emisă de organul de cercetare penală se supune confirmării *motivate* a procurorului care exercită urmărirea penală; în apreciere personală, motivarea trebuie să izvorască din datele și indiciile regăsite în dosarul cauzei, dosar pe care organul de cercetare penală este obligat să îl prezinte procurorului în termen de cel mult 48 de ore de la data începerii urmăririi penale. Că *motivarea* trebuie să fie temeinic și convingător argumentată, rezultă și din art. 228 alin. 5 C.p.p., care îi conferă procurorului ce constată dubiu cu privire la existența sau inexistența condițiilor de începere a urmăririi penale, posibilitatea ca acesta să restituie organului de cercetare penală actele premergătoare în vederea completării lor¹;

---

¹ În actuala reglementare a art. 278¹ C.p.p. judecătorul care soluționează plângerea împotriva soluției de neîncepere a urmăririi penale, nu are posibilitatea (pe care o are procurorul) de a trimite cauza în vederea

- legiuitorul ține responsabilizat procurorul în conformitate cu prev. art. 216 alin. 1 teza ultimă C.p.p. chiar și în condițiile (art. 273 alin. 1¹ C.p.p.) în care instanța, potrivit art. 278¹ C.p.p., a admis plângerea împotriva rezoluției de neîncepere a urmăririi penale și a trimis cauza în vederea începerii urmăririi penale. Responsabilizarea este învederată prin două mențiuni distincte: pe de o parte, că procurorul dispune începerea urmăririi penale *în condițiile prevăzute de lege* (cu trimitere evidentă la art. 228 alin. 1 C.p.p.), iar, pe de altă parte, că dispozițiile instanței sunt obligatorii pentru organul de urmărire penală sub aspectul împrejurărilor ce urmează a fi constatate și a mijloacelor de probă indicate, adică, într-o interpretare *per a contrario*, nu și în ceea ce privește începerea urmăririi penale; aceeași concluzie se regăsește și în Decizia nr. 206/22.01.2008 a Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție;

- responsabilitatea deosebită pe care o reprezintă actul de dispoziție al începerii urmăririi penale, rezidă și din posibilele restrângeri de drepturi la care poate fi supus *invinuitul* din momentul primirii acestei calități procesuale. Amintim aici, cu titlu de exemplu: art. 86 alin. 5 din Legea nr. 188/1999 („de la momentul începerii urmăririi penale, în situația în care funcționarul public poate influența cercetarea, persoana care are competența numirii în funcția publică are obligația să dispună mutarea temporară a funcționarului public în cadrul altui compartiment sau altei structuri fără

---

completării actelor premergătoare. În lipsa altei reglementări, când se constată o atare situație, judecătorul procedează conform art. 278¹ alin. 8 lit. b C.p.p., când nu are altă posibilitate decât să dispună începerea urmăririi penale, chiar și în situațiile în care actele premergătoare nu sunt complete. Pe cale de consecință, apreciem că într-o viitoare reglementare, trebuie să se întrevadă posibilitatea ca și judecătorul să dispună completarea actelor premergătoare (firește indicând și cum să se facă această completare)

personalitate juridică a autorității ori instituției publice”), art. 30 alin. 2 lit. a comb. cu art. art. 15 alin. 1 lit. d din Legea nr. 295/2004 (referitoare la suspendarea dreptului de deținere a armelor letale), art. 111 lit. b din O.U.G. nr. 195/2002 (privitoare la reținerea permisului de conducere pentru categorii de autovehicule), etc.. *Nu este însă deloc de neglijat în actualele condiții socio-morale din țara noastră aspectele de natura imaginii publice pe care o are învinuitul* (deși urmărirea penală se efectuează în faza nepublică a procesului penal, dobândirea calității de învinuit poate ajunge la cunoștința publicului fie și numai prin aceea că rezoluția de începere a urmăririi penale se comunică, la cerere, părții vătămate – în acest sens a se vedea adresa nr. 1231/C/1547/2009 a Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

(Nu este lipsită de interes problema discuției unei eventuale existențe a infracțiunii prev. de art. 246 C.p. sau a abaterii disciplinare prev. de art. 99 lit. h din Legea nr. 303/2004 în situațiile în care se constată că au fost încălcate prev. art. 216 alin. 1 teza ultimă C.p.p.).

O altă abordare a actelor premergătoare începerii urmăririi penale este aceea din perspectiva valorificării probatorii a „datelor și indiciilor” rezultate din aceste acte. Nu s-au finalizat (și nici nu se vor stinge curând) discuțiile controversate privitoare la forța probantă a „datelor” dobândite anterior începerii urmăririi penale. Apreciem că există o practică neunitară în acest sens, chiar la nivelul Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Astfel, în Sentința nr. 1064/05.06.2008, instanța a reținut că „în etapa actelor premergătoare, etapă care se situează în afara procesului penal, nu pot fi administrate mijloace de probă, ci se fac numai verificări cu privire la

presupuse fapte penale”.² Mijloacele de probă sunt expres și limitativ menționate în art. 64 C.p.p., care normează în alin. 2 că „mijloacele de probă obținute ilegal (*adică și în afara procesului penal așa cum acesta este reglementat de Codul de procedură penală?* – interogația ne aparține) nu pot fi folosite în procesul penal”.

În opoziție (în apreciere personală) cu concluzia de mai sus a instanței supreme, în Decizia nr. 10/07.01.2008, aceeași instanță reține că „legalitatea interceptărilor convorbirilor telefonice nu este condiționată de începerea urmăririi penale”. Și aceasta în condițiile în care, înregistrările audio-video sunt mijloace de probă (menționate în art. 64 alin. 1 C.p.p. și despre care s-a făcut vorbire în citatul de mai sus din Sentința nr. 1064/05.06.2008), mijloace care ar trebui administrate numai după începerea urmăririi penale.

Conclusiv la cele sus expuse, apreciez că actele premergătoare începerii urmăririi penale, trebuie să se regăsească *de lege ferenda* mult mai precis principial și mai laborios normativ reglementate, chiar și numai pentru simplul motiv că, în ultimul timp, s-a constatat o adresabilitate crescută la organul de urmărire penală, mai ales, cu fapte care nu pot întruni elementele constitutive ale infracțiunilor.

---

² Relativ la mijloacele de probă continuă discuțiile contradictorii, deopotrivă argumentate, privitoare la calitatea de subiect activ al infracțiunii prev. de art. 260 alin. 1 C.p. a persoanei audiate în faza actelor premergătoare, cu privire la faptele ce fac obiectul cercetării prealabile.

ÎNREGISTRĂRILE CONVORBIRILOR TELEFONICE ȘI AUDIO-VIDEO ÎN MEDIUL AMBIENTAL

Daniel Ghiță

Procuror la
Parchetul de pe lângă
Tribunalul Prahova

The practice showed that, without a solid probation, without administering undoubtable means of proofs capable to give a general criminal picture of the fact committed by the suspects, one cannot determine the court to recognize, in all phases of the trial, the judicial truth emerging from the fact, such as it was established by the prosecutor during the criminal prosecution activities.

Infrațiunile de corupție prevăzute de Codul penal și de Legea nr. 78/2000, ca fapte care aduc o atingere gravă ordinii de drept, se dovedesc pe zi ce trece, ca urmare a măsurilor speciale de precauție pe care și le iau făptuitorii, din ce în ce mai greu de probat.

Practica a dovedit că, fără o probațiune solidă, fără administrarea unor mijloace de probă indubitabile, care să întregescă tabloul infrațional al faptei comise de suspecti, nu se poate ajunge la recunoașterea de către instanță, în toate fazele procesuale, a adevărului judiciar ce răzbate din situația de fapt, astfel cum a fost reținută de procuror în timpul desfășurării urmăririi penale.

Fără a aborda chestiunea privind înregistrările convorbirilor telefonice și audio-video în mediul ambiental dintr-o perspectivă care să dezvolte discuții care s-au mai purtat pe această temă, deci fără intenția de a dezbate idei care poate s-au mai făcut cunoscute anterior, dorim să reliefăm importanța capitală pe care acest mijloc de probațiune, prevăzut de dispozițiile art. 91¹ și urm. C.p.p., îl reprezintă în probarea vinovăției suspectilor în comiterea faptelor deduse judecătii.

Aproape fără excepție, hotărârile de condamnare rămase definitive ale unor persoane ce au fost trimise în judecată pentru săvârșirea unor infracțiuni de corupție, au fost fundamentate pe existența la dosarul cauzei a unor înregistrări ale convorbirilor telefonice sau înregistrări audio-video în mediul ambiental, care nu au putut fi înlăturate în niciun fel de inculpați și apărătorii acestora din complexul probator administrat în cauzele respective.

În principal, ideile pe care vrem să le expunem în cele ce urmează cu privire la rolul și locul acestor mijloace de probă (ne referim la procesele-verbale de redare ale convorbirilor telefonice sau ale convorbirilor înregistrate în mediul ambiental), ale acestor mijloace speciale de investigație, se referă la reiterarea principiului enunțat de latini și care își regăsește încă actualitatea în realitatea cotidiană: „*verba volant scripta manent*”

Dacă declarațiile părților implicate în procesul penal pot fi suspectate, din varii motive, într-o proporție mai mică sau mai mare, și de subiectivitate, imaginile ori înregistrările audio rezultate în urma efectuării unor înregistrări (n.n. autorizate prin ordonanță provizorie dispusă de către procuror, ori prin autorizație emisă de instanță), asigură cu obiectivitate, prin coroborare cu celelalte mijloace de probă, convingerea judecătorilor că

faptele s-au petrecut, în derularea lor, exact în felul în care au fost descrise de anchetator.

În primul rând, procesele-verbale de redare a convorbirilor telefonice sau a convorbirilor înregistrate audio-video în mediul ambiental, determină prezența suspectului în câmpul infracțional, legăturile pe care acesta le are cu alți suspecți (asigurându-se astfel constituirea cu exactitate a hărții relaționale), scopul pentru care au fost ceruți ori au fost dați banii, valorile, foloasele sau celelalte bunuri ce formează obiectul material al infracțiunilor de corupție, etc.

Din acest punct de vedere, așa cum am arătat anterior, existența faptei, precum și scopul pentru care s-au remis eventualele valori către suspecți, sunt în opinia noastră demonstrate cu suficiență prin procesele-verbale de redare a convorbirilor.

Așa cum prevăd textele de lege, înregistrările convorbirilor telefonice ori audio-video în mediul ambiental, sunt autorizate în cazul comiterii unor infracțiuni grave, când există indicii ori date temeinice privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni pentru care urmărirea penală se efectuează din oficiu.

Din economia dispozițiilor art. 91¹ pct. 1 C.p.p., se înțelege că acest mijloc special de investigație se utilizează doar pentru probarea unor infracțiuni pe cale a se comite; dorim să subliniem că, în egală măsură, aceste mijloace speciale de investigație pot fi utilizate cu succes și reactiv, pentru a proba fapte cu caracter penal ce au fost deja comise.

Ca exemplu, din practica Parchetului de pe lângă Tribunalul Prahova, putem menționa dosarul nr. 123/P/2009 privind pe inculpatul A.I., trimis în judecată în stare de arest preventiv, pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de influență, prev. și ped. de art. 257 C.p. comb.

cu art. 6 din Legea nr. 78/2000, constând în aceea că, în luna martie 2007, a pretins și primit de la denunțatorul G.G., suma de 2.500 euro, în schimbul promisiunii că își va trafica influența pe lângă un procuror din cadrul D.I.I.C.O.T., în vederea punerii în libertate a inculpatei G.S., cercetată în stare de arest preventiv, pentru săvârșirea infracțiunilor de asociere în vederea săvârșirii de infracțiuni, prev. de art. 7 din Legea nr. 39/2003 și trafic internațional de droguri de mare risc, prev. și ped. de art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000. Practic, activitatea de probațiune s-a desfășurat ulterior remiterii banilor către inculpat, la un interval de 2 ani de momentul comiterii faptei de către susnumitul, însă utilizarea interceptării și înregistrării convorbirilor telefonice și a convorbirilor în mediul ambiental, a probat fără putință de tăgadă comiterea infracțiunii de către inculpatul A.I., acesta fiind condamnat pentru fapta comisă.

În al doilea rând, dorim să scoatem în evidență împrejurarea că, prin decizia nr. 1258 din 08.10.2009, pronunțată în dosarul nr. 788D/2009, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a prevederilor Legii nr. 298/2008, privind reținerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului sau de rețelele publice de comunicații, în principal, motivarea instanței putând fi construită pe dispozițiile art. 28 din Constituția României care prevede că secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare, este inviolabil. De aici, s-ar putea trage concluzia că secretul care protejează corespondența de orice natură, includ în sfera sa și datele de trafic și de localizare a persoanelor care poartă această corespondență.

În opinia noastră, hotărârea instanței constituționale aduce grave deservicii activității de urmărire penală în cazul comiterii unor infracțiuni grave, cu atât mai mult cu cât, așa cum se cunoaște, mijloacele tehnice folosite de suspecti pentru comiterea faptelor cu caracter penal, sunt din ce în ce mai sofisticate ori, probarea activității infracționale desfășurate de aceștia presupune decriptarea datelor de trafic subsumate corespondenței prin mijloace electronice ori prin telefonie mobilă.

Apreciem că, dată fiind declararea ca neconstituțională a Legii nr. 298/2008, datele subsecvente comunicărilor electronice sau prin telefonie mobilă, pot fi aflate, în interesul desfășurării urmăririi penale prin procedura utilizată anterior intrării în vigoare a legii în discuție, fără autorizarea judecătorului ori prin autorizarea provizorie de către procuror a acestor măsuri.

În al treilea rând, potrivit unor recente materiale de presă, în dosarul privind pe inculpații D.T.R. și I.A.M., trimiși în judecată pentru săvârșirea unor infracțiuni de corupție, deși formal Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate ridicată în dosar, a arătat faptul că efectuarea înregistrărilor fără o începere prealabilă a urmăririi penale este ilegală, acest fapt putând determina anularea probelor obținute în acest mod.

Potrivit instanței constituționale, interceptarea și înregistrarea convorbirilor pot fi dispuse, în baza dispozițiilor art. 91¹ alin. 1 C.p.p., la cererea procurorului care efectuează ori supraveghează urmărirea penală, putându-se presupune că administrarea unor astfel de mijloace de probă este plasată în cadrul primei faze a procesului penal, urmărirea penală putând fi începută atât *in personam*, cât și *in rem*.

Considerăm că, dispozițiile care reglementează autorizarea interceptării și înregistrării convorbirilor telefonice ori convorbirilor efectuate în mediul ambiental, au un alt temei juridic decât dispozițiile referitoare la efectuarea percheziției domiciliare ori de altă natură, în cel de-al doilea caz, dispozițiile legale impunând începerea urmăririi penale pentru autorizarea efectuării percheziției.

Suntem de părere că, efectuarea percheziției domiciliare ori de altă natură, afectează într-o măsură mai mare intimitatea, viața personală a persoanei suspectate că ar fi comis o infracțiune, decât înregistrarea convorbirilor telefonice ori a convorbirilor efectuate în mediul ambiental.

Practic, legiuitorul a înțeles să asigure solide garanții procesuale în desfășurarea procesului penal în favoarea învinuitului ori inculpatului, înregistrarea convorbirilor telefonice sau a convorbirilor în mediul ambiental putându-se face, fără încălcarea drepturilor constituționale referitoare la apărarea vieții private, în faza actelor premergătoare începerii urmăririi penale.

Dacă nu ar fi așa, s-ar putea ajunge la o formalizare a procedurii judiciare, chestiune deloc de dorit, tocmai din perspectiva respectării garanțiilor procesuale.

**NERESPECTAREA DISPOZIȚIILOR ART. 149¹
ALIN. 1 C.P.P. REFERITOARE LA ASCULTAREA
INCULPATULUI ÎNAINTE DE SESIZAREA
INSTANȚEI PENTRU LUAREA MĂSURII
ARESTĂRII PREVENTIVE – NULITATE
ABSOLUTĂ SAU RELATIVĂ**

Daniela Costache

Procuror la
Parchetul de pe lângă
Curtea de Apel Ploiești

According to the provisions of art.149¹ of the Penal Procedure Code (introduced by art. I, point 17, of the Government Emergency Ordinance no. 109/2003) the prosecutor, without consultation or upon request of the organ of criminal prosecution, will issue the motivated proposal for the taking of the measure of preventive arrest of the defendant. The prosecutor will issue such proposal only if conditions of art. 148 are met, if he judges that the arrest of the defendant is necessary for the interest of the criminal prosecution, and if the defendant has been listened previously in the presence of his defender.

Potrivit art. 149¹ C.p.p. (introdus prin art. I pct. 82 din Legea nr. 281/2003 astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 17 din O.U.G. nr. 109/2003) procurorul, din oficiu sau la sesizarea organului de cercetare penală, dacă sunt întrunite condițiile prevăzute în art. 143 și există

vreunul dintre cazurile prevăzute de art. 148, când consideră că în interesul urmăririi penale este necesară arestarea inculpatului, numai după ascultarea acestuia, în prezența apărătorului, întocmește propunerea motivată de luare a măsurii arestării preventive a inculpatului.

Am pornit la analizarea acestui text de lege de la un caz concret aflat pe rolul Tribunalului Prahova și al Curții de Apel Ploiești.

Astfel, prin încheierea nr. 5 din Camera de consiliu din 11.03.2009 a Tribunalului Prahova s-a respins excepția nulității absolute invocate de inculpați, prin apărători aleși, ca fiind neîntemeiată, s-a admis propunerea Parchetului de pe lângă Tribunalul Prahova și în temeiul art. 149¹ C.p.p. s-a dispus arestarea preventivă pentru o perioadă de 29 zile a inculpatului, pentru săvârșirea infracțiunilor prev. de art. 20 rap. la art. 174-175 lit. i C.p. și art. 321 alin. 2 C.p..

Excepția nulității absolute a propunerii de arestare preventivă se referea la nerespectarea dispozițiilor art. 149¹ alin. 1 C.p.p. în sensul că inculpații nu au fost ascultați de procuror înainte de a se face propunerea de arestare preventivă, aceștia fiind audiați doar ca învinuiți.

Privitor la această excepție tribunalul a reținut că neascultarea inculpaților înainte de a se face propunerea de arestare preventivă nu atrage nici nulitatea absolută nici nulitatea relativă a propunerii de arestare preventivă, întrucât inculpații trebuie să fie ascultați de judecător, înainte de a se dispune arestarea preventivă a acestora, conform art. 150 C.p.p. și fiind ascultați de judecător se acoperă lipsa omisiunii procurorului.

În aceste condiții, tribunalul a constatat că nu sunt vătămate drepturile inculpaților, astfel încât nulitatea invocată să nu poată fi înlăturată.

Curtea de Apel Ploiești sesizată cu recursurile inculpaților împotriva încheierii Tribunalului Prahova, le-a admis și a casat încheierea din 11.03.2009 și a revocat măsura arestării preventive luate față de inculpați și a dispus luarea măsurii preventive a obligării de a nu părăsi localitatea de domiciliu fără încuviințarea instanței de judecată.

Curtea analizând excepția invocată la fond, precum și în fața sa, a constatat că din interpretarea literală și logică a textului art. 149¹ alin. 1 C.p.p., rezultă că, înainte de a se formula propunerea de arestare preventivă, procurorul trebuie să-l audieze pe inculpat în această calitate întrucât textul se referă la arestarea inculpatului, ceea ce înseamnă că deja față de el s-a pus în mișcare acțiunea penală.

Mai mult decât atât, textul folosește adverbul „numai” de unde rezultă că ascultarea inculpatului de către procuror este obligatorie și nu facultativă.

Curtea de Apel a motivat admiterea excepției și prin aceea că ascultarea inculpatului de către procuror înainte de a se formula propunerea și în prezența apărătorului este o garanție procesuală pentru că în această calitate și conștientizând faptul că se va dispune inculparea pentru săvârșirea unei infracțiuni și că se va solicita una din măsurile preventive, inculpatul poate face și alte declarații care pot conduce apoi la formularea sau nu de către procuror a propunerii de arestare preventivă.

Art. 197 alin. 1 C.p.p. prevede că încălcarea dispozițiilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal atrag nulitatea actului numai atunci când s-a adus o vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin anularea acestui act.

Curtea a apreciat că în speță au fost încălcate dispozițiile legale care garantează dreptul la apărare a

inculpaților, ceea ce este sancționat cu nulitatea absolută prevăzută în art. 197 alin. 2 C.p.p., astfel încât a fost casată încheierea și s-a revocat măsura arestării preventive luate față de inculpat.

Instanța de control judiciar a apreciat că ținând totuși seamă că față de inculpați există indicii temeinice de săvârșire a infracțiunii pentru care sunt cercetați, în baza art. 145 C.p.p. (care nu prevede obligativitatea ascultării inculpatului de către procuror) a dispus luarea măsurii obligării de a nu părăsi localitatea de domiciliu fără încuviințarea instanței de judecată.

Apreciez opinia Tribunalului Prahova exprimată în încheierea recurată potrivit căreia neascultarea inculpatului înainte de a se formula propunerea de arestare preventivă poate fi sancționată cu nulitatea relativă, ca fiind în concordanță cu dispozițiile legale, precum și cu interpretarea logică, rațională a textelor de lege.

Astfel, neascultarea inculpatului de către procuror înainte de a formula propunerea de arestare preventivă poate fi sancționată cu nulitatea relativă în sensul că această neregularitate este acoperită prin ascultarea inculpatului de către judecător conform art. 150 C.p.p..

Art. 6 C.p.p. stabilește că dreptul la apărare este garantat învinutului, inculpatului și celorlalte părți în tot cursul procesului penal.

În cursul procesului penal, organele judiciare sunt obligate să asigure părților deplina exercitare a drepturilor și garanțiilor procesuale în condițiile prevăzute de lege și să administreze probele necesare în apărare.

Organele judiciare au obligația să-l încunoștințeze de îndată și mai înainte de a-l audia pe învinuit sau pe

inculpat despre fapta pentru care este cercetat și să-i asigure posibilitatea pregătirii și exercitării apărării.

Organele judiciare au obligația să-l încunoștințe pe învinuit sau inculpat înainte de a i se lua prima declarație, despre dreptul de a fi asistat de un apărător, consemnându-se aceasta în procesul-verbal. În condițiile prevăzute de lege, organele judiciare sunt obligate să ia măsuri pentru asigurarea asistenței juridice a învinuitului sau inculpatului dacă acesta nu are apărător ales.

Toate aceste dispoziții ce conferă conținut, drepturile la apărare au fost respectate în speță.

Motivarea instanței de control judiciar în sensul că inculpatul fiind ascultat înainte de formularea propunerii de arestare preventivă mai poate face și alte declarații care pot conduce apoi la formularea sau nu de către procuror a propunerii nu are temei în dispozițiile legale care reglementează arestarea preventivă, respectiv art. 148 C.p.p. rap. la art. 143 C.p.p..

În concluzie, faptul că procurorul nu a audiat după punerea în mișcare a acțiunii penale pe învinuit în calitate de inculpat înainte de a formula propunerea este o neregularitate ce este acoperită de către instanța de judecată care a procedat la ascultarea inculpatului înainte de a se dispune arestarea preventivă.

PARTICULARITĂȚI PRIVIND CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI A ACCIDENTELOR DE NAVIGAȚIE

Silviu-Vasile Ciocoiu
Procuror la
Parchetul de pe lângă
Curtea de Apel Constanța

In the doctrine and in the specialized jurisprudence, the opinions of the specialists are unanimous in considering that this starting act of criminal prosecution has a special meaning in the general framework of actions having as object the solution of a criminal case. It supposes the immediate, direct and complete knowing of the place where the offence was committed.

1. Noțiunea și importanța cercetării la fața locului

1.1. Noțiunea de cercetare la fața locului

Cercetarea la fața locului face parte din acele activități procedurale cărora, cu tot caracterul lor așa-zis auxiliar, li se atribuie o semnificație deosebită în realizarea scopului procesual penal, de ea depinzând direct aflarea adevărului cu privire la faptele și la împrejurările cauzei, inclusiv cu privire la persoana infractorului, a făptuitorului¹.

---

¹ E. Stancu, *Investigarea științifică a infracțiunilor, Curs de criminalistică*, vol. 2, pentru învățământul juridic universitar și postuniversitar, p.28, TUB, București, 1988

Acest procedeu probator, denumit în Codul român de procedură penală, cercetarea la fața locului (art. 129) – cunoscut în legislațiile occidentale și ca cercetarea scenei infracțiunii sau scena crimei, cum este cazul sistemului judiciar de tip anglo-saxon sau american² – reprezintă actul de debut al investigațiilor în fapte de pericolozitate deosebită: infracțiuni contra vieții, distrugerii, accidente de navigație, etc.

În doctrină și în jurisprudența de specialitate, părerile specialiștilor sunt unanime în a aprecia că acest act inițial de urmărire penală are o evidentă semnificație în ansamblul preocupărilor consacrate soluționării unei cauze penale. Acesta presupune cunoașterea imediată, directă și completă a locului în care s-a comis fapta penală³.

Conform prevederilor cuprinse în titlul III, capitolul II, secțiunea XII, art. 129 al Codului de procedură penală, cercetarea la fața locului se efectuează atunci când sunt necesare:

- Constatarea situației locului săvârșirii infracțiunii.
- Descoperirea și fixarea urmelor infracțiunii.
- Stabilirea poziției și stării mijloacelor materiale de probă și a împrejurărilor în care a fost comisă infracțiunea.

---

² **M.J. Palmiotto**, „*Criminal investigation*”, Editura Nelson-Hall Publishers, Chicago, Illinois, SUA, 1994, p.167 și urm.

³ **C. Suci**, „*Criminalistica*”, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 503; **I. Mircea**, „*Criminalistica*”, Ed. Lumina Lex, 1998, p.226; **A. Ciopraga**, „*Criminalistica tactică*”, Universitatea din Iași, 1986, p. 24 și urm.; **N. Volonciu**, „*Tratat de drept procesual penal*” Ed. Paideia, București, 1994, p.278; **I. Neagu**, „*Drept procesual penal*”, Ed. Academiei Române, București, 1988 și „*Drept procesual penal. Partea generală*”, Editura Euro-trading, București, 1992, vol. II, ediția I, p.102 și urm.; **Colectiv** „*Tratat de tactică criminalistică*”, Academia de poliție a Ministerului de Interne, Ed. Carpați, Craiova, 1992, p.26 și urm.

Referitor la înțelesul termenului de față locului sau de loc al săvârșirii faptei, așa cum este folosit, uneori, în practică ori în literatura de specialitate (sau de scenă a infracțiunii, în Occident), trebuie făcută o precizare: prin această expresie se are în vedere nu numai locul propriu-zis al săvârșirii infracțiunii, ci și zonele mai apropiate sau alte locuri din care se pot desprinde date referitoare la pregătirile, comiterea și urmările faptei, inclusiv căile de acces și de retragere a autorului din câmpul infracțional⁴.

În cazul evenimentelor de navigație⁵, prin loc al săvârșirii faptei se înțelege zona cuprinsă între locul unde s-a produs accidentul (sinistrul, incendiul, abordajul etc.) și locul unde s-a descoperit nava sau epava acesteia, zonă ce include suprafața apei ca un plan în continuă mișcare (sub acțiunea vântului, curenților), construcțiile și aparatele utilizate sau susceptibile de a fi folosite ca mijloace de transport pe apă și porțiunile de uscat adiacente.

În legătură cu termenul de „loc al săvârșirii faptei”, există și o interpretare legală potrivit căreia, prin „locul săvârșirii infracțiunii” se înțelege locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională, în totul sau în parte, ori unde s-a produs rezultatul acesteia (art. 30 alin. 4 C.p.p.).

Obiectivele imediate ale cercetării locului faptei sunt următoarele:

- Descoperirea urmelor și evidențierea împrejurărilor apte să conducă la identificarea

---

⁴ V. Bercheșan, „Cercetarea penală - Îndrumar complet de cercetare penală”, Ed. Icar, București, 2001, p.251 și urm.

⁵ A. Alexandrescu, „Răspunderea juridică în abordajul maritim”, Ed. Companiei Naționale Administrația Porturilor Maritime Constanța S.A., Constanța, 2002, p.87.

făptuitorului, la clarificarea circumstanțelor în care s-a săvârșit infracțiunea, la descoperirea corpurilor delictive.

- Obținerea de către organul de anchetă și de către magistrat a unor date exacte, corecte, prin cunoașterea și studierea nemijlocită a scenei infracțiunii, referitoare la modul de săvârșire a faptei și la persoana infractorului, aspect de natură să evidențieze principala funcție a cercetării la fața locului⁶.

1.2. Reglementarea procesual penală a cercetării la fața locului

Cercetarea la fața locului, ca de fapt orice altă activitate de investigare a faptelor de natură penală se face cu respectarea strictă a reglementărilor în vigoare privind acest procedeu probator. Astfel, conform dispozițiilor art. 129 alin. 1 C.p.p., cercetarea la fața locului poate fi dispusă motivat de către organul judiciar, ori de câte ori se consideră necesar să se apeleze la acest procedeu probator.

A. Faza de urmărire penală

În faza de urmărire penală, cercetarea la fața locului, este dispusă printr-o soluție motivată a organului de urmărire penală, de regulă, după începerea urmăririi penale. Cercetarea se efectuează în prezența martorilor asistenți, cu excepția cazurilor în care această prezență nu este gășibilă. De asemenea, dacă se consideră necesar, la cercetare pot participa și părțile, o eventuală neparticipare a părților încunoștințate nefiind de natură să împiedice efectuarea cercetării

---

⁶ **G. Antoniu**, în lucrarea colectivă „Explicații teoretice ale Codului de procedură penală”, Partea generală, vol. I, Ed. Academiei Române, București, 1975, p.293; **G. Theodoru** și **L. Moldovan**, „Drept procesual penal”, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979, p.143.

Învinuitului sau inculpatului, dacă nu poate fi adus la cercetare, în cazul în care este reținut sau arestat, organele de urmărire penală îi pun în vedere că poate fi reprezentat și îi asigură, la cerere, reprezentarea.

În ce privește acest ultim aspect, în legislația noastră procesual penală, se acordă o atenție deosebită valorificării depline a dreptului la apărare a învinuitului sau inculpatului, sens în care, apărătorul ales al învinuitului sau inculpatului, poate participa la efectuarea oricărui act de urmărire penală, deci inclusiv la cercetarea la fața locului.

B. Faza de judecată

În faza de judecată, cercetarea la fața locului, este dispusă de către instanță, printr-o încheiere, după începerea cercetării judecătorești. Potrivit art. 129 alin. 4 C.p.p., instanța de judecată efectuează cercetarea la fața locului, cu citarea părților și în prezența procurorului, când participarea acestuia la judecată este obligatorie.⁷

Raportat la specificul acestui act de urmărire penală, cum de altfel se precizează în doctrina procesual penală și practica judiciară a demonstrat-o în numeroase ocazii, cercetarea la fața locului efectuată de instanța de judecată se întâmplă foarte rar, și totodată nu are nici întinderea și nici profunzimea celei efectuate de către organul de urmărire penală.

Cu toate acestea, semnificația este la fel de mare, întrucât instanța are posibilitatea să ia contact direct cu anumite aspecte ale locului în care s-a comis fapta și să cântărească mai exact rezultatele desprinse din cercetările anterioare ale organelor de urmărire penală.

⁷ V. Dongoroz și colectiv, „Noul Cod de procedură penală și Codul de procedură penală anterior, prezentare comparativă”, Ed. Politică, București, 1969, p.81.

1.3. Importanța și obiectivele cercetării la fața locului

A. Importanța cercetării la fața locului

Importanța cercetării la fața locului este pe deplin subliniată de literatura de specialitate procesual penală și criminalistică, autorii în marea lor majoritate apreciind că ne aflăm în fața unui procedeu probator cu adâncă semnificație în aflarea adevărului.⁸

Deplasarea organului judiciar la fața locului este „una dintre cele mai eficace măsuri procedurale”. Faptul că organul de urmărire penală, ca și instanța de judecată, au posibilitatea să investigheze direct locul săvârșirii faptei și să evalueze consecințele infracțiunii, să stabilească împrejurările în care a fost comis actul penal și să-l identifice pe autor – prin descoperirea, fixarea, ridicarea și cercetarea criminalistică a urmelor, a mijloacelor materiale de probă – este de natură să contribuie efectiv la realizarea scopului procesului penal.

Este cu atât mai mult necesar de subliniat importanța acestei activități procedurale, cu cât există infracțiuni a căror soluționare este practic de neconceput fără cercetarea la fața locului. De exemplu, în cazul omuciderii, al infracțiunilor contra avutului public și personal (furt, tâlhărie, distrugere), al accidentelor grave de muncă, al accidentelor de navigație, aeriene și feroviare, etc.

În literatura juridică se afirmă în mod îndreptățit că, cercetarea la fața locului nu este un simplu act inițial de urmărire penală, ci o activitate de maximă importanță cu caracter imediat și de neînlocuit, în multe situații fiind

---

⁸ N. Volonciu, op. cit., p.279; G. Antoniu, op. cit., p.294; Gh. Theodoru și I. Moldovan, op. cit., p.143; I. Neagu, op. cit., p.287.

aproape imposibil de repetat, în aceleași condiții și cu aceleași rezultate.⁹

De altfel în infracțiuni de genul celor menționate anterior, examinarea locului faptei este ”partea cea mai importantă a cercetării cauzei penale”.

Totodată, importanța cercetării se explică și prin aceea că, locul săvârșirii unei fapte este cel mai bogat în urme sau date referitoare la infracțiune și la autorul acesteia, așa că, de modul în care se efectuează întreaga cercetare, căutare și ridicare a urmelor sau a probelor materiale, ca și fixarea rezultatelor, va depinde într-o mare măsură soluționarea cauzei, identificarea autorului, a celorlalți participanți la comiterea faptei penale.¹⁰

B. Obiectivele cercetării la fața locului

Practica judiciară și doctrina română și străină au relevat faptul că principalele sarcini care revin cercetării la fața locului sunt¹¹:

- Cunoașterea și investigarea directă de către organul de urmărire penală sau de către instanța de judecată a scenei infracțiunii sau a locurilor înscrise în categoria „locului faptei”. În Codul de instrucție criminală al Belgiei referitor la sarcinile principale ale cercetării la fața locului, sunt indicate ca principale obiective: constatarea corpurilor delictive, a stării lor, a locului faptei, ridicarea armelor și a altor obiecte ce pot servi ascultării și identificării persoanelor¹².

⁹ C. Suci, op. cit., p.503; V. Bercheșan, op. cit., p.253.

¹⁰ L. Coman și I.R. Constantin, în lucrarea colectivă „*Tratat practic de criminalistică*”, vol. I, Ed. Ministerului de Interne, București, p.25-27.

¹¹ E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, București, Editura Universul Juridic, 2004, p.318.; în același sens A. Ciopraga, op. cit., p.28, V. Stoica, „*Cercetarea la fața locului*” în *Revista de Criminalistică și Criminologie* nr. 2/1981.

¹² R. Lechat, „*La technique de l'enquête criminelle*”, tome I, Ed. Moderna, Bruxelles, 1959, p.107.

Contactul direct, nemijlocit, al organului judiciar cu ceea ce este denumită „scena” sau „ambianța” locului infracțiunii, servește la formarea unei imagini exacte asupra cadrului în care s-a comis fapta, la determinarea poziției și distanței dintre obiectele principale, etc.¹³.

- Descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă. Descoperirea urmelor, urmată de interpretarea lor imediată la fața locului, este de natură să ofere indicii, cel puțin cu caracter general, cu privire la natura faptei și chiar la persoana autorului.

- Identificarea eventualilor martori, întrucât în funcție de condițiile concrete ale locului și momentului săvârșirii faptei, se poate stabili dacă, și în ce măsură, activitatea infractorului putea fi percepută de cineva. Această precizare se impune deoarece nu sunt puține cazurile în care sunt găsiți imediat martori ai evenimentului.

- Obținerea de date cu privire la modul de producere a evenimentului, a modului de operare a făptuitorului, eventual date referitoare la numărul de participanți. Din cercetarea la fața locului se poate deduce modul în care s-a produs evenimentul cercetat.

- Elaborarea unor versiuni generale privind fapta penală și participanții la săvârșirea acesteia, cel puțin cu caracter provizoriu. Sarcinile cercetării la fața locului fiind de fapt obiective ale cercetării desfășurate în cauza respectivă.

---

¹³ M. Palmioto, „*Criminal investigation*”, op.cit., p.171.

1.4. Pregătirea în vederea efectuării cercetării la fața locului

A. Pregătirea echipei de cercetare a locului faptei

Pregătirea cercetării la fața locului presupune luarea unor măsuri specifice, de către organul judiciar chemat să efectueze cercetarea - măsuri cunoscute în literatura sau practica de specialitate și sub denumirea de acțiuni premergătoare sau pregătitoare - pentru organizarea promptă și eficientă, sub raport tehnico-tactic, a cercetării. Sub raport tactic criminalistic, pregătirea ca atare a cercetării se desfășoară pe două planuri:

a) Pregătirea propriu-zisă a echipei care urmează să se deplaseze la fața locului, în vederea efectuării cercetării, atât din punct de vedere judiciar, cât și tehnic-criminalistic.

b) Disponerea unor măsuri cu caracter preliminar, întreprinse direct la fața locului, pentru salvarea victimelor, înlăturarea pericolelor, fixarea împrejurărilor care se pot modifica sub o formă sau alta etc.

Cercetarea la fața locului presupune, mai întâi, ca organul de urmărire penală să fie sesizat despre săvârșirea unei fapte penale, într-unul din modurile prevăzute de art. 221 C.p.p., respectiv plângere, denunț sau sesizare din oficiu (când se află pe orice cale de comiterea unei infracțiuni).

La primirea sesizării, organul de urmărire penală – indiferent că este sau nu competent – are datoria să întreprindă de îndată următoarele activități:

- Identificarea persoanei care a făcut plângerea sau denunțul, dacă sesizarea s-a făcut pe această cale. În

ipoteza sesizărilor telefonice, se impune verificarea lor, pentru prevenirea unor eventuale dezinformări¹⁴.

- Determinarea locului, naturii, gravității și a oricărui alt element care să servească la formarea unei prime imagini despre fapta petrecută.

- Disponerea măsurilor urgente, strict necesare, premergătoare cercetării la fața locului, măsuri pe care le va lua organul de cercetare (de regulă, acesta este un lucrător de poliție sau un lucrător din cadrul organelor de căpitanie) care se deplasează imediat la locul indicat sau, care se află deja acolo. În cazurile deosebite, se deplasează un echipaj cu un laborator mobil de criminalistică.

Organul de urmărire penală trebuie să își verifice competența, procedând, după caz, fie la efectuarea cercetării, fie la informarea organului de urmărire penală competent și obligat să efectueze urmărirea, dar va efectua actele de cercetare care nu suferă amânare. Art. 213 C.p.p. obligă la efectuarea actelor de cercetare care nu suferă amânare, chiar și pe cei care nu au competență specială în asemenea cauze.

B. Pregătirea mijloacelor tehnico-științifice criminalistice

Din punct de vedere tehnico-tactic criminalistic se va acorda o atenție deosebită verificării și pregătirii mijloacelor tehnico-științifice criminalistice care urmează să fie folosite pe parcursul cercetării.

Pentru cercetările la fața locului care nu presupun o desfășurare deosebită de mijloace sunt necesare:

- Trusa criminalistică universală, care va trebui să aibă instrumentarul complet din compartimentele

---

¹⁴ A. Ciopraga și I. Iacobuță, „Criminalistica”, Ed. Chemarea, Iași, 1997, p.237; Colectiv, „Tratat de tactică criminalistică”, op.cit., p.73 și urm.

pentru executarea măsurătorilor și marcajelor, pentru descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor, pentru executarea desenelor și schițelor.

- Trusa foto va dispune de aparate, obiective și materiale fotosensibile, inclusiv de dispozitive de iluminare adecvate împrejurărilor.

- Trusele criminalistice specializate (pentru cercetarea urmelor latente, a urmelor biologice, a accidentelor de navigație, a incendiilor și exploziilor).

Pentru efectuarea unor cercetări la fața locului cu un grad de complexitate mai mare se apelează la laboratoare criminalistice mobile aflate în dotarea unităților Ministerului de Interne și Reformei Administrative, care dispun pe lângă trusele criminalistice și de următoarele:

- a) Aparatură de înregistrare fotografică și video, analogică sau digitală pentru obținerea de imagini la cercetarea locului faptei, ca și a declarațiilor victimelor, martorilor sau a persoanelor suspecte.

- b) Aparatură diversă de detecție, și anume:

- Detectoare de metale, utilizate pentru descoperirea obiectelor metalice ascunse sau îngropate.

- Detectoare de cadavre, cel mai cunoscut fiind detectorul Bansgrad, care funcționează pe principiul reacției dintre gazele de putrefacție (hidrogen sulfurat) și un reactiv chimic.

- Detectoare cu radiații invizibile, cum sunt cele infraroșii, ultravioletele și röntgen.

- Detectoare de substanțe explozibile, radioactive sau diverse substanțe toxice.

- c) Aparatură de comunicații radio pentru menținerea unei legături operative între membrii echipei de cercetare.

d) Surse proprii de energie electrică, utilaje de prelucrat materialele fotosensibile, truse de prim-ajutor, costume de protecție ș.a.

În funcție de necesități, echipa de cercetare la fața locului poate să apeleze și la alte mijloace, inclusiv la specialiști din diverse ramuri de activitate, familiarizați cu specificul domeniului, în care s-a produs evenimentul. De exemplu, în cazul unui accident de navigație, în funcție de consecințele acestuia, în afară de prezența specialiștilor din cadrul Autorității Navale Române, se apelează și la specialiști din cadrul Inspectoratului Teritorial de Muncă și din cadrul Inspectoratului pentru Situații de Urgență.

2. Reguli tactice ale cercetării la fața locului

2.1. Considerații de ordin general

Cercetarea propriu-zisă la fața locului presupune respectarea unor reguli tactice cu caracter general, aplicabile în întreaga cercetare, astfel încât să se ajungă la scopul propus.¹⁵

- Cercetarea la fața locului se efectuează cu maximă urgență. Practic, această activitate începe imediat după ce organul de urmărire penală a fost sesizat despre producerea unui anumit eveniment. Această cerință este obligatorie sub două aspecte:

a) Prin scurgerea timpului, există pericolul producerii unor modificări la locul faptei și al dispariției sau degradării urmelor. Asemenea modificări pot fi determinate nu doar de o eventuală acțiune a autorului

---

¹⁵ E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, București, Ed. Universul Juridic, 2004, p.321; în același sens, L. Prévost, „*Enquête criminelle*”, Ed. Modulo, Mont-Royal (Québec), Canada, 2000, p.68 și urm.; R. Lechat, „*La technique de l'enquête criminelle*”, op.cit., p.107 și urm.; C. Suci, „*Criminalistica*”, op. cit., p.504-507; M. Le Clere, „*Manuel de police technique*”, Ed. Police-Revue, Paris, p.210 și urm.

care să dorească să înlăture urmele faptei sale, ci și de acțiunea unor factori neutri, cum sunt condițiile meteorologice (în special în cazul accidentelor de navigație), caracterul perisabil al unor urme, în special cele biologice, precum și intervenția unor persoane care caută să restabilească ordinea sau să afle ce s-a întâmplat.

b) Prezența imediată a organului de urmărire la fața locului creează posibilitatea identificării unor martori, fără a se exclude chiar surprinderea autorului la locul faptei. Urgența efectuării cercetării la fața locului este, în fond, o reflectare a principiului operativității aplicat la întregul proces, dar și la activitățile de cercetare criminalistică. O cercetare urgentă, operativă, determină o reducere a avansului de timp pe care autorul faptei îl are înaintea organului judiciar.¹⁶

- Cercetarea la fața locului se efectuează complet și detaliat. Această cerință trebuie dublată de obiectivitate și conștiinciozitate, astfel încât locul faptei să fie cercetat sub toate aspectele, indiferent de versiunea pe care echipa de cercetare este tentată să o atribuie evenimentului cercetat. Este necesar ca echipa care efectuează cercetarea la fața locului să acorde atenție tuturor detaliilor prin cercetarea minuțioasă a întregului loc al faptei, evident neinsistând asupra unor amănunte care nu au legătură cu fapta.

În acest sens, echipa de cercetare a locului faptei trebuie să-și orienteze atenția în două direcții principale:

a) Descoperirea și cercetarea riguroasă a urmelor, îndeosebi a urmelor latente precum și a microurmelor; ceea ce reclamă din partea persoanelor ce efectuează cercetarea, pe lângă pricepere și răbdare și dotarea cu aparatură modernă, de prelevare a acestui tip de urme.

¹⁶ J.G. Wilhelm, „Introducere în practica criminalistică”, Stuttgart, Germania, 1974, p.55.

b) Clarificarea împrejurărilor negative, respectiv a neconcordanței dintre starea locului faptei și evenimentul respectiv, activitate deosebit de importantă, întrucât uneori acestea reprezintă încercări de simulare sau disimulare a unor fapte penale.

- Conducerea și organizarea competentă a cercetării la fața locului. Organizarea și conducerea eficientă a activității echipei de cercetare la fața locului constituie o condiție esențială pentru realizarea în cele mai bune condiții a activității respective. Din punct de vedere tactic, această cerință se materializează prin:

- Cercetarea în echipă, care presupune în primul rând o conducere unică¹⁷. În cazul cercetării unui accident de navigație, echipa de cercetare este alcătuită din procuror, căpitan de port, etc. Potrivit prevederilor legale, conducerea echipei revine procurorului.

Conducerea unitară este determinată de importanța pe care o reprezintă, în general, cercetarea la fața locului, în special, de caracterul particular, propriu cercetării în echipă. Din această perspectivă, se impun respectate următoarele cerințe: conlucrarea fără rezerve, pe toate planurile, între membrii echipei de cercetare la fața locului și informarea permanentă a conducătorului cercetării care va centraliza toate datele obținute.¹⁸

Este total neproductiv să se considere de către unul sau altul dintre membrii echipei de cercetare că, activitatea sa este cea mai importantă și că numai prin aportul său cauza poate fi rezolvată. Activitatea practică a demonstrat cu prisosință că aflarea adevărului este, în fond, rezultatul activității tuturor factorilor antrenați în

---

¹⁷ M. Le Clere, op.cit., p.210.

¹⁸ O. Năstase și V. Greblea, Prelegeri la cursurile de perfecționare a procurorilor criminaliști din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a României, București, 1992.

soluționarea cauzei penale, chiar dacă unii au o contribuție semnificativă.

- Organizarea activității de cercetare la fața locului, trebuie privită sub dublu aspect:

a) Fiecare dintre membrii echipei de cercetare va avea de îndeplinit sarcini concrete și precise, potrivit atribuțiilor sale în cadrul echipei. Aceste sarcini se cer rezolvate integral și cât mai operativ posibil.

b) Organizarea desfășurării activităților de investigare trebuie să se facă într-o ordine bine stabilită, într-o succesiune firească, și anume: orientarea în zona în care se află situat locul faptei; determinarea și examinarea în ansamblu a locului faptei; căutarea, descoperirea și ridicarea urmelor sau a probelor materiale; fixarea rezultatelor cercetării la fața locului.

Sucesiunea acestor activități trebuie privită numai într-un sens dinamic, pentru că, așa cum se va vedea, între activitățile menționate nu poate fi vorba de o delimitare categorică, ci de o întrepătrundere. De exemplu, după descoperirea sau relevarea urmelor are loc fixarea acestora prin fotografiere și, numai după aceea, sunt ridicate obiectele purtătoare de urme, sau urmele ca atare, acestea fiind în funcție și de etapa în care se află cercetarea la fața locului.

Organizarea eficientă impune și luarea de ordine la fața locului. Acestor măsuri, trebuie să li se supună inclusiv membrii echipei și chiar superiorii acestora, care, fără a participa efectiv la cercetare, vin să se informeze asupra celor întâmplate sau să dea anumite indicații, cu toate că nu întotdeauna sunt specializați în domeniu.

Pentru reușita cercetării locului faptei, este deosebit de important ca echipa de cercetare, conducătorul acestuia, să fie lăsați să acționeze în liniște,

fără a se interveni din afară, decât dacă este absolut necesar și, mai ales, oportun.

Se constată tot mai des în practică, mai ales în cazurile deosebite, cum sunt și accidentele de navigație, că, la fața locului, pe lângă membrii echipei de cercetare, mai sunt prezente și alte persoane cu anumite responsabilități din cadrul organelor judiciare sau din alte domenii. Aceștia li se adaugă tot mai frecvent ziaristii. Câteodată, aceștia pătrund chiar printre primii în zona cercetată pentru a-și face o idee despre ce s-a întâmplat, sau pentru a formula ipoteze cu privire la natura și gravitatea faptelor. Nu întotdeauna aceste persoane respectă regulile cercetării la fața locului, unele dintre acestea, chiar elementare, de bun simț, cum ar fi evitarea creării de noi urme, atingerea sau modificarea poziției unor obiecte, etc.

În ce-i privește pe reprezentanții mass-media – cea de-a patra putere în stat – aceștia pot să asiste, în aceleași condiții de ordine și corectitudine, dar în afara perimetrului locului accidentului. Față de aceștia, magistratul și membrii echipei de cercetare trebuie să dea dovadă de sobrietate, de o anumită fermitate dacă jurnaliștii sunt excesiv de curioși, furnizându-le date care pot face obiectul publicării în faza inițială a anchetei, fără să influențeze negativ evoluția investigațiilor, să trezească anumite ecouri nedorite în opinia publică, prin exagerări sau afirmații neconforme cu realitatea¹⁹.

- Fixare integrală și obiectivă a tuturor aspectelor rezultate din activitatea de cercetare, care pot servi la clarificarea cauzei este o altă cerință de maximă importanță în efectuarea unei cercetări la fața locului de bună calitate. După efectuarea cercetării la fața locului,

---

¹⁹ E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, București, Ed. Universul Juridic, 2004, p.323.

conform dispozițiilor art. 131 C.p.p., după efectuarea cercetării la fața locului se încheie un proces-verbal. Acesta constituie principalul mijloc procedural de fixare a celor constatate de organul judiciar.

Mențiunile cuprinse în procesul-verbal trebuie să reflecte caracterul obiectiv și complet al cercetării folosindu-se formulări clare, precise, concise, din care să rezulte că nu a fost omis niciun amănunt, niciun element util stabilirii adevărului, evitându-se totodată expresiile ambigue sau echivoce, limbajul utilizat urmând a fi conform cu terminologia din dreptul procesual penal, potrivit specificului cercetării²⁰.

Aspectele menționate se vor limita strict la constatările făcute direct de organul de urmărire penală în timpul cercetării, iar nu la aspecte inexistente în acel moment. Nu este permisă consemnarea unor stări de fapt inexistente în momentul cercetării chiar dacă martorii oculari indică cu certitudine schimbarea poziției unor obiecte, utilaje sau instalații. Aceste aspecte sunt menționate separat, urmând ca stabilirea inițială a locului faptei să se realizeze în timpul urmăririi penale pe baza declarațiilor martorilor, victimelor, învinutului, unor specialiști, și de asemenea prin intermediul reconstituirii²¹. Din punct de vedere tehnic fixarea aspectelor constatate la cercetare se va realiza prin executarea de schițe, fotografii, înregistrări pe banda video-magnetică, modalități ce sunt menite să asigure evidența probatorie și să confere un plus de obiectivitate cercetărilor la fața locului.

---

²⁰ L. Lambert, „*Formulaire des officiers de police judiciaire*”, Librairie générale de droit et jurisprudence, Paris, 1979, p.46 și urm.

²¹ L. Prévost, op.cit., p.69-71.

2.2. Măsuri preliminare cercetării la fața locului

Măsurile preliminare cercetării la fața locului, sunt luate de obicei de organele de căpitanie sau organele de poliție, care se deplasează la fața locului înaintea echipei de cercetare, formată din organul de urmărire penală competent în cauză, specialiștii criminaliști, etc.. Aceștia sunt obligați să efectueze actele de cercetare ce nu suferă amânare, chiar dacă privesc o cauză care nu este de competența lor și să ia măsurile ce se dovedesc absolut necesare.

Luarea măsurilor preliminare cercetării la fața locului, este considerată la fel de importantă ca și cercetarea propriu-zisă a locului faptei. Măsurile preliminarii cercetării la fața locului pot fi grupate astfel²²:

- Determinarea locului săvârșirii accidentului, punerea lui sub pază și protejarea urmelor. Menținerea aspectului inițial al locului accidentului precum și conservarea urmelor este o măsură esențială pentru evitarea unei posibile acțiuni distructive a persoanelor curioase (așa numitul „val al curioșilor”), a amatorilor de senzații tari care, numai în câteva momente, pot schimba înfățișarea locului accidentului sau distruge urmele infracțiunii. Este total contraindicat să se atingă sau să se modifice poziția unor obiecte, dacă situația nu o impune cu necesitate (salvarea victimelor sau înlăturarea unor pericole).

- Prin stabilirea exactă a perimetrului scenei evenimentului, se previne o eventuală încercare a autorului de a șterge urmele faptei sale. Măsura se impune în special în cazul accidentelor de navigație,

---

²² C. Suci, op.cit., p.504-505; I. Coman, I.R. Constantin, op.cit., p.124-126; R. Lechat, op.cit., p.114-115; C. O'Hara, op.cit., p.57-58.

pentru prevenirea unor factori cu caracter obiectiv, cum sunt, de exemplu, condițiile meteorologice, mai ales dacă evenimentul s-a produs într-un loc deschis, specific de altfel mediului maritim.

- Fixarea tuturor împrejurărilor care, cu timpul, se pot modifica sau pot dispărea. Raportat la situația concretă, organului de urmărire penală îi revine o sarcină dificilă, în sensul că va fi obligat să rețină o mulțime de împrejurări, unele cu caracter trecător, cum ar fi: ora exactă a sosirii organelor de cercetare penală, prezența unor mirosuri deosebite și în general caracterul acestora (de țigări, gaz, substanțe toxice sau explozive, etc.), poziția și starea unor instalații și echipamente de navigație, funcționarea sau nefuncționarea acestora, etc.²³.

- Acordarea primului ajutor eventualelor victime rezultate în urma accidentului de navigație. Prima măsură ce se întreprinde la fața locului este, de fapt, acordarea primului ajutor victimelor, dacă acestea mai sunt în viață sau dacă nu există certitudinea instalării morții. În ipoteza transportării victimelor la spital, va fi fixată poziția inițială a acestora, de regulă prin desenare cu creta, precum și poziția obiectelor din apropiere. Dacă starea victimei o permite aceasta poate fi întrebată ce s-a întâmplat, ce știe despre împrejurările producerii evenimentului²⁴.

- Prevenirea sau înlăturarea unor pericole iminente. În dese rânduri, în cazul accidentelor de navigație se impune luarea de măsuri privind înlăturarea unor pericole iminente cum ar fi: incendiile, exploziile, prevenindu-se în acest fel extinderea pagubelor și

²³ A. Swenson, O. Wendel, "Descoperirea infracțiunilor-metode moderne de investigație criminalistică", Stockholm, 1954, p.12.

²⁴ A. Ciopraga, „Criminalistica - Tratat de tactică”, Ed. Gama, Iași, p.44.

pierderea de vieți omenești. Efectuarea unor asemenea activități, în mod evident va crea dificultăți cercetării locului faptei, prin modificările pe care le produc, astfel că, organele judiciare prezente primele la fața locului au datoria de a reține, de a fixa cât mai multe aspecte care să servească la stabilirea cauzei inițiale, folosindu-se în acest sens fotografia sau înregistrarea video.

- Identificarea martorilor și reținerea eventualelor persoane suspecte. Această activitate poate avea o pondere deosebit de importantă în stabilirea adevărului. Astfel martorilor care au perceput direct producerea evenimentului, le sunt încă foarte proaspete în memorie, o serie de date, ce pot fi redată cu destulă exactitate, nefiind alterate decisiv de factori subiectivi sau obiectivi.

Totodată, însuși eventualul autor are posibilități mult mai reduse, de a preveni identificarea sa, prin distrugerea urmelor, debarasarea de diverse obiecte, crearea de alibiuri false. Reținerea oricărei persoane se va face strict în condițiile legii.

3. Cercetarea la fața locului a accidentelor de navigație

3.1. Considerații de ordin general

Caracteristicile domeniului acvatic determină, în mod firesc, o metodologie aparte, specifică de instrumentare a accidentelor care se produc în acest spațiu, în raport cu cele care au loc pe uscat²⁵.

După ce au fost sesizate, în modurile prevăzute de lege, organele de cercetare sau urmărire penală își verifică competența și – după caz – iau o serie de măsuri

---

²⁵ A. Alexandrescu, *Răspunderea juridică în abordajul maritim*, Ed. Companiei Naționale Administrația Porturilor Maritime Constanța S.A., Constanța, 2002, p.86.

prealabile în vederea deplasării la locul evenimentului. În primul rând vor verifica realitatea sesizării luând legătura radio cu nava angajată în accident, iar dacă acest lucru nu este posibil, cu alte nave apropiate acesteia. Totodată, vor obține date privind condițiile hidrometeorologice din zona în care s-a produs accidentul, pentru a putea alege căile optime de acces, mijloacele și modalitățile eficiente de cercetare la fața locului.

De asemenea, vor fi informate, în conformitate cu dispozițiile legale, ale regulamentelor de serviciu și de ordine interioară – armatorul, instituțiile de asigurare, Inspectoratul teritorial de muncă, Serviciul de medicină legală, Inspectoratul pentru situații de urgență (pompieri), scafandrii, specialiștii criminaliști, specialiștii tehnici, organele vamale (când încărcătura constă în mărfuri nevămuite sau când sigiliul român de vamă a fost deteriorat în accident) și alte instituții interesate.

În funcție de natura și consecințele accidentului, organul de cercetare stabilește ce specialiști trebuie să-l însoțească și – împreună – se deplasează pe drumul cel mai scurt, cu mijloacele tehnico-științifice din dotare – verificate în prealabil – la locul faptei. Alegerea specialiștilor și mijloacele tehnico-științifice se face în așa fel încât să se asigure descoperirea, fixarea, ridicarea și conservarea urmelor și mijloacelor materiale de probă.

Prezența la locul faptei a căpitanului de port este întotdeauna obligatorie, chiar dacă cercetarea evenimentului intră în competența unui alt organ de cercetare²⁶.

Prezența obligatorie a căpitanului de port decurge din lege și este motivată de specializarea pe care acesta o are în domeniul navigației, fiind recunoscut ca atare pe plan internațional.

---

²⁶ A. Alexandrescu, op.cit., p.87.

Potrivit art. 128 din O.G. nr. 42/1997, cercetarea la fața locului și reconstituirea efectuată pe navă în incinta portului de către instanțele de judecată sau alte organe de urmărire penală decât căpitanii de port se fac numai în asistența căpitanilor de port sau a reprezentantului lor.

Prevederile acestui text de lege, se completează cu dispozițiile art. 75, care prevăd că: exceptând proprietarul navei, armatorul, împuterniciții acestora și specialiștii Autorității Navale Române orice vizite, intervenții, reconstituiri, inspecții sau cercetări la bordul navelor aflate în porturi în afara acestora, în limitele apelor naționale vor putea fi făcute de organele competente, la cererea lor, potrivit legii și a convențiilor internaționale, în asistența căpitanului portului sau reprezentantului său care, conform atribuțiilor de serviciu, va semna actele încheiate când acestea se solicită de cei interesați.

Adoptând o asemenea reglementare, în mod evident legiuitorul român nu a înțeles să procedeze la o restrângere a posibilităților de efectuare a cercetării de către procuror ori a reconstituirii de către judecător. De altfel, procurorul nu este împiedicat de nicio dispoziție legală să efectueze actele de urmărire penală pe care le consideră necesare, chiar fără prezența căpitanului de port.

Pentru a efectua o cercetare la fața locului completă și temeinică, reprezentantul organului judiciar trebuie să aibă unele cunoștințe generale privind tipurile de nave, clasificarea navelor, arimarea, condițiile de navigație în port, accesul în port, semnalizarea portului, pilotajul, rada portului, asistența și salvarea pe mare, etc.. De asemenea, căpitanul de port și procurorul trebuie să cunoască temeinic normele privind salvarea vieții umane

și a navelor, prevederile convențiilor internaționale în materie de navigație, etc.²⁷.

Ajunsă la locul evenimentului, echipa desemnată să efectueze cercetarea la fața locului, conducătorul acesteia – procurorul – are obligația să inițieze câteva măsuri destinate pregătirii cercetării propriu-zise. Aceste măsuri vor fi diferențiate în funcție de natura cazului cercetat, precum și de eventuala prezență la locul faptei a unui organ de cercetare penală care a întreprins deja unele activități cu caracter preliminar, înaintea sosirii echipei. În ipoteza în care nu a fost luată nicio astfel de măsură, se vor desfășura acele activități care reclamă maximă urgență.

În situația în care cercetarea propriu-zisă a fost precedată de acțiuni premergătoare, atunci pregătirea cercetării efective va consta în:

- Completarea măsurilor vizând salvarea victimelor, înlăturarea pericolelor și conservarea urmelor.
- Examinarea rapidă a locului faptei, delimitarea sa exactă și întărirea măsurilor de pază.
- Îndepărtarea tuturor persoanelor inutile și reținerea celor care au făcut sesizarea, a martorilor, a persoanelor suspecte, precum și a tuturor celor care pot fi selecționați în calitate de martori asistenți. Este recomandabil ca martorii să nu comunice între ei, pentru a nu se influența reciproc, iar persoanele suspecte să stea separat, în mod evident, sub pază.
- Stabilirea precisă a sarcinilor ce revin fiecărui membru al echipei și indicarea ordinii în care vor fi îndeplinite activitățile de cercetare.
- Obținerea unor prime informații referitoare la evenimentul sesizat, la locul în care s-a produs, ca și la persoanele participante la producerea evenimentului,

²⁷ A. Alexandrescu, op.cit., p.88.

inclusiv cu privire la identitatea persoanelor reținute la fața locului, indiferent de calitatea acestora.

Cercetarea propriu-zisă a locului faptei, în cazul accidentelor de navigație, se va face cu respectarea strictă a regulilor tactice, criminalistice. De asemenea, aplicarea acestor reguli, se va face și în funcție de specificul zonei cercetate (spații deschise sau închise), precum și de modificările aduse locului faptei. Totodată în organizarea activității, procurorul în calitate de organizator al echipei de cercetare, va trebui să aibă în vedere și aplicarea altor reguli tactice specifice cercetării la fața locului, după cum urmează:

- Limitarea numărului de persoane care pătrund în zona cercetată la strictul necesar. În faza de pregătire, la locul faptei, va pătrunde doar conducătorul echipei de cercetare, însoțit eventual, de un ajutor sau de medicul legist, dacă accidentul de navigație s-a soldat cu victime; abia apoi își vor începe activitatea ceilalți membri ai echipei de cercetare.

- Prevenirea oricărei modificări, în starea sau poziția lucrurilor, paralel cu conservarea urmelor și evitarea creării altor urme care pot afecta cercetarea. Pentru aceasta, este necesară curățirea încălțăminte de noroi, de resturi vegetale, praf, etc. De asemenea, se va interzice fumatul în spațiile unde există pericol de explozie sau incendiu, precum și aducerea de obiecte care nu au legătură cu activitatea de cercetare.

- Fixarea căilor de acces și de deplasare a membrilor echipei în perimetrul locului accidentului, precum și în locul în care urmează să fie depozitate mijloacele materiale de probă descoperite, a altor obiecte ce urmează să fie ridicate și transportate la laboratoarele de specialitate.

- Folosirea echipamentului de protecție (costum, mănuși, mască) pentru protejarea urmelor și prevenirea contaminării acestora, mai ales în cazul urmelor biologice.

- Interzicerea comentariilor, aprecierilor sau discuțiilor referitoare la evenimentul de navigație respectiv, împrejurărilor în care s-a produs, starea urmelor, etc., pentru a nu influența, într-un mod sau altul, desfășurarea cercetării, ca și pe martorii prezenți la fața locului.

3.2. Cercetarea în faza statică

În această primă fază a cercetării la fața locului se procedează la o examinare atentă a locului faptei atât în ansamblul său, cât și pe zonele mai importante, fără a se aduce nicio modificare acestuia; acordându-se o mare atenție aspectului exterior și poziției urmelor și obiectelor de la fața locului, precum și a distanțelor dintre acestea.

Cercetarea la fața locului, poate începe de la centru spre periferie, sau invers, de la periferie către centru. În cazul unui accident de navigație, în care urmele sunt concentrate într-un singur loc (focar) – în incendii sau explozii de exemplu – se recomandă ca cercetarea să înceapă de la acesta, adică de la centru către periferie²⁸.

Dimpotrivă, când interesul cercetării este dat de căile de acces la o navă sau de obiectele care au servit la producerea evenimentului, cercetarea va începe de la periferie și va continua, în spirală, spre centru pentru a nu rămâne sectoare neverificate.

Pentru stabilirea căilor de acces pe o navă, în interiorul acesteia, ori pentru identificarea obiectelor corp delict, se vor studia planurile navei, comparându-le apoi cu situația existentă în interiorul unei cabine sau magazii,

²⁸ A. Alexandrescu, op.cit., p.90.

în compartimentul mașini, în camera cârmei sau în altă încăpere. După ce au fost descoperite și fixate urmele faptei, cercetarea continuă cu examinarea pereților, podelei, ferestrelor, hublourilor, mobilierului și aparatului așezate lângă pereți.

Investigarea se face prin deplasare de la stânga spre dreapta, și se termină cu examinarea obiectelor situate în centrul încăperii.

Cele mai importante activități desfășurate în faza statică a cercetării sunt următoarele²⁹:

- Stabilirea stării și poziției mijloacelor materiale de probă, a urmelor vizibile etc., așa cum au fost găsite de echipa de cercetare. Precizarea poziției obiectelor sau urmelor constatate se realizează prin măsurarea distanțelor dintre acele obiecte sau urme și două sau trei repere fixe. În cazul unui accident de navigație (de ex. un abordaj) se vor stabili pozițiile navelor sau convoaielor în momentul impactului în raport de reperele de navigație (faruri, geamanduri, aliniamente, construcții hidrotehnice, etc.) sau de coordonatele geografice și urmele vizibile pe corpul navelor și instalațiilor sau unităților (vaselor) din convoi, basea, gaură de apă, dislocarea vopselei de pe bordaj etc.;

- Măsurarea distanței dintre obiectele principale, dintre acestea și urme sau locuri de acces, aspect de natură să servească la clarificarea unor împrejurări ale cauzei. Măsurarea distanțelor se va face cât mai exact în metri și centimetri; de multe ori acest lucru putând avea importanță pentru stabilirea unor împrejurări legate de producerea evenimentului de navigație;

---

²⁹ V. Stoica, op.cit., p.113; C. Suci, op.cit., p.511-512; M. Le Clere, op.cit., p.150; I. Coman și I.R. Constantin, op.cit., p.428-429.

- Executarea de fotografii de orientare, schiță și fotografii ale obiectelor principale, precum și fixarea prin înregistrare videomagnetice.

3.3. Cercetarea în faza dinamică

Faza dinamică a cercetării la fața locului este cea mai complexă și laborioasă etapă a cercetării, întrucât presupune participarea tuturor membrilor echipei de cercetare la efectuarea investigațiilor și folosirea integrală a mijloacelor tehnico-științifice criminalistice aflate la dispoziția lor.

În faza dinamică, cercetarea la fața locului continuă cu examinarea minuțioasă a obiectelor și urmelor, în mișcare, în sensul că acestea pot fi ridicate și manevrate pentru a fi studiate pe toate fețele, fără a distruge sau modifica urmele existente sau a crea altele noi. În cazul accidentelor de navigație (de exemplu abordajul, cel mai frecvent accident de navigație), în faza dinamică, se procedează la verificarea navei afectate și purtătoare de urme.

Acestea pot fi demontate sau dislocate pentru examinarea amănunțită în vederea descoperirii, fixării și ridicării urmelor. Totodată, organul de cercetare ia măsuri de verificare a modului de funcționare a instalațiilor și mecanismelor care ar fi putut conduce la producerea evenimentului (instalația de guvernare, de propulsie, de ancorare, etc.) și a echipamentelor de navigație (girocompas, radar, sonde, radiotelefon, radiogoniometru, aparat de înregistrare a vitezei și rotației a motorului, telegraf, etc.) care asigură buna stare de navigabilitate a navei³⁰.

Fixarea rezultatelor observațiilor pe film, videofonogramă și fotografie trebuie făcută în așa fel

---

³⁰ A. Alexandrescu, op.cit., p.89.

Încât tabloul general al locului faptei să fie cuprins integral cu împrejurimile sale, pentru ca – la nevoie – orientarea în teren să poată fi realizată cu ușurință.

De regulă, imaginea de ansamblu a unui eveniment de navigație – care afectează o suprafață relativ mare – de apă și uscat oferă de la început date esențiale asupra dinamicii accidentului. Aceasta impune ca organul de cercetare să fixeze locul faptei pe film, videofonogramă și fotografie panoramică pe cât posibil din avion sau elicopter. În multe cazuri sunt necesare filmări și fotografiieri subacvatice cu aparate speciale de către scafandrii autonomi, activități ce trebuie executate însă după determinarea perimetrului acvatic prin geamanduri, jaloane sau mijloace de iluminare subacvatică.

Frecventă este și folosirea camerelor de luat vederi cu transmiterea imaginii pe monitor deoarece oferă posibilitatea de a avea informații reale despre obiectele și urmele aflate sub apă.

O atenție deosebită va fi acordată în această fază a cercetării, descoperirii, fixării și ridicării urmelor de adâncime; se caută, se evidențiază urme digitale, palmare și plantare, urme biologice, microure etc., se execută filmarea și fotografierea în detaliu a obiectelor și urmelor care nu pot fi fixate prin deplasarea lor din locul inițial.

În situația când cercetarea evenimentului de navigație se face la foarte scurt timp de la producerea lui este foarte important să se rețină nu numai ceea ce se percepe vizual, ci și starea unor obiecte: tare – moale, rece – cald, fluid – vâscos, dens – mai puțin dens, etc., precum și mirosurile specifice ușor de recunoscut de alcool, de fum, de petrol, de parfum, etc., care pot avea anumite semnificații de natură să orienteze primele

acțiuni ce se întreprind cu prilejul cercetării la fața locului.

În această fază a cercetării, are loc examinarea amănunțită a corpului eventualelor victime, se iau primele declarații martorilor și victimelor, dacă acestea mai sunt la fața locului, inclusiv persoanelor suspecte.

Ascultarea acestora se va face separat, fără a se face aprecieri din partea organului judiciar, fără a se influența persoanele ascultate în vreun mod, respectându-se cu strictețe regulile tactice ale ascultării specifice fazei de anchetă penală. Cu acest prilej este recomandabil ca declarațiile să fie înregistrate pe bandă de magnetofon.

În situația în care la fața locului sau făcut și înregistrări videomagnetice, este recomandabilă verificarea calității înregistrării, pentru o eventuală reluare a acesteia dacă nu este reușită. În această fază a cercetării este necesară și clarificarea împrejurărilor negative determinate de neconcordanța dintre situația de fapt și evenimentul presupus că s-ar fi produs, de absența unor urme sau obiecte care, în mod normal, ar fi trebuit să existe la fața locului.

Necesitatea clarificării împrejurărilor negative reprezintă un argument pentru examinarea amănunțită a fiecărei suprafețe de teren, a fiecărui obiect, chiar dacă, în aparență, nu are nicio legătură cu fapta cercetată. Numai astfel este posibil să se explice de ce lipsesc unele urme care, în mod firesc, ar fi trebuit să existe, în timp ce alte urme sau obiecte nu își găsesc o justificare imediată³¹.

---

³¹ E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, 2004, p.329

4. Consemnarea rezultatelor cercetării la fața locului

4.1. Procesul-verbal de cercetare la fața locului

Rezultatele cercetării la fața locului ale accidentelor de navigație, se materializează într-un proces-verbal, care reprezintă mijlocul procedural principal de fixare a rezultatelor acestui act inițial de urmărire penală. Procesului-verbal astfel încheiat, i se pot anexa fotografiile, schițe, desene ori alte asemenea lucrări, cum ar fi, de exemplu, rolele de film sau benzile video magnetice.

Acesta trebuie să conțină o descriere completă și cât mai exactă a locului în care s-a produs evenimentul de navigație, în termeni accesibili, uzuali, astfel încât să redea o imagine clară și pentru cei care nu au participat la cercetare.

Procesul-verbal de cercetare la fața locului încheiat în vederea fixării rezultatelor cercetării la fața locului se numără printre mijloacele de probă cu o semnificație deosebită în soluționarea cauzelor penale. Acesta va trebui să corespundă anumitor cerințe, o bună parte stabilite în mod expres de legiuitor.

Din punct de vedere al formei și cuprinsului, procesul-verbal va conține următoarele mențiuni, indicate în art. 91 C.p.p.:

- Data și locul unde este încheiat.
- Numele, prenumele și calitatea celor care îl încheie.
- Numele, prenumele, ocupația și adresa martorilor asistenți, când există.
- Evenimentul sesizat și locul producerii acestuia.

- Numele și prenumele specialiștilor care au participat la cercetare precum și denumirea instituțiilor din care fac parte.
- Datele de identificare a navei sau convoiului (numele și numărul navei, numele proprietarului, portul de înregistrare, numărul unităților din convoi, indicativul radio).
- Descrierea amănunțită a celor constatate, cu indicarea semnelor de navigație când acestea există în zona în care s-a produs evenimentul de navigație precum și a măsurilor luate.
- Numele, prenumele, ocupația și adresa persoanelor la care se referă procesul-verbal, (comandant, șef mecanic, ofițer de cart, vardie, șef de echipaj, pilot etc.) precum și obiectiile și explicațiile acestora.
- Urmele descoperite, modul de fixare, ridicare și conservare ale acestora.
- Măsurile luate cu privire la navă, echipaj, pasageri, marfă, victime.
- Verificările tehnice și constatările tehnico-științifice dispuse.
- Numele, prenumele, ocupația și adresa martorilor de pe navă sau de pe uscat, identificați.
- Mijloacele tehnice criminalistice folosite la cercetarea la fața locului.
- Date despre întocmirea schiței și fotografiilor.
- Condițiile de timp și de loc în care a fost efectuată cercetarea, precum și durata acesteia.

Procesul-verbal va fi semnat pe fiecare pagină și la sfârșit, de cel care îl încheie, de martorii asistenți, precum și de personalul la care se referă, dacă vreuna dintre persoane nu poate sau refuză să semneze, se va menționa acest lucru în procesul-verbal.

În ce privește structura procesului-verbal, formată dintr-o parte introductivă, o parte descriptivă și o încheiere, trebuie subliniat că ponderea în cadrul structurii o deține partea descriptivă; chiar legea procesual penală impunând necesitatea descrierii amănunțite a situației locului, a urmelor găsite, a obiectelor examinate și a celor ridicate, a stării și poziției celorlalte mijloace materiale de probă, astfel încât acestea să fie redată cu precizie, și pe cât posibil, cu dimensiunile respective (art. 131 C.p.p.).

În vederea realizării dezideratului afirmat în literatura de specialitate că, procesul-verbal de cercetare la fața locului trebuie redactat astfel încât, lectura să poată reda întocmai imaginea locului faptei și pentru aceea care nu au participat la cercetarea locului faptei³²; pe plan tactic criminalistic este necesar ca la redactarea părții descriptive să fie avute în vedere următoarele elemente tactice³³:

a) Descrierea locului faptei va fi făcută în mod amănunțit, interesând aspectul de ansamblu al acestuia, dimensiunile, topografia sa și dispunerea față de punctele cardinale, precum și față de alte puncte de reper mai apropiate, drumurile și căile de acces, alte particularități.

b) Descrierea urmelor, a mijloacelor materiale de probă, a altor obiecte examinate și ridicate va fi efectuată detaliat, pe lângă denumirea lor exactă, indicându-se cu precizie locul în care au fost găsite, distanțele dintre ele sau până la obiectele principale, forma, dimensiunea, culoarea, alte caracteristici fizico-chimice sau particularități de identificare, precum și metodele tehnico-științifice criminalistice folosite pentru

---

³² V. Stoica, op.cit., p.120.

³³ C. Suciu, op.cit., p.519-520; I. Cora, op.cit., p.34-36; V. Stoica, op. cit., p.120-121; L. Coman și I.R. Constantin, op.cit., p.430.

descoperirea, fixarea și ridicarea acestora. Pentru ușurința enumerării și descrierii, obiectele de același gen vor fi numerotate. Aceeași numerotare va fi respectată în schița anexă și în planșele fotografice. La cercetarea evenimentelor de navigație, o atenție deosebită se va acorda consemnării exacte a stării, poziției și indicației aparatelor de bord ale navei, avariilor produse, poziției și dimensiunilor acestora, precum și mecanismelor și aparatelor de dirijare și de control a traficului maritim sau fluvial din zonă. Se vor nota, de asemenea, adâncimea apei, direcția vântului, etc. Trebuie evitate situațiile întâlnite deseori în practică, în care se evită, din diverse motive, o descriere completă sau chiar menționarea tuturor urmelor descoperite, uneori crezându-se că acestea nu sunt utile soluționării cauzei, ceea ce dăunează bunului mers al anchetei.

c) Menționarea în procesul-verbal al oricărui element particular al cercetării, elemente cum sunt, de exemplu, împrejurările negative. În afara urmelor, a prezenței și stării unor obiecte, trebuie reținută și consemnată – în toate cazurile – și absența unor urme care față de cele constatate ar fi trebuit în mod necesar să existe sau existența unor urme sau stări de lucruri care, în raport cu constatările anterioare sau cu celelalte urme, nu ar fi trebuit să se formeze. Întrucât au o deosebită importanță în stabilirea simulărilor, ele vor fi întotdeauna reținute și consemnate detaliat în procesul-verbal de cercetare la fața locului. De exemplu, depistarea unor materiale ușor inflamabile într-un compartiment al navei în apropierea presupusului focar sau existența uleiului nefolosit în baia unui motor gripat din lipsă de ulei, reprezintă împrejurări negative în cazul cercetării unui incendiu sau al degradării sistemului de propulsie.

d) În situația când sunt emise unele observații ale experților sau martorilor asistenți cu privire la consemnarea celor mai de sus, ele vor fi inserate în procesul-verbal. În legătură cu acest ultim aspect, ținem să precizăm că nu trebuie consemnate opiniile sau interpretările personale cu privire la faptă, la autor, la urmele create prin activitatea infracțională, pentru a nu fi alterat, cel puțin în parte, caracterul obiectiv al procesului-verbal. Foarte frecvent se impune o interpretare imediată a urmelor descoperite cu prilejul cercetării la fața locului, interpretare care se face prin intermediul unei constatări tehnico-științifice, consemnată separat, de specialistul în materie prezent la fața locului.

e) Din cuprinsul procesului-verbal nu trebuie omise mențiunile privind consecințele sau pagubele produse de faptele infracționale cercetate, indiferent de valoarea sau natura lor. Ultima parte a procesului-verbal va cuprinde o enumerare exactă a urmelor, a mijloacelor materiale de probă ridicate de la fața locului (ex. urmele de vopsea de pe bordajele navelor, zale rupte din lanțul de ancoră, resturi de parâme sau gașe rupte, mostre de combustibil) și persoana căreia i-au fost încredințate. Acestea vor fi ridicate de organul de cercetare întrucât pot forma obiectul unor cercetări tehnico-științifice sau expertize ale căror concluzii sunt esențiale pentru soluționarea corectă a cazului. De asemenea vor fi enumerate fotografiile judiciare, schițele, înregistrările video și alte lucrări efectuate în timpul cercetării. Totodată, în procesul-verbal, se va menționa despre ridicarea de la dispecerat a benzilor magnetice privind convorbirile echipajului cu dispeceratele respective, despre ridicarea unor înscrisuri ale navei (jurnalul de bord, jurnalul de mașini etc.), care pot conține date

concludente referitoare la producerea accidentului. Se va menționa ora începerii și ora terminării cercetării la fața locului, precum și starea vremii, menționându-se totodată și marca sau tipul aparatelor foto sau video folosite la cercetarea la fața locului a evenimentului de navigație.

În ce privește conduita tactică de urmat de organul de urmărire penală în redactarea procesului-verbal este de remarcat că, pentru a-și îndeplini rolul de mijloc de probă acesta trebuie redactat nu doar potrivit legii, ci și anumitor cerințe³⁴ de ordin tactic, după cum urmează³⁵:

a) În cuprinsul procesului-verbal de cercetare trebuie să se facă o prezentare obiectivă, concretă a rezultatelor cercetării, în exclusivitate pe baza constatărilor directe ale organului judiciar, evitându-se deducțiile, diversele interpretări ale stării locului sau raportarea la anumite afirmații ale martorilor ori victimelor.

b) Folosirea unui mod de exprimare riguros, exact, precis și concis, a unei terminologii uzuale, accesibile și unitare sub raport procesual penal, astfel încât să fie prevenit echivocul sau ambiguitatea. Se va evita folosirea unor termeni de strictă specialitate, iar în ipoteza că aceștia nu vor putea fi, totuși evitați, se va proceda la explicarea lor³⁶.

c) Descrierea celor constatate în ordinea în care s-a desfășurat cercetarea la fața locului, ceea ce impune ca procesul-verbal să fie redactat, de regulă, chiar la locul faptei, pentru a nu se omite niciun amănunt. În cazurile deosebite, întocmirea procesului-verbal se poate face și la sediul organului judiciar, însă, pe baza unor note detaliate

³⁴ C. Suci, op.cit., p.520; A. Ciopraga, op.cit., p.79.

³⁵ Colectiv - *Tratat de tactică criminalistică*, p.81.

³⁶ L. Prévost, op.cit., p.71; I. Mircea, op.cit., p.248.

luate de conducătorul echipei în timpul cercetării, apelându-se și la imaginile înregistrate pe bandă videomagnetice.

4.2. Schița locului faptei

Schița locului faptei, denumită și plan schiță sau desen schiță, este destinată fixării și prezentării, în ansamblu, a locului faptei, a modului în care sunt dispuse, în plan, obiectele și urmele infracțiunii, precum și a distanțelor sau a raportului de poziție dintre acestea³⁷. Principalul rol al schiței locului faptei este acela de a facilita formarea unei imagini cât mai apropiate de realitate asupra scenei infracțiunii, astfel încât constatările cuprinse în procesul-verbal să fie clar înțelese.

În ce privește terminologia folosită în practica judiciară, schiță sau plan schiță, în literatura juridică, se arată că s-ar impune o mai mare unitate de vederi, în așa fel încât să se poată diferenția schița executată la scară de desenul simplu. De exemplu, în literatura străină se folosesc termenii de plan (schiță executată la scară) și crochiu (desen)³⁸.

Din punct de vedere al tehnicii, modalitățile de efectuare a schiței pot fi împărțite în două categorii, după cum se respectă sau nu proporțiile dintre dimensiunile reale și reprezentările grafice.

Planul schiță este executat la scară, fiind respectate în mod riguros proporțiile dintre dimensiunile reale ale suprafețelor, distanțelor, etc. și reprezentările acestora din plan³⁹.

---

³⁷C. Suci, op.cit., p.521; O. Năstase, I. Cora, op.cit., p.37.

³⁸R. Lechat, op.cit., p.155 și urm.

³⁹I.E. Sandu și colectiv, „Tratat practic de criminalistică”, vol. I, op.cit. 86-100

Scara la care se ridică planul este în funcție de suprafața și de natura locului faptei. De exemplu, în cazul încăperilor, în general al locurilor închise, nu însă cum sunt halele industriale, scara poate fi de 1/50 sau 1/100, spre deosebire de locurile deschise, în care scara poate depăși 1/500, mai ales în ipoteza accidentelor de navigație.

Desenul schiță se realizează, de regulă, printr-o simplă desenare a locului faptei, fără să se respecte cu rigurozitate proporțiile dintre dimensiunile reale și reprezentările grafice, însă tot pe baza măsurătorilor executate la fața locului și prezentate în schiță.

La efectuarea schiței, mai ales a locurilor deschise, trebuie să se respecte, în primul rând, orientarea acesteia (stabilită cu ajutorul busolei aflate în trusa criminalistică), după punctele cardinale, latura din dreapta planului fiind dispusă pe direcția nord-sud.

Totodată, în mod firesc, este necesară măsurarea cât mai exactă a dimensiunilor, a distanțelor, cât și a unghiurilor sub care sunt dispuse diversele obiecte sau urme.

Pentru fixarea poziției unui obiect în plan, se recurge la mai multe metode, stabilite în funcție de întinderea și de complexitatea locului faptei. Astfel, acestea sunt:

- Vizarea încrucișată sau metoda punctului de întretăiere, executată din două puncte diferite, denumite și puncte de stație. Punctele sunt indicate la baza planului, din ele trăgându-se câte o linie spre obiectul vizat, locul de întretăiere al celor două linii reprezentând punctul în care se află obiectul vizat.

- Metoda triangulației, folosită în geodezie, în care punctele de dispunere a obiectelor aflate la fața locului sunt determinate pe baza distanței față de o axă de

referință și a unor puncte fixe de reper, după care se formează o rețea de triunghiuri, aproximativ echilaterale, ce vor indica coordonatele punctelor din teren.

În ce privește schița locurilor închise, a încăperilor (cabine și alte spații închise, foarte numeroase pe o navă) aceasta poate consta fie numai în reprezentarea suprafețelor orizontale și a obiectelor aflate pe suprafețele respective, fie în reprezentarea și a suprafețelor dispuse în plan vertical, apelându-se, în acest caz, la metoda planului de rabatare, metodă constând în desfășurarea pe orizontală a pereților și a tavanului unei încăperi.⁴⁰

Deosebit de important, pentru claritatea și exactitatea unei schițe efectuate la fața locului, în cazul unui accident de navigație, este folosirea unor semne convenționale unitare, specifice activității de navigație.

4.3. Fotografii judiciare efectuate la fața locului

Fotografia judiciară executată la fața locului se numără printre cele mai importante mijloace de fixare a rezultatelor cercetării la fața locului a unui accident de navigație, deși este considerată drept o modalitate auxiliară a procesului-verbal.

Fotografia executată la fața locului include fotografia de orientare, fotografiile schiță, fotografia obiectelor principale, fotografiile de detaliu și măsurătorile fotografice.⁴¹

---

⁴⁰ **R. Lechat**, op.cit., p.160 și urm.; **M. Le Clere**, op.cit., p.218-220.

⁴¹ **J.A. Radley**, „*Photography in crime detection*” Ed. Chapman Hall Ltd., Londra, 1948; **N. Ionescu și colectiv**, „*Tratat practic de criminalistică*”, vol. I, op.cit., p. 44-68; **C. Chevet și Ph. Marano**, „*Criminalistique*”, sub redacția lui **P.F. Cecaldi**, editată de Laboratorul de identificare judiciară al Prefecturii poliției din Paris, 1980.

Fotografia de orientare este destinată fixării întregului loc al faptei, raportat la anumite puncte de reper de natură să servească la identificarea zonei în care s-a produs accidentul de navigație.

Fotografiile schiță servesc la redarea, în primul rând a locului faptei, cu tot ce are el mai caracteristic, redarea în întregime sau în parte a locului respectiv, în funcție de varianta în care este executată. De exemplu, fotografia schiță unitară, fotografia schiță panoramică, în variantele liniară sau circulară, fotografia schiță pe sectoare, fotografia schiță încrucișată.

Fotografia obiectelor principale, cum sunt, de exemplu, corpul unei nave, punctul de pe corpul unei nave unde aceasta a fost colizionată, mijloacele materiale de probă constatate cu prilejul cercetării la fața locului, etc..

Fotografiile de detaliu, necesare punerii în evidență a urmelor constatate la fața locului, a detaliilor caracteristice ale acestora, a modului în care sunt dispuse pe suprafața obiectului purtător, a modificărilor, degradărilor, etc. produse în urma accidentului de navigație.

4.4. Înregistrările video judiciare efectuate la fața locului

Înregistrarea video judiciară se înscrie printre metodele moderne de fixare a rezultatelor cercetării la fața locului, devenite, în prezent, indispensabile în cazurile deosebite și în special în cazul accidentelor de navigație.

Înregistrarea pe bandă videomagnetice, spre deosebire de filmare, prezintă mai multe avantaje ce nu pot fi neglijate. Astfel, ea este mai ușor de executat și nu necesită o pregătire deosebită din partea celui care o

execută. Totodată, permite verificarea imediată a calității și eventuala refacere a acesteia, în măsura în care situația o impune.

În ce privește aspectul tehnico-tactic criminalistic, fixarea pe bandă video presupune, ca și în cazul fotografiei judiciare, înregistrări video de orientare, schiță, în toate variantele acesteia, anume înregistrarea obiectelor principale, a urmelor și a detaliilor, inclusiv înregistrări la scară.

În același context, alte reguli privesc modul de executare a cadrajului și panoramărilor, de realizare a diverselor planuri (plan de orientare, plan schiță, prim-plan, plan detaliu, etc.), a travelling-ului sau transfocării etc.

Datorită evoluției rapide a tehnicii, înregistrările foto și video digitale vor deveni, în scurt timp un mijloc generalizat nu numai de fixare a imaginilor, ci chiar de examinare efectivă; acest fapt putând conduce la creșterea operativității în soluționarea cauzelor.

4.5. Ridicarea înscrisurilor și mijloacelor materiale de probă

La stabilirea cauzelor care au condus la producerea unui eveniment de navigație, o importanță deosebită o are examinarea înscrisurilor, a obiectelor care conțin sau poartă o urmă și a oricăror obiecte care pot servi la aflarea adevărului.

La nave, în categoria înscrisurilor care prezintă interes pentru cercetare sunt⁴²:

A) Jurnalul de bord, unde comandantul navei consemnează activitatea zilnică și în care se găsesc date referitoare la:

---

⁴² A. Alexandrescu, op.cit., p.95-98.

- a) existența unor defecțiuni la navă înainte de producerea accidentului;
  - b) drumul parcurs și viteza de marș;
  - c) direcția și forța curentului de maree sau a altor curenți;
  - d) starea vremii, direcția și forța vântului;
  - e) luminile purtate de nave în diverse momente;
  - f) distanța și relevmentul de cealaltă sau celelalte nave;
  - g) drumul aproximativ al acestora și momentul în care au fost semnalate în radă;
  - h) luminile observate în momentele ce au precedat coliziunea și ora când au fost observate;
  - i) schimbările de drum și măsurile luate pentru evitarea coliziunii;
  - j) ora și locul acestora;
  - k) semnalele sonore și optice utilizate, observate și auzite;
  - l) locul, data și ora coliziunii, numele navelor implicate și porturile lor de înmatriculare, etc.;
- B) Jurnalul de mașină este documentul în care șeful mecanic al navei sau ofițerul de cart consemnează date privind funcționarea motorului principal și a motoarelor auxiliare, transferurile și consumurile de carburanți, situația balastului și santinelor, manevrele executate de mașină, etc.;
- C) Jurnalul radio - telefonic și radio-telegrafic – este actul în care operatorul radio înscrie toate mesajele primite sau transmise de navă, inclusiv apelurile de pericol auzite, avizele de navigație și de furtună, buletinul meteorologic și alte mesaje obligatorii, potrivit convențiilor internaționale;

D) Caietul de manevră este documentul în care sunt evidențiate toate activitățile desfășurate pe punte sau la mașini;

E) Planurile navei sau secțiuni ale acestora – sunt utile pentru orientarea cercetărilor și înțelegerea modului în care s-a produs evenimentul de navigație, mai ales când se pun probleme în legătură cu pierderea stabilității navei, folosirea necorespunzătoare a balastului sau a circuitelor electrice;

F) Planul capacității de încărcare ce indică volumul spațiilor pentru marfă, combustibil și apă, coordonatele centrelor de greutate ale fiecărui spațiu, curba unghiului maxim de înclinare și inundare, scara de încărcare, etc.;

G) Rolurile navei sunt cele de la „om la apă”, „incendiu”, „abandon”, etc.

Ele reprezintă tabele privind repartizarea membrilor de echipaj în diverse posturi de siguranță, semnale de avertizare pentru fiecare rol, locul de adunare și sarcinile fiecăruia. Se afișează la comanda navei și în locurile comune echipajului pentru a fi cunoscute de toate persoanele aflate la bord;

H) Hărțile de navigație sunt instrumente de bază ce ajută la desfășurarea navigației în deplină siguranță. Cuprind informații referitoare la zonele de navigație, reperele de coastă și plutitoare, trecerile dificile, adâncimile apei, interdicțiile temporare sau permanente, deviațiile magnetice existente în anumite sectoare și alte date în funcție de care comandantul navei traversează drumul de urmat;

I) Diagrama înregistratorului de drum oferă informații privind traseele parcurse, schimbările de drum survenite, distanțele parcurse în fiecare drum pe unitate de timp, etc.;

J) Diagrama înregistratorului de adâncime furnizează date în legătură cu adâncimea apei pe drumul parcurs și felul fundului mării sau fluviului. Această diagramă constituie un important mijloc de probă în cazul eșuărilor;

K) Actele de clasificare a navei sunt emise de Registrul Naval și atestă buna stare de navigabilitate;

L) Brevetele și certificatele de capacitate eliberate potrivit normelor internaționale (IMO) și dispozițiilor Ministerului Transportului, Construcțiilor și Turismului oferă datele necesare pentru stabilirea calificării profesionale a participanților la manevra navei.

Înscrierile menționate se ridică de către organul de cercetare cu ocazia cercetării evenimentului la fața locului și – în măsura în care servesc la aflarea adevărului – sunt mijloace de probă.

De o deosebită importanță sunt mijloacele materiale de probă, ca, de exemplu, urmele de vopsea de pe bordajele navelor, zale rupte din lanțul de ancoră, resturi de parâme sau gașe rupte, mostre de combustibil. Acestea vor fi ridicate de organul de cercetare întrucât pot forma obiectul unor cercetări tehnico-științifice sau expertize ale căror concluzii sunt esențiale pentru soluționarea corectă a cazului.

Bibliografie selectivă

1. C. Bulai, A. Filipaș, Constantin Mitrache – Instituții de drept penal, Editura Trei, București, 2006.
2. Ion Neagu – Drept procesual penal – Tratat, Editura Global Lex, București, 2004.
3. N. Volonciu, Tratat de drept procesual penal, Editura Paideia, București, 1994.

4. G. Antoniu și colectiv – Explicații teoretice ale Codului de procedură penală, Partea generală, Vol. I, Editura Academiei Române, București, 1975.
5. V. Stoica – Cercetarea la fața locului, în Revista Probleme de Criminalistică și Criminologie, revistă supliment a Buletinului Intern, editată de Parchetul General și Ministerul Justiției, numărul 2/1981.
6. Ion Mircea – Criminalistica, Editura Lumina Lex, București, 1998.
7. V. Bercheșan, C. Pletea, I.E. Sandu – Tratat de tactică criminalistică, Academia de Poliție, Ministerul de Interne, Editura Carpați, Craiova, 1992.
8. O. Năstase, V. Greblea, Prelegeri la cursurile de perfecționare a procurorilor criminaliști, din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a României, București, 1992.
9. Emilian Stancu – Tratat de criminalistică, Ediția a III-a revăzută și adăugită, București, Editura Universul Juridic, 2004.
10. Institutul de Criminalistică al Poliției Române – Manual de bune practici privind procedura cercetării la fața locului, București, 2009
11. R. Lechat – La technique de l'enquête criminelle, tome I, Editura Moderna, Bruxelles, 1959.
12. M. Le Clere – Manuel de police technique, Editura Police-Revue, Paris.
13. J.G. Wilhelm – Introducere în practica criminalistică, Stuttgart, Germania, 1974.
14. L. Prévost – Enquête criminel, Editura Modulo, Mont-Royal (Québec), Canada, 2000.
15. J.A. Radly – Photography in crime detection, Editura Chapman Hall Ltd., Londra, 1948.

16. C. Chevet și Ph. Marano – Criminalistique, sub redacția lui P.F. Cecaldi, editată de Laboratorul de identificare al Prefecturii din Paris, 1980.

17. A. Alexandrescu, Accidentele de navigație-prevenire și cercetare, Editura Fundației Andrei Șaguna, Constanța, 1997.

18. Ordonanța de Guvern nr. 421/1997 privind navigația civilă publicată în Monitorul Oficial al României nr. 221 din 29 august 1997.

19. Legea nr. 412/2002 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 421/1997 privind navigația civilă, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 500 din 11 iulie 2002.

20. Ordonanța de urgență nr. 74/2006 pentru modificarea și completarea Ordonanței nr. 42/1997 privind navigația civilă publicată în Monitorul Oficial nr. 827 din 9 octombrie 2006.

21. Decretul Consiliului de Stat nr. 203/31.10.1974 pentru înființarea și organizarea de secții maritime și fluviale la unele instanțe judecătorești și unități de procuratură, publicat în Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România, nr. 131/31.10.1974.

22. Codul Penal.

23. Codul de procedură penală.

PERCHEZIȚIA ÎN SISTEME INFORMATICE

Ionel Grigorie
Procuror la
Parchetul de pe lângă
Curtea de Apel Craiova

The search of computer systems must be analyzed together with the search of the residence as regulated by art. 100 of the Penal Procedure Code, taking into consideration the peculiar aspects that appear in the Law no. 161/2003. This law punishes both the facts against the computer systems as such and their content and those against the use of the computer systems as means of perpetration of an offence.

Codul de procedură penală în vigoare reglementează în art. 100 percheziția domiciliară, corporală și asupra autovehiculelor.

Noțiunea de percheziție în sisteme informatice a început să fie folosită în practica judiciară odată cu apariția Legii nr. 161/2003 ce cuprinde în Titlul III dispoziții privind prevenirea și combaterea criminalității informatice.

Potrivit art. 56 din Legea nr. 161/2003 ori de câte ori pentru descoperirea și strângerea probelor este necesară cercetarea unui sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice, organul competent prevăzut de lege poate dispune efectuarea unei percheziții.

Percheziția în sisteme informatice trebuie analizată din perspectiva percheziției domiciliare reglementată de art. 100 C.p.p. cu aspectele specifice ce se desprind din cuprinsul Legii nr. 161/2003.

Legea nr. 161/2003 sancționează atât faptele îndreptate împotriva sistemelor informatice propriu-zise și a conținutului acestora precum și folosirea sistemelor informatice ca mijloc de realizare a unei infracțiuni.

Dispozițiile privind percheziția în sisteme informatice se aplică în urmărire penală sau judecarea cauzelor privind infracțiunile contra confidențialității și integrității datelor și sistemelor informatice, infracțiunilor informatice și oricăror infracțiuni săvârșite prin intermediul sistemelor informatice.

În practică s-a înțeles și s-a impus necesitatea obținerii unei astfel de autorizări pentru accesarea sistemelor informatice în cazul infracțiunilor prevăzute de Legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor, dar și în cazul altor infracțiuni prevăzute de Codul Penal.

Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale (art. 8 CEDO).

Plecând de la premisa că un sistem informatic și sistemele de stocare a datelor informatice, oricare ar fi acestea (hard disk, dischete, memory stick, telefoane mobile, etc.) pot conține imagini, date și informații privind viața privată a unei persoane sau corespondența acesteia, iar amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept trebuie să constituie o normă care într-o societate democratică este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale s-a apreciat ca necesară obținerea autorizării pentru cercetarea sistemelor informatice.

În cazul infracțiunilor prevăzute de Legea nr. 161/2003 computerul – sistemul informatic este ținta unei fapte penale (persoana accesează fără drept un sistem informatic, modifică sau șterge date informatice) sau este mijlocul de realizare a unei fapte penale (art. 5¹ – producerea, oferirea sau punerea la dispoziție de materiale pornografice cu minori prin sisteme informatice), în cazul infracțiunilor prin care se încalcă drepturile de autor computerul este mijlocul prin care intermediul căruia sunt săvârșite astfel de infracțiuni.

Instituția clasică a percheziției domiciliare cunoaște aplicare cu adaptările de rigoare și în situații moderne, ce impun adaptarea „tehnicilor de anchetă la evoluțiile societății”¹.

Urmele infracțiunilor informatice nu au un caracter de materialitate, sunt folosite echipamente și programe specifice domeniului informatic.

Vom analiza în continuare tipurile de dispozitive în raport de care se poate solicita efectuarea unei percheziții, momentul în care se solicită, cum se efectuează și cum se valorifică rezultatele.

Efectuarea unei percheziții în sistemele informatice se poate solicita asupra unui sistem informatic sau a unui suport de stocare de date informatice.

Prin sistem informatic se înțelege orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate sau aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor cu ajutorul unui sistem informatic.

CD-urile, dischetele, memory stick-ul sunt dispozitive de stocare a datelor informatice.

---

¹ Nicolae Volonciu, Alina Barbu, *Codul de procedură penală comentat, Probele și mijloacele de probă*, p.220, Editura Hamangiu, 2007

În această a doua categorie pot fi incluse dispozitivele cu memorie digitală precum telefoanele mobile, agende digitale, camerele digitale.

Procurorul solicită în scris și motivat instanței de judecată după începerea urmăririi penale (*in rem* sau *in personam*) emiterea unei autorizații de percheziție în sisteme informatice.

Măsura trebuie să fie necesară pentru descoperirea și strângerea probelor.

În practică au existat două tendințe.

În prima situație procurorul a solicitat instanței eliberarea unei autorizații de percheziție domiciliară existând indicii că la domiciliul învinuitului prin intermediul unor sisteme informatice acesta săvârșește fapte de natură penală.

După efectuarea percheziției domiciliare, identificarea și ridicarea sistemului folosit pentru săvârșirea unor infracțiuni precum și a altor dispozitive de stocare a datelor informatice procurorul a solicitat o nouă autorizație de percheziție, de această dată asupra sistemelor informatice .

În alte situații s-a solicitat emiterea, prin aceeași încheiere a instanței, a autorizației de percheziție domiciliară cât și a unei autorizații de percheziție în sisteme informatice.

Considerăm că prima situație este în acord cu dispozițiile legale, deoarece autorizația de percheziție în sisteme informatice trebuie să vizeze sistemul informatic percheziționat și persoana căreia îi aparține cu atât mai mult cu cât nu se cunoaște ce sisteme vor fi identificate cu ocazia percheziției domiciliare.

„Din probele existente până în prezent la urmărirea penală rezultă indicii temeinice cum că, învinuitul a piratat cele 80 de discuri cu care a fost găsit,

astfel că este necesară și efectuarea unei percheziții în sisteme informatice asupra unității calculatorului aparținând învinuitului, ce a fost ridicat cu prilejul percheziției domiciliare, în vederea descoperirii și strângerii de probe”².

În cazul în care, cu ocazia cercetării unui sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice, se constată că datele informatice sunt cuprinse într-un alt sistem informatic sau suport de stocare de datele informatice și sunt accesibile din sistemul sau suportul inițial se poate dispune de îndată, autorizarea efectuării percheziției în vederea cercetării tuturor sistemelor sau suporturilor de stocare a datelor informatice căutate³.

Rezultatele percheziției în sisteme informatice sunt strâns legate de modalitatea în care se procedează la efectuarea percheziției domiciliare în vederea identificării și ridicării sistemului informatic sau a suportului de stocare a datelor informatice folosite la săvârșirea unor fapte penale.

Astfel cu ocazia percheziției domiciliare organul de urmărire penală trebuie:

- să înregistreze video toate activitățile desfășurate;
- să caute orice cablu vizibil sau rupt;
- să nu folosească tastatura sau mouse-ul pentru a închide sistemul;
- să utilizeze capturi de ecran prin fotografiere;
- să nu examineze calculatorul pentru a nu altera probele;

---

² Încheierea Tribunalului Mehedinti, secția penală din 01.02.2008, dosar nr. 4/2008

³ Art. 56 alin. 3 din Legea nr. 161/2003.

- pentru închiderea sistemului informatic să scoată cablul direct din priză – utilizatorul poate avea un buton care prin simpla atingere să șteargă toate informațiile;

- dacă sistemul informatic este închis, nu se deschide.

Pentru sigilarea sistemelor informatice și suporturilor de stocare a datelor informatice se folosesc ambalaje speciale .

Toate aceste reguli tactice respectate cu ocazia efectuării percheziției domiciliare asigură examinarea, în condiții optime, cu ocazia efectuării percheziției în sisteme informatice a informațiilor conținute.

În situația în care, sistemele informatice sau suporturile de stocare a datelor informatice aparțin unei persoane juridice și se apreciază de către organul de urmărire penală că ridicarea acestora ar afecta grav desfășurarea activității persoanelor care dețin astfel de obiecte se poate dispune efectuarea unei copii, care se realizează cu mijloace tehnice și proceduri adecvate de natură să asigure integritatea informațiilor conținute de acestea.

Percheziția în sisteme informatice se efectuează în acest caz nu asupra sistemului informatic, ci asupra copiei realizate în acest sens ce constituie mijloc de probă.

Percheziția în sisteme informatice propriu-zisă reprezintă o cercetare detaliată a sistemului informatic sau a suportului de stocare a datelor informatice pentru analizarea informațiilor conținute.

Autorizația de percheziție se emite de către instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul

parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală.

Aceasta trebuie să cuprindă denumirea instanței, data, ora și locul emiterii, numele, prenumele și calitatea persoanei care a emis autorizația de percheziție, perioada pentru care s-a emis autorizația, locul unde urmează a se efectua percheziția, numele, prenumele persoanei căreia îi aparține sistemul informatic și identificarea exactă a sistemului sau suportului de stocare a datelor asupra cărora se va efectua percheziția.

În prezența persoanei de la care a fost ridicat sistemul informatic sau a unui reprezentant al acesteia și a doi martori asistenți se va proceda la examinarea sistemelor informatice de către specialistul din structura organelor de poliție (licențiat în utilizarea programului En case) sau a expertului Oficiului Român pentru Drepturile de Autor – singurul organ desemnat prin Legea nr. 8/1996 să efectueze constatări tehnico-științifice asupra produselor purtătoare de drepturi de autor sau de drepturi conexe (art. 138 din Legea nr. 8/1996).

Institutul Național de Expertize Criminalistice București efectuează în acest domeniu expertiza tehnicii de calcul astfel încât se poate apela la specialiști din cadrul institutului cu ocazia efectuării percheziției în sisteme informatice. Rezultatul percheziției informatice se va consemna într-un proces verbal cu respectarea dispozițiilor din Codul de procedură penală.

Programele folosite generează un raport cu conținut identificat ce va fi menționat în procesul-verbal și va fi anexat.

Soluția tehnică aleasă pentru efectuarea percheziției trebuie să fie aptă pentru a fi supusă unei eventuale expertizări.

Mai înainte oricărei examinări trebuie să se efectueze o copie imagine a dispozitivului de stocare a datelor informatice, asupra cărora se va efectua expertiza.

Informațiile generate de raport pot conduce la vizualizarea fișierelor de orice tip șterse, arhive, baze de date, corespondența e-mail sau discuții tip chat, programele utilizate, paginile web vizitate, imagini, texte în orice format, analiza fișierelor parolate, analiza cardurilor bancare sau de alt tip pe care sunt stocate informații digitale.

Activitățile desfășurate cu ocazia percheziției în sisteme informatice, obiectivele și rezultatele evidențiate precum și răspunsurile expertului la acestea se consemnează într-un proces-verbal și se semnează de persoana de la care a fost ridicat sistemul informatic, apărătorul acesteia dacă a fost prezent precum și de martorii asistenți.

Rezultatul percheziției în sisteme informatice va fi relevant doar în raport de faptele pentru care se efectuează cercetarea penală urmând ca informațiile personale ce nu au legătură cu cauza să nu fie luate în considerare.

În art. 166 din proiectul Noului Cod de procedură penală este reglementată percheziția informatică și accesul într-un sistem informatic fiind reluate în parte dispozițiile din Legea nr. 161/2003.

Un prim aspect ce merită analizat, se referă la obligația procurorului de a solicita de urgență judecătorului de drepturi și libertăți completarea autorizației inițiale eliberată pentru efectuarea percheziției informatice, atunci când se constată că datele informatice sunt cuprinse într-un alt sistem informatic și sunt accesibile din sistemul sau suportul inițial. În actuala reglementare autorizarea se solicită în situația expusă

asupra tuturor sistemelor informatice sau a suporturilor de stocare a datelor informatice căutate ceea ce considerăm că este o măsură excesivă raportat la condițiile și scopul pentru care se eliberează autorizația.

Potrivit alin. 15 al art. 166 din proiectul Noului Cod de procedură penală percheziția în sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor se efectuează în prezența suspectului sau a inculpatului, dacă este posibil, sau a unui reprezentant al acestuia sau a unui martor.

În cursul urmăririi penale, avocatul suspectului sau inculpatului are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală, cu excepția tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare, a percheziției informatice și a percheziției corporale sau a vehiculelor în cazul infracțiunilor flagrante, se menționează în art. 90 din proiectul Noului Cod de procedură penală.

Apreciem că dispoziția menționată încalcă dreptul la apărare al persoanei cercetate cât timp percheziția în sistem informatic se efectuează în prezența suspectului sau inculpatului, a unui reprezentant al acestuia sau a unui martor, iar restrângerea în acest fel a dreptului la apărare nu este proporțională cu situația care a determinat-o respectiv necesitatea descoperirii și strângerii probelor.

Un ultim aspect pe care dorim să îl analizăm se referă la persoana ce efectuează percheziția în sistem informatic. Dacă în ceea ce privește percheziția domiciliară, corporală și a vehiculelor dispozițiile sunt clare acestea fiind efectuate de procuror, organul de cercetare penală sau orice autoritate cu atribuții în asigurarea ordinii și securității publice în cazul percheziției în sistem informatic noul Cod de procedură penală folosește sintagma „persoana care a efectuat percheziția”.

Considerăm necesar a se preciza cine sunt persoanele ce pot efectua o astfel de percheziție luând în considerare cunoștințele de specialitate pe care trebuie să le dețină pentru care cercetarea sistemului informatic pentru a obține probe relevante în cauză.

**ELEMENTELE CONSTITUTIVE ALE
INFRAȚIUNILOR PRIVIND SECURITATEA ȘI
SĂNĂTATEA ÎN MUNCĂ PREVĂZUTE DE
LEGEA NR. 319/2006**

Ioan Marius Aron
Procuror la
Parchetul de pe lângă
Tribunalul Sibiu

The Law of safety and health at work no. 319/2006, in force from 1.10.2006, was adopted in order to ensure the observation of the obligations undertaken by Romania during the negotiations for the adherence to the European Union related to Chapter 13 Employment and social policy and takes in full the provisions of the Directive no. 89/391/CEE on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work.

În raportul de monitorizare al României din 16 mai 2006 Comisia Comunităților Europene aprecia în capitolul 13 – „Politica socială și de ocupare a forței de muncă” faptul că „Restructurarea Normelor Generale de protecția muncii în forma unei hotărâri guvernamentale nu a fost realizată. Transpunerea anumitor părți din acquis a înregistrat întârzieri considerabile. Acest aspect ar trebui remediat prin adoptarea de către Parlament a unei noi legi privind sănătatea și securitatea...”.

Legea securității și sănătății în muncă nr. 319/2006, intrată în vigoare la data de 1.10.2006, a fost

adoptată în scopul îndeplinirii angajamentelor adoptate de România în cadrul negocierilor de aderare la Uniunea Europeană aferente Capitolului 13 mai sus amintit și transpune integral prevederile Directivei-cadru nr. 89/391/CEE privind introducerea de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă.

Această nouă lege a abrogat Legea nr. 90/1996 a protecției muncii, Normele metodologice de aplicare a prevederilor Legii securității și sănătății în muncă nr. 319/2006 fiind aprobate prin H.G. nr. 1425 din 11.10.2006.

Răspunderea penală în Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă o regăsim în Capitolul VIII intitulat „Infrațiuni”, care concentrează în articolele 37 și 38 conținutul a două infrațiuni principale.

Prima infrațiune din art. 37 vizează persoanele care nu iau măsurile legale de securitate și sănătate în muncă la orice loc de muncă, iar cea prevăzută în art. 38 se referă la nerespectarea de către orice persoană a obligațiilor și măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă.

Aliniatul 3 din art. 38 conține o infrațiune care a existat de altfel și în legislația anterioară – art. 39 din Legea nr. 90/1996 și are în vedere factorii de conducere ai unității care nu respectă cerințele referitoare la repunerea în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor, anterior eliminării tuturor deficiențelor pentru care s-a luat măsura opririi lor.

Dacă săvârșirea ambelor infrațiuni au produs consecințe deosebite, pedepsele se măresc în ceea ce privește cuantumul maximului special, iar dacă acestea sunt săvârșite din culpă se reduce atât minimul cât și maximul special al pedepsei.

Atât în forma simplă cât și în cea care a produs consecințe deosebite infracțiunile, ca și în reglementarea anterioară, se pot sancționa în mod alternativ cu amendă, însă limita minimă a pedepselor cu închisoarea a crescut de la 3 și respectiv 6 luni la 1 an.

Trăsăturile esențiale ale infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă oferă criteriile generale de deosebire ale acestora de alte forme de ilicit juridic, însă fără cunoașterea amănunțită a conținutului acestor infracțiuni, respectiv al elementelor constitutive, aceste fapte penale nu ar putea fi diferențiate între ele.

Ca și totalitatea infracțiunilor (ca fapte periculoase pentru societate) și cele referitoare la securitatea și sănătatea în muncă pot fi studiate după o anumită structură, în conținutul lor intrând mai multe elemente și anume: obiectul infracțiunii (un obiect cărui i se aduce atingere), subiectul infracțiunii (respectiv persoana care săvârșește fapta), latura obiectivă a infracțiunii (acțiunea sau inacțiunea acesteia) și latura subiectivă (atitudinea subiectivă a celui care săvârșește fapta).

Obiectul infracțiunii în sensul legii penale îl reprezintă valoarea socială și relațiile sociale create în jurul acestei valori, care este periclitată ori vătămată prin fapta penală. Ocrotirea acestei valori sociale prin normele dreptului penal, conferă obiectului infracțiunii caracterul de obiect juridic¹.

Obiectul juridic principal al infracțiunilor referitoare la securitatea și sănătatea în muncă îl constituie relațiile sociale stabilite în cadrul procesului de muncă (relații de securitate a muncii), protejate prin ansamblul de activități instituționalizate având ca scop

---

¹ **Constantin Mitrache**, *Drept penal român, Partea generală*, Casa de editură și presă „ȘANSA” S.R.L., București, 1995, pag.83

asigurarea celor mai bune condiții în desfășurarea procesului de muncă, apărarea vieții, integrității fizice și psihice, sănătății lucrătorilor și ale altor persoane participante la procesul de muncă.

Activitățile instituționalizate de care vorbește și legiuitorul în art. 5 lit. n), reprezintă în fapt totalitatea regulilor care asigură angajaților posibilitatea de a-și desfășura activitatea în condiții de siguranță din punctul de vedere al vieții și al sănătății, reguli care se reflectă atât în acte normative cu caracter general (Constituție, Codul muncii), cât și cu caracter special (Legea cadru 319/2006, Normele generale de securitate a muncii, Instrucțiuni proprii de aplicare a normelor de securitate a muncii, prevederi specifice din contractele colective și individuale de muncă).

Luând în considerare specificul infraționilor privind securitatea și sănătatea în muncă, apreciem că acestea au un obiect juridic complex în conținutul căruia intră și un obiect juridic secundar constituit din relația socială ocrotită de norma penală privind viața, integritatea corporală și sănătatea lucrătorilor, întrucât de cele mai multe ori, prin consumarea acestor infraționi se aduce atingere și acestor valori. (În sensul art. 5, lit. a) lucrător = persoana angajată de către un angajator, potrivit legii, inclusiv studenții, elevii în perioada efectuării stagiului de practică, precum și ucenicii și alți participanți la procesul de muncă, cu excepția persoanelor care prestează activități casnice).

Fiind un factor preexistent și necesar oricărei infraționi, cunoașterea obiectului infraționilor privind securitatea și sănătatea în muncă are o importanță deosebită.

Aceste infraționi au continuat să fie cotate de către legiuitor ca unele de pericol, de punere în primejdie,

ele neavând un obiect material (*per a contrario*, infracțiunile care au obiect material sunt infracțiuni de rezultat).

Datorită mării diversități a reglementărilor din domeniul securității și sănătății în muncă infracțiunile prevăzute în art. 37 și 38 din Legea nr. 319/2006 reprezintă un sistem cadru de incriminare concentrat în expresiile „neluarea vreuneia dintre măsurile legale de securitate și sănătate în muncă” și „nerespectarea de către orice persoană a obligațiilor și a măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă”.

De la caz la caz, pentru stabilirea conținutului concret al fiecărei infracțiuni este necesar să se identifice și precizeze cu exactitate ce norme tehnice din domeniul securității muncii au fost încălcate.

Imposibilitatea stabilirii acestora conduce la imposibilitatea reținerii existenței infracțiunii privind securitatea și sănătatea în muncă.

Subiecți ai infracțiunii sunt persoanele implicate în săvârșirea unei infracțiuni, fie în calitate de subiecți activi (cei care săvârșesc infracțiunea), fie în calitate de subiecți pasivi (cei care suportă consecințele acesteia).

În art. 3 din Legea nr. 319/2006 se arată faptul că, cu câteva excepții, „Prezenta lege se aplică în toate sectoarele de activitate, atât publice cât și private. Prevederile prezentei legi se aplică angajatorilor, lucrătorilor și reprezentanților lucrătorilor.”

Cu această introducere din lege, apreciem că sfera subiecților activi ai infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă este strict delimitată, această calitate putând-o avea numai persoanele care, în temeiul legii și în virtutea raporturilor de securitate și sănătate în muncă, au obligația legală de a lua și de a duce la îndeplinire sau

de a respecta fie măsurile, fie obligațiile legale stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă.

Reglementarea din Legea nr. 319/2006, ca de altfel și reglementarea anterioară, nu enumeră în mod expres sfera subiecților activi ai infracțiunilor cu privire la securitatea și sănătatea în muncă, însă din coroborarea prevederilor art. 3, art. 5, art. 6, art. 8 și art. 23 se deduce faptul că această sferă include:

- persoanele angajate de către angajator (lucrătorii), potrivit legii, inclusiv studenții, elevii în perioada efectuării stagiului de practică, precum și ucenicii și alți participanți la procesul de muncă, cu excepția persoanelor care prestează activități casnice;

- angajatorii - persoane ce se află în raporturi de muncă ori de serviciu cu lucrătorul respectiv și care au responsabilitatea întreprinderii sau unității;

- alți participanți la procesul de muncă - persoane aflate în întreprindere și/sau unitate, cu permisiunea angajatorului, în perioada de verificare prealabilă a aptitudinilor profesionale în vederea angajării, persoane care prestează activități în folosul comunității sau activități în regim de voluntariat, precum și șomerii pe durata participării la o formă de pregătire profesională și persoane care nu au contract individual de muncă încheiat în formă scrisă și pentru care se poate face dovada prevederilor contractuale și a prestațiilor efectuate prin orice alt mijloc de probă.

Având în vedere reglementarea actuală, apreciem că din sfera subiecților activi ai infracțiunilor cu privire la securitatea și sănătatea în muncă mai pot face parte și

lucrătorii desemnați de către angajator pentru a se ocupa de activitățile de protecție și de cele de prevenire a riscurilor profesionale din întreprindere și/sau unitate și totodată persoanele care fac parte din serviciile interne sau externe la care angajatorul apelează pentru a se ocupa de aceste activități, punându-se problema în toate aceste cazuri a unei răspunderi concurente cu cea a angajatorului.

Conform legii, în cazul în care un angajator apelează la servicii externe, acesta nu este exonerat de responsabilitățile sale în acest domeniu, iar obligațiile lucrătorilor în domeniul securității și sănătății în muncă nu aduc atingere principiului responsabilității angajatorului.

Includerea expresiei „orice persoană” în cuprinsul definirii subiecților infracțiunii prevăzute de art. 38 din Legea nr. 319/2006, expresie existentă de altfel și în cuprinsul art. 37 și 38 din reglementarea anterioară, are drept consecință extensia acestei sfere și la persoanele neîncadrate în muncă, de exemplu, chiar la persoane aflate în vizită în întreprindere sau unitate, cu condiția să fi fost încunoștințate asupra normei pe care au încălcat-o, chiar dacă aceasta se referă la aspecte generale, cum ar fi interdicția de a fuma. (Medeanu Tiberiu Constantin - Elementele constitutive ale infracțiunilor la protecția muncii, Deva 2001, nepublicată).

Dacă inițial în legislație a existat tendința de a se exclude personalul de execuție din sfera subiecților activi, după câțiva ani s-a revenit asupra acestei opinii atât în practica judiciară cât și în doctrină, legislația actuală, ca și cea anterioară considerând acest personal ca

fiind subiect al infracțiunilor în domeniul securității și sănătății în muncă.²

În acest sens, rezultă că orice persoană a cărei comportare pune în pericol viața, sănătatea sau integritatea corporală a ei sau a altora, răspunde penal pentru fapta săvârșită, dacă aceasta are caracterul unei infracțiuni, indiferent de activitatea pe care o desfășoară în cadrul unității.³

Datorită numeroaselor norme de tehnică a securității și sănătății în muncă ce pot fi încălcate în toate domeniile de activitate și a numărului mare de persoane angrenate în aceste activități, determinarea subiecților activi ai infracțiunilor din domeniul securității și sănătății în muncă, prezintă numeroase dificultăți în situația producerii efective a unor accidente de muncă.

Este de accentuat faptul că devine subiect activ al infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă atât persoana care exercită de drept atribuțiile pe care le are potrivit legii în cadrul securității și sănătății în muncă, cât și aceea care exercită în fapt aceste atribuții (funcții sau activități), datorită situației ei de serviciu, indiferent de modul în care a fost investită. (Medeanu Tiberiu Constantin - Elementele constitutive ale infracțiunilor la protecția muncii, Deva 2001, nepublicată).

Astfel, dacă o persoană și-a depășit sarcinile de serviciu permanente și a încălcat normele de securitate și sănătate în domeniul în care activează, ea este considerată că exercită în fapt atribuția de serviciu și nu poate fi exonerată de la răspunderea penală în domeniu.

---

² **Petre Ionescu**, *Contribuția normelor juridice la realizarea protecției muncii*, Editura Științifică, 1969, pag.145

³ Plenul Tribunalului Suprem, decizia de îndrumare nr.13/1966, în Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1966, pag.65

Doctrina, citând practică judiciară în domeniu, exemplifică în acest sens pe șeful unei secții, căruia i-a fost retrasă calitatea respectivă, dar continuă să o îndeplinească până la predarea gestiunii sau la cea ce controlează sistemul de aerisire al minei în locul celui investit cu această obligație, dar repartizat temporar la alte activități.⁴

Tot în ceea ce privește sfera subiecților activi, infracțiunile privind securitatea și sănătatea în muncă sunt reglementate în mod distinct în Legea nr. 319/2006, în funcție de responsabilitățile pe care le dețin persoanele implicate.

Dacă art. 37 se referă la persoanele care au îndatorirea de a lua la locul de muncă vreuna dintre măsurile legale de securitate și sănătate în muncă, art. 38 vizează orice alte persoane care nu respectă obligațiile și măsurile stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă.

Art. 38 alin. 3 se referă tot la „orice persoană” și incriminează repunerea în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor, anterior eliminării tuturor deficiențelor pentru care s-a luat măsura opririi lor.

Subiect pasiv principal al infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă este statul, ca titular al valorii sociale ocrotite, iar subiectul pasiv secundar este reprezentat de titularul raportului juridic de securitate și sănătate în muncă, respectiv persoana titulară a valorii sociale ocrotite în favoarea căreia se iau măsurile de securitate și sănătate în muncă și care este vătămată ori periclitată prin infracțiune.

Acești subiecți pasivi se deduc din chiar definiția accidentului de muncă și anume sunt persoane aflate în

---

⁴ **Constantin Buga**, *Protecția muncii*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, p.145

timpul procesului de muncă sau în îndeplinirea unor îndatoriri de serviciu.

Latura obiectivă a conținutului constitutiv al infracțiunilor desemnează în general totalitatea condițiilor cerute de norma de incriminare privitoare la actul de conduită pentru existența infracțiunii.

Latura obiectivă a infracțiunii poate fi cercetată prin examinarea elementelor sale componente: elementul material, urmarea imediată și legătura de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.

În acest context putem spune că infracțiunea la securitatea și sănătatea în muncă constă într-o acțiune sau o inacțiune săvârșită cu vinovăție, prin care se încalcă o dispoziție legală cu privire la securitatea și sănătatea muncii.

Infrațiunea incriminată în art. 37 din Legea nr. 319/2006 se referă la fapte săvârșite cu intenție sau din culpă și care constau în neluarea vreuneia dintre măsurile legale de securitate și sănătate în muncă de către persoana care are îndatorirea de a lua aceste măsuri, dacă se creează un pericol grav și iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Infrațiunea prevăzută în art. 38 din lege se referă la fel la fapte săvârșite cu intenție sau din culpă și care constau în nerespectarea de către orice persoană a obligațiilor și măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă, dacă prin aceasta se creează un pericol grav și iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Latura obiectivă în cazul primei infracțiuni se manifestă sub forma omisivă (inacțiune) a neluării vreuneia dintre măsurile legale de securitate și sănătate în muncă, pentru cea de a doua infracțiune fiind caracteristică activitatea (comisivă) de nerespectare a

obligațiilor și măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă.

În cazul infracțiunii prevăzute la art. 38 alin. 3 conținutul laturii obiective este determinat în mod explicit în cuprinsul textului în sensul desfășurării activităților de repunere în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor, anterior eliminării tuturor deficiențelor pentru care s-a luat măsura opririi lor.

Elementul material al laturii obiective a infracțiunii desemnează actul de conduită interzis prin norma de incriminare și de obicei este subliniat printr-un cuvânt, printr-o expresie ce arată acțiunea sau inacțiunea interzisă, așa-numitul „*verbum regens*”.⁵

Acțiunea reprezintă atitudinea făptuitorului de a face ceva ce legea penală impune să nu se facă, iar inacțiunea reprezintă aceeași atitudine prin care făptuitorul nu face ceva ceea ce legea penală impune să se facă.

Apreciem că elementul material al laturii obiective în cazul infracțiunilor la securitatea și sănătatea în muncă apare în cuprinsul acestora într-o variantă unică ce constă în cuvintele „neluare” și „nerespectare” (respectiv inacțiune și acțiune), adoptându-se astfel de către legiuitor sistemul incriminării cadru printr-o normă penală generală, care se completează, de la caz la caz, cu dispoziția tehnică încălcată, referitoare la securitatea și sănătatea în muncă.

Pentru ca o faptă să întrunească elementele constitutive ale infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă este strict necesar ca ea să încalce un text explicit dintr-o normă tehnică de securitate și sănătate a muncii aplicabilă locului de muncă unde aceasta s-a produs. Dacă fapta nu încalcă astfel de norme

---

⁵ **Constantin Mitrache**, op. cit., pag.89

ea nu intră sub incidența penală a infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă și deci nu poate fi sancționată din acest punct de vedere.

O întrebare firească în determinarea laturii obiective a infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă se referă la posibilitatea ca prevederile din fișa postului, instrucțiunile suplimentare de securitate și sănătate în muncă întocmite de angajator și dispozițiile date în scris de inspectorii de securitate a muncii pot fi asimilate cu normele tehnice de securitate și sănătate a muncii, respectiv dacă încălcarea acestora poate să atragă în final răspunderea penală.

Întrucât angajatorii sunt obligați prin art. 13 lit. d) din Legea nr. 319/2006 să stabilească pentru lucrători, prin fișa postului, atribuțiile și răspunderile ce le revin în domeniul securității și sănătății în muncă (prevedere existentă și în reglementarea anterioară), apreciem că prevederile din fișa postului sunt asimilabile cu normele tehnice de securitate și sănătate a muncii, încălcarea acestora putând conduce la concluzia existenței laturii obiective a infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă.

Astfel de prevederi existau și în legile anterioare care reglementau securitatea muncii. În art. 7 din Legea nr. 5/1965 se prevedea obligativitatea stabilirii măsurilor corespunzătoare în vederea asigurării celor mai bune condiții de muncă, a prevenirii accidentelor de muncă și a îmbolnăvirilor profesionale, iar art. 18 lit. d) din Legea nr. 90/1996 prevedea obligativitatea stabilirii pentru salariați și pentru ceilalți participanți la procesul de muncă, a atribuțiilor și răspunderii ce le revin în domeniul securității muncii, corespunzător funcțiilor deținute.

În ceea ce privește instrucțiunile suplimentare de securitate și sănătate întocmite de către angajator acestea sunt asimilate în mod legal cu normele tehnice de securitate și sănătate a muncii întrucât art. 13 lit. e) din Legea nr. 319/2006 prevede pentru angajator obligația „să elaboreze instrucțiuni proprii, în spiritul prezentei legi, pentru completarea și/sau aplicarea reglementărilor de securitate și sănătate în muncă, ținând seama de particularitățile activităților și ale locurilor de muncă aflate în responsabilitatea lor”.

În legătură cu dispozițiile organelor Inspecției Muncii, cu toate că în doctrina juridică s-au exprimat și opinii că acestea nu pot fi incluse în categoria normelor care pot determina latura obiectivă a infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă, apreciindu-se că au un caracter administrativ, cu forță redusă numai la perioada verificată și deficiența concret constatată în unitatea respectivă,⁶ considerăm că acestea nu pot fi luate în considerare, respectiv că aceste dispoziții pot fi asimilate cu normele tehnice de securitate și sănătate a muncii.

În susținerea acestei opinii pot fi aduse mai multe argumente.

În primul rând Inspecția Muncii este o instituție care face parte din Ministerul Muncii, Familiei și Protecției sociale și reprezintă autoritatea competentă în ceea ce privește controlul aplicării legislației naționale referitoare la securitatea și sănătatea în muncă.

În acest sens inspectorii de securitate și sănătate în muncă sunt autorizați să exercite controlul de specialitate la persoane juridice și fizice în ceea ce privește modul în care se respectă legislația de securitate

---

⁶ **Oliviu Stoica, Aurel Dincu**, *Probleme legate de noua reglementare a protecției muncii*, Revista Justiția Nouă, nr. 3/1966, p.57

și sănătate în muncă, să propună conducerii Inspectoratelor Teritoriale de Muncă retragerea autorizației de funcționare a persoanei juridice și a persoanei fizice din punct de vedere al securității și sănătății în muncă dacă constată că, prin modificarea condițiilor care au stat la baza emiterii acesteia, nu se respectă normele de securitate și sănătate a muncii, etc.

În activitatea lor de control, inspectorii de securitate și sănătate în muncă, specialiști în domeniul prevenirii, cercetării și sancționării abaterilor de la normele de securitate și sănătate a muncii, pot sesiza prompt încălcările și pericolele potențiale, pentru a căror prevenire pot da dispoziții cu caracter obligatoriu pentru agenții economici și pentru anumite genuri de activități.

Apreciem că încălcarea acestor dispoziții, asimilate cu normele tehnice de securitate și sănătate a muncii poate constitui latura obiectivă a infracțiunilor la securitatea și sănătatea în muncă, încălcarea lor putând atrage răspunderea penală.

Ca o concluzie, considerăm că în sintagmele „neluarea vreuneia dintre măsurile legale de securitate și sănătate în muncă” și „nerespectarea de către orice persoană a obligațiilor și a măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă” se includ instrucțiunile de lucru sau de securitate a muncii elaborate de agenții economici, prevederile din fișa postului, prevederile din contractele colective și individuale de muncă sau dispozițiile obligatorii date de reprezentanții Inspecției Muncii.

Cel mai elocvent exemplu de forță obligatorie al acestor dispoziții îl constituie legătura dintre infracțiunea prevăzută în art. 38 alin. 3, respectiv „măsura opririi lor” (a instalațiilor, mașinilor și utilajelor) cu obligația Inspecției Muncii, a inspectorilor de securitatea și

sănătatea muncii, de a dispune sistarea activității sau scoaterea din funcțiune a echipamentelor de muncă, în cazul în care constată o stare de pericol grav și iminent de accidentare sau de îmbolnăvire profesională și de a sesiza, după caz, organele de urmărire penală (art. 47, lit. c) din Legea nr. 319/2006).

Întrucât această măsură a sistării funcționării instalațiilor, mașinilor și utilajelor apreciem că poate fi luată doar în urma unui control și în forma scrisă concretizată într-un proces-verbal adus la cunoștința persoanelor implicate, considerăm că lipsa acestei forme duce la neîntrunirea elementelor constitutive ale infracțiunii sus-amintite.

Prin săvârșirea acțiunii sau inacțiunii împotriva obiectului infracțiunii se produce întotdeauna fie o vătămare, fie o periclitare a acestuia, respectiv o urmare imediată ca element necesar al conținutului constitutiv al infracțiunii.

Când în conținutul infracțiunii nu se fac referiri cu privire la rezultat, astfel de infracțiuni se numesc infracțiuni „de pericol”, „de atitudine”, „infracțiuni formale”.⁷

În cazul infracțiunilor de pericol rezultatul constă într-o stare contrară celei existente anterior, în care este afectată desfășurarea normală a relațiilor sociale legate de obiectul ocrotirii penale. Această stare de pericol nu este prevăzută în conținutul infracțiunii, ea se deduce din însăși săvârșirea faptei.⁸

Prin infracțiunile din domeniul securității și sănătății în muncă legiuitorul sancționează simpla „neluare” sau „nerespectare” a măsurilor sau a obligațiilor legale stabilite prin dispoziții legale cu privire

---

⁷ Constantin Mitrache, op. cit., p.49

⁸ Idem, p.51

la securitatea și sănătatea în muncă, nefiind necesară condiția producerii urmării vătămătoare.

Întrucât infrațiunile vizează doar pericolul grav și iminent sau posibilitatea producerii unui accident de muncă sau a unei îmbolnăviri profesionale, acestea sunt cotate ca fiind unele de pericol și nu de rezultat.

În art. 5 lit. 1, Legea nr. 319/2006 definește pericolul grav și iminent de accidentare ca fiind situația concretă, reală și actuală careia îi lipsește doar prilejul declanșator pentru a produce un accident în orice moment.

În Normele metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 319/2006, art. 15 alin. 1, pct. 9 se specifică faptul că în cadrul activităților de prevenire și protecție desfășurate în cadrul întreprinderii sau al unității, angajatorul este obligat să asigure întocmirea planului de acțiune în caz de pericol grav și iminent și totodată instruirea tuturor lucrătorilor în vederea aplicării acestuia, iar în cap. VI secțiunea 1, art. 101-104 sunt enumerate măsurile care se vor lua la constatarea stării de pericol grav și iminent de accidentare.

Actuala lege, ca de altfel și Legea nr. 90/1996 nu definește noțiunea de *posibilitate* a producerii unui accident de muncă sau a unei îmbolnăviri profesionale, care reprezintă un fapt ce poate deveni în viitor o realitate, respectiv un accident de muncă sau o îmbolnăvire profesională.

Un alt element important al laturii obiective al infrațiunilor îl reprezintă *legătura de cauzalitate* între acțiunea sau inacțiunea făptuitorului și urmarea imediată.

Lipsa legăturii de cauzalitate între actul de conduită interzis și urmarea imediată socialmente periculoasă prevăzută de lege conduce la inexistența infrațiunii.

Pentru stabilirea raportului de cauzalitate este necesar să se determine care este fenomenul cauză care a dus la producerea fenomenului efect și dacă fenomenul cauză a fost efect al acțiunii făptuitorului, respectiv sunt întrunite elementele laturii obiective ale infracțiunii.

Crearea stării de pericol, care s-a transformat în accident de muncă, cu consecința morții victimei, s-a datorat însăși activității culpabile a victimei, care a lucrat contrar instructajului și indicațiilor primite, acționând asupra bazei peretelui și împingându-l, ceea ce a determinat surparea lui.⁹

Se pune întrebarea care dintre fapte și în ce condiții poate fi considerată cauză a rezultatului produs și, deci, temei al răspunderii juridice penale, impunându-se totodată să se facă distincția între cauză și condiție, fenomenele ce determină producerea rezultatului fiind cauze, iar cele care îl favorizează fiind doar condiții.

Fiind infracțiuni de pericol, stabilirea legăturii de cauzalitate în cazul infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă nu este necesară, ea rezultând din săvârșirea faptei, ”*ex re*”.

Latura subiectivă ca element al conținutului constitutiv al infracțiunii cuprinde totalitatea condițiilor cerute de lege cu privire la atitudinea conștiinței și voinței infractorului față de faptă și urmările acesteia, pentru caracterizarea faptei ca infracțiune.¹⁰

Infracțiunile privind securitatea și sănătatea în muncă sunt comise cu vinovăție, care se poate prezenta sub una din formele prevăzute de art. 19 C.p., respectiv forma intenției și cea a culpei.

---

⁹ Tribunalul Suprem, s. mil., dec. nr. 40/1982 în Culegere de decizii pe anul 1982, p.290

¹⁰ **Constantin Mitrache**, op. cit., pag.94

Intenția poate fi directă sau indirectă, iar vinovăția din culpă poate lua forma neglijenței sau a ușurinței, nepăsării sau nepriceperii, în funcție de atitudinea psihică a autorului față de activitatea pe care o desfășoară.

Fapta este săvârșită cu intenție directă când autorul urmărește crearea pericolului iminent pentru securitatea fizică a persoanei angajate și cu intenție indirectă când autorul nu urmărește producerea stării de pericol, dar acceptă posibilitatea producerii acesteia.

Ca formă a vinovăției din culpă neglijența se manifestă prin neluarea celor mai elementare măsuri de prevedere, cum ar fi neamenajarea căilor de acces, neamenajarea unor refugii la locurile de muncă periculoase, neinstalarea unor aparate de măsură și control, etc.. Nepăsarea, tot ca formă a culpei, constă în dezinteres și în lăsarea lucrurilor în voia sorții, ca, de exemplu, continuarea lucrului pe un utilaj cu defecțiuni tehnice la sistemul de direcție sau de frânare etc.. La rândul ei, nepriceperea există atunci când subiectul nu posedă cunoștințele necesare pentru efectuarea controlului sau pentru supravegherea unor operațiuni. Temeritatea reprezintă atitudinea psihică a autorului care prevede rezultatul faptei sale, dar nu urmărește și nu acceptă producerea lui, socotind în mod ușuratic că nu se va produce. (Medeanu Tiberiu Constantin - Elementele constitutive ale infracțiunilor la protecția muncii, Deva 2001, nepublicată).

Sanțiunea legală a infracțiunii prevăzute de art. 37 alin. 1 din Legea nr. 319/2006 este închisoarea de la un an la doi ani sau amenda. Dacă fapta a produs consecințe deosebite pedeapsa este închisoarea de la un an la 3 ani sau amenda. În situația în care fapta a fost săvârșită din culpă ea se pedepsește cu închisoare de la 3

luni la un an sau amenda, iar în cazul în care fapta care a produs consecințe deosebite a fost săvârșită din culpă pedeapsa este închisoare de la 6 luni la un an sau amenda.

Pedepsele în cazul infracțiunii prevăzute de art. 38 din Legea nr. 319/2006 sunt identice cu cele prevăzute de art. 37, cu excepția infracțiunii distincte prevăzute la alin. 3 în care se arată că „dacă nerespectarea constă în repunerea în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor, anterior eliminării tuturor deficiențelor pentru care s-a luat măsura opririi lor, pedeapsa este închisoarea de la un an la doi ani sau amenda.

Întrucât infracțiunile la securitatea și sănătatea în muncă sunt infracțiuni de pericol, instantanee, acestea nu cunosc forma tentativei, însă dacă, după momentul consumării, inacțiunea (ca modalitate de săvârșire) durează un timp până la încetarea acesteia, infracțiunea devine continuă, având un nou moment al epuizării.¹¹

În general, în literatura juridică și în practica judiciară s-a decis că infracțiunile privind securitatea și sănătatea muncii se află în concurs cu cele privind uciderea din culpă sau vătămarea corporală din culpă.

De-a lungul timpului s-a afirmat, de exemplu, că infracțiunile privind vătămarea integrității corporale sau moartea persoanei le absorb pe cele referitoare la securitatea muncii, realizându-se o infracțiune complexă,¹² iar de către unele instanțe s-a considerat că uciderea din culpă a unei persoane, ca urmare a neluării măsurilor de securitate a muncii, constituie infracțiunea unică de ucidere din culpă, prevăzută de art. 178 alin. 2

---

¹¹ Plenul Tribunalului Suprem, decizia nr. 1/1987, pct. 2, în Revista Română de Drept nr. 8/1987, p.45-48

¹² **D. Galbură**, *Aspecte ale încadrării juridice în materia infracțiunilor contra protecției muncii*, Revista Română de Drept, nr. 10/1973

C.p., care devine o infracțiune complexă prin absorbirea ca circumstanță agravantă a infracțiunii la securitatea muncii.¹³

Prin deciziile penale nr. 315/1974 și 1475/1979, Tribunalul suprem a statuat că există un concurs ideal de infracțiuni între infracțiunea la securitatea muncii și uciderea din culpă.¹⁴

În literatura de specialitate s-a mai considerat că infracțiunile contra securității muncii au un obiect complex, obiectul principal constituindu-l relațiile de securitate a muncii ca relații de tip special cu conținut propriu, iar relațiile care asigură protecția vieții, sănătății sau integrității corporale a salariaților reprezintă doar obiectul secundar, care este lezat în subsidiar prin încălcarea măsurilor de securitate a muncii.¹⁵

Într-o altă opinie, s-a argumentat că normele de securitate a muncii nu apără alte valori sociale decât viața, sănătatea și integritatea corporală a salariaților, angrenați în procesul muncii, deci aflați într-o situație specială, care duce la aplicarea unor dispoziții de lege speciale, referitoare la ocrotirea participanților la procesul de producție.¹⁶

Adoptându-se teza concursului de infracțiuni la care ne raliem în totalitate, s-a arătat că invocând normele juridice generale care apără sănătatea, integritatea corporală și viața oricărui om, persoanele participante la procesul de muncă sunt îndreptățite să

---

¹³ Tribunalul Sălaj, dec.penală nr. 17/1973, Revista Română de Drept nr. 4/1973, p.181

¹⁴ Revista Română de drept nr. 219, p.67

¹⁵ **Oliviu Stoica, A. Dincu**, opera cit., pag.52

¹⁶ **Gheorghe Mohanu**, *Constatarea faptelor ilicite care au ca urmare accidente de muncă și stabilirea răspunderii pentru producerea lor*, Justiția Nouă nr.10/1966, p.76-78

invoce, totodată, dispozițiile din legi speciale care le acordă ocrotire.¹⁷

Infrațiunile privind securitatea și sănătatea în muncă prevăzute de Legea nr. 319/2006 pot fi comise sub forma participației, cu mențiunea expresă că în forma coautoratului infrațiunea poate fi săvârșită de către persoane care au calitatea specială prevăzută de lege, fiind vorba de un subiect activ calificat.

Legea nr. 319/2006 nu conține norme derogatorii de la dispozițiile de drept comun în materie. Ca urmare, în cazul infrațiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă sunt aplicabile dispozițiile Codului de procedură penală referitoare la punerea în mișcare a acțiunii penale, competența de soluționare a cauzei, competența obligatorie a procurorului pentru efectuarea urmăririi penale.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar judecătoria reprezintă instanța competentă să judece cauza în fond.

Totodată, conform art. 209 C.p.p., urmărirea penală este efectuată în mod obligatoriu de către procurorul de la Parchetul corespunzător instanței care soluționează cauza în fond, respectiv judecătoria.

În ceea ce privește limitele amenzii sunt aplicabile tot dispozițiile de drept comun, respectiv prevederile art. 63 C.p..

Începând cu Legea nr. 5/1965 privind securitatea muncii, infrațiunile acestui domeniu de activitate nu au suferit modificări esențiale în legătură cu elementele lor constitutive.

---

¹⁷ S. Ghimpu, I.T. Ștefănescu, S. Beligrădeanu, Gh. Mohanu, *Dreptul muncii*, tratat vol. III, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p.250-251

Diversitatea proceselor de producție determină caracterul complex al activității de identificare a elementelor constitutive ale infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă. În lipsa oricăreia din aceste elemente constitutive, punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva persoanelor cercetate pentru producerea unui accident de muncă este împiedicată.

Întrucât însăși scopul procesului penal îl reprezintă constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și în cazul infracțiunilor privind securitatea și sănătatea în muncă este necesară o administrare atentă a probatoriului pe tot parcursul cercetării, printr-o strânsă colaborare între inspectorii de muncă și organele de urmărire penală, în vederea clarificării tuturor aspectelor referitoare la obiectul, subiectul, latura obiectivă și latura subiectivă, ca elemente constitutive ale acestor infracțiuni.

**ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE CU
PRIVIRE LA INTERPRETAREA ȘI APLICAREA
DISP. ART. 86 ALIN. 2 DIN CODUL RUTIER**

Ioan Moca

Procuror șef Secție judiciară
Parchetul de pe lângă
Tribunalul Hunedoara

In the judiciary practice recent situations were met, in which, either due to the lack of legislation or to a wrong interpretation of the law, the bearers of driving licenses retained as consequence of the perpetration of the offence for driving with a level of alcohol in blood beyond the legal limit, or even definitely convicted for such offences, as the decision of the final indictment was not transmitted to the Road Police by the Court, the measure of annulling the driving license and all complementary activities related to this administrative action were not accomplished.

Textul de lege susmenționat, incriminează, ca infracțiune de pericol, conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau tramvai de către o persoană a cărei permis de conducere este necorespunzător categoriei sau subcategoriei din care face parte vehiculul respectiv sau permisul i-a fost retras sau anulat ori căreia exercitarea dreptului de a conduce i-a fost suspendată sau care nu are dreptul de a conduce autovehicule în România.

Toate aceste modalități de săvârșire a infracțiunii sunt pedepsite cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

Se constată din lectura textului susmenționat că se incriminează 4 modalități de săvârșire a faptei, respectiv:

- conducerea cu permis de conducere necorespunzător categoriei sau subcategoriei;
- conducerea cu permis retras sau anulat;
- exercitarea dreptului de a conduce i-a fost suspendată;
- nu are dreptul de a conduce autovehicule în România.

Fiecare dintre aceste modalități de săvârșire a uneia și a aceleiași infracțiuni prezintă caracteristici specifice ce comportă unele discuții și analiză de la caz la caz.

Astfel, în secțiunea II a noului Cod rutier sunt reglementate aspectele privitoare la permisul de conducere, iar în art. 23 alin. 1 se recunoaște dreptul de a conduce un autovehicul sau un tramvai pe drumurile publice numai persoanei care posedă permis de conducere valabil, corespunzător categoriei sau subcategoriei din care face parte vehiculul respectiv sau dovada înlocuitoare a acestuia, cu drept de circulație.

Reținerea, retragerea, suspendarea și anularea permisului de conducere sunt măsuri tehnico-administrative dispuse de polițistul rutier în cazurile și condițiile prevăzute de lege. (art. 97 din Codul rutier).

Reținerea permisului de conducere se face odată cu constatarea faptei, eliberându-se titularului o dovadă înlocuitoare cu sau fără drept de circulație, iar perioada în care titularului permisului de conducere i se interzice dreptul de a conduce un autovehicul sau tramvai se

consideră suspendare pe timp limitat conform disp. art. 96 alin. 2 lit. b din Codul rutier.

Retragerea permisului de conducere se dispune de către poliția rutieră dacă titularul acestuia a fost declarat inapt pentru a conduce vehicule pe drumurile publice de către o instituție medicală autorizată.

Suspendarea exercitării dreptului de a conduce autovehicule se dispune pentru perioade de 30 zile sau 60 zile dacă titularul permisului a săvârșit contravenții ce totalizează 15 puncte de penalizare, respectiv dacă cumulează din nou cel puțin 15 puncte de penalizare în următoarele 12 luni de la data expirării ultimei suspendări a exercitării dreptului de a conduce.

Anularea permisului de conducere se dispune în următoarele cazuri:

- titularul permisului a fost condamnat printr-o hotărâre rămasă definitivă, pentru o infracțiune ce a avut ca rezultat uciderea sau vătămarea corporală a unei persoane, săvârșită ca urmare a nerespectării regulilor de circulație;

- titularul permisului a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă pentru infracțiunile prev. la art. 85, art. 86 alin. 2, art. 87 alin. 1, 2, 4 și 5, art. 89 alin. 1 și 2, art. 90 alin. 1 și art. 92 alin. 3 Cod rutier;

- permisul de conducere a fost obținut în perioada în care titularul se afla în urmărire penală pentru una din infracțiunile prev. de art. 24 alin. 6 (infracțiuni la regimul circulației, omor, lovire sau vătămare cauzatoare de moarte, vătămare corporală gravă, tâlhărie sau furt al unui autovehicul)

- titularului permisului de conducere i s-a aplicat printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă pedeapsa complementară a interzicerii exercitării

profesiei sau ocupației de conducător de vehicule, prev. de art. 64 lit. c C.p.;

- permisul de conducere a fost obținut cu încălcarea normelor legale, situație constatată de instanța competentă;

- permisul de conducere se anulează și în cazul în care titularul acestuia a decedat.

În practica judiciară s-au întâlnit situații recente în care, fie din cauza unui vid legislativ, fie din cauza unei interpretări eronate a textelor de lege menționate, în care, titularii permiselor de conducere reținute ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni de conducere cu alcoolemie peste limita legală sau chiar condamnați definitiv pentru astfel de infracțiuni, prin necomunicarea soluției de condamnare rămasă definitivă, de la instanță la serviciul poliției rutiere, nu s-a operat măsura anulării permisului de conducere și nu s-au îndeplinit toate activitățile complementare acestei măsuri administrative.

Când am subliniat vidul legislativ m-am referit la faptul că în nici una din edițiile Codului rutier elaborate din anul 2002 până în prezent, nu s-a prevăzut această obligație și dispoziție a instanței (fie instanța de executare, fie instanța de la ultimul grad de jurisdicție), de comunicare a hotărârii definitive de condamnare la serviciul poliției rutiere în vederea anulării permisului de conducere.

În activitatea practică am întâlnit situații în care, unii participanți la trafic fiind surprinși sub influența băuturilor alcoolice și fără permis de conducere, au invocat faptul că nu au cunoștință despre anularea acestuia, motivând că nu le-a fost comunicată măsura de către poliția rutieră, deși cei în speță, și executaseră o pedeapsă privativă de libertate pentru o infracțiune ce are ca urmare anularea permisului de conducere.

Problema care se impune este aceea dacă efectele anulării permisului de conducere operează chiar dacă inculpatului (condamnatului), nu i-a fost comunicată măsura anulării permisului de conducere de către serviciul poliției rutiere în termenul de 5 zile prevăzut de art. 203 alin. 3 din Regulamentul de aplicare a Noului Cod Rutier - ediția 2007.

Speță: inculpatul O.A. este trimis în judecată la data de 5.09.2007, pentru săvârșirea infracțiunilor prev. de art. 79 alin. 4 și 86 alin. 2 din O.U.G. nr. 195/2002 modificată și republicată. reținându-se în sarcina sa că în data de 20.09.2006, după ce a condus un autovehicul pe drumurile publice și a fost oprit în trafic de organele poliției rutiere, a refuzat să se supună recoltării de probe biologice, constându-se că a condus autovehiculului, deși cunoștea faptul că permisul de conducere a fost anulat în urma unei condamnări definitive pentru infracțiunea prev. de art. 79 alin. 1 din O.U.G. nr. 195/2002 modificată și republicată.

Printr-o sentință a instanței de fond, inculpatul a fost condamnat pentru ambele infracțiuni (1 an pentru infracțiunea prev. de art. 79 alin. 4 și 6 luni pentru infracțiunea prev. de art. 86 alin. 2), dar în apelul său, instanța de apel l-a achitat pe inculpat pentru infracțiunea prev. de art. 86 alin. 2 cu motivarea că deși, avea permisul de conducere anulat, de la data de 14.04.2005, serviciul poliției rutiere i-a comunicat această măsură doar la data de 12.06.2007, deci la aproape 9 luni după săvârșirea celei de a doua fapte.

S-au invocat în plus și prevederile art. 247 din Regulamentul de aplicare a O.U.G. nr. 195/2002 modificată și republicată valabile la acea dată, ignorându-se de către instanța de apel că inculpatul, în declarația de învinuit de la urmărire penală a declarat că

el avea cunoștință despre măsura administrativă a anulării permisului de conducere, precum și faptul că la data de 25.06.2004, atunci când i-a fost reținut permisul de conducere pentru prima faptă, i-a fost eliberată o dovadă fără drept de circulație, iar ulterior, inculpatul a fost condamnat definitiv și a executat pedeapsa în regim de detenție.

Nici faptul că inculpatul în calitate de conducător auto, are obligația să cunoască codul rutier și pe cale de consecință să realizeze că în urma condamnării definitive și a executării pedepsei, anularea permisului de conducere este o măsură administrativă obligatorie, nu au fost luate în considerare de către instanța de apel.

În cauză s-a declarat recurs, invocându-se ca motive toate cele menționate mai sus, considerând că în situația de vid legislativ sau de formulare a unor texte din Codul rutier, într-un mod nefericit, incomplet sau ambiguu, interpretarea acestor dispoziții legale se poate face și în alt mod decât cel împărtășit de instanța de apel, bineînțeles prezentându-se și respectându-se argumente pro și contra.

Este foarte important ca rolul practicii judiciare să se facă simțit și în acest caz și să dea o interpretare justă și corectă a prevederilor legale invocate, interpretare ce trebuie să se bazeze atât pe argumente de fapt, cât și pe argumente de drept.

P.S. Prin decizia penală nr. 371/4.06.2009, Curtea de Apel Alba Iulia a admis recursul declarat de procuror împotriva deciziei Tribunalului Hunedoara, a casat decizia atacată și în urma rejudecării cauzei s-a menținut soluția pronunțată de prima instanță.

CALITATEA DE PARTE VĂTĂMATĂ ȘI PARTE CIVILĂ ÎN DOMENIUL INFRAȚIUNILOR SILVICE

Cornelia-Camelia Șoica-Duma

Prim-procuror al
Parchetului de pe lângă
Judecătoria Brad

According to art.24, para.1 of the Penal Procedure Code the injured party is the person that suffered a physical, moral or material injury, as consequence of the penal offence, if it takes part in the penal trial. According to the text of the law, to have the quality of injured party it is not the kind of injury that matters; it is enough to ascertain there exist an injury and that injury was caused by the offence perpetrated. According to art.24, para.2 of the Penal Procedure Code, the civil party is the injured person that exercises the civil action in the frame of the penal trial.

I. Explicitare termeni cu care se operează

Conform art. 24 alin. 1 C.p.p., *partea vătămată* este persoana care a suferit prin fapta penală o vătămare fizică, morală sau materială, dacă participă în procesul penal.

Potrivit textului de lege, pentru dobândirea calității de parte vătămată, nu interesează felul vătămării, fiind suficient să se constate că există o vătămare și că ea a fost cauzată prin comiterea infracțiunii

Conform art. 24 alin. 2 C.p.p., *partea civilă* este persoana vătămată care exercită acțiunea civilă în cadrul procesului penal.

Potrivit art. 18 alin. 1 C.p.p., procurorul poate susține în fața instanței acțiunea civilă pornită de persoana vătămată. Nu este cazul exercitării din oficiu a acțiunii civile, conform art. 17 C.p.p., în cazul infracțiunilor silvice.

După intrarea în vigoare al noului Cod silvic al României, la data de 27.03.2008, în practica judiciară s-a pus problema calității de parte vătămată sau parte civilă în cauzele având ca obiect infracțiuni silvice (de tăiere și sustragere de arbori), având în vedere faptul că ambele sunt infracțiuni de prejudiciu, natura prejudiciului și modul de calcul fiind diferite, cât și subiectul pasiv în patrimoniul căruia s-a produs prejudiciul.

Prejudiciul adus pădurii, potrivit pct. 28 din Anexa la Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic, este efectul unei acțiuni umane, prin care este afectată integritatea pădurii și/sau realizarea funcțiilor pe care aceasta ar trebui să le asigure. Acestea pot afecta pădurea în mai multe feluri, printre care și în mod direct, prin acțiuni desfășurate ilegal.

Potrivit art. 1 din O.U.G. nr. 85/2006, privind stabilirea modalităților de evaluare a pagubelor produse vegetației forestiere din păduri și din afara acestora, paguba constă în modificarea aspectului, a integrității fizice și/sau a caracteristicilor fiziologice ale arborelui/arboretului sau arboretului ori plantației, ori regenerării naturale, după caz, rezultată prin tăierea, degradarea, distrugerea, scoaterea din rădăcini a arborilor, puiștilor sau lăstarilor, urmate ori nu de însușirea acestora în condiții ilegale.

Se observă că paguba definită de O.U.G. nr. 85/2006, este aceeași împrejurare, calificată drept prejudiciu de Codul silvic.

Administrarea pădurilor este definită, în anexa la Legea nr. 46/2008, ca fiind totalitatea activităților cu caracter tehnic, economic și juridic desfășurate de ocoalele silvice, de structurile de rang superior sau de Regia Națională a Pădurilor - Romsilva, în scopul asigurării gestionării durabile a pădurilor, cu respectarea regimului silvic, iar *serviciile silvice* ca reprezentând totalitatea activităților cu caracter tehnic, economic și juridic, desfășurate de ocoalele silvice, de structurile de rang superior sau de Regia Națională a Pădurilor - Romsilva, în scopul asigurării gestionării durabile a pădurilor, cu respectarea regimului silvic, exceptând valorificarea masei lemnoase.

I. Stabilirea valorică a despăgubirilor în cazul infracțiunilor silvice

Codul silvic operează cu două valori de referință, privind încriminarea faptelor și a despăgubirilor.

Astfel, tăierea, ruperea, distrugerea, degradarea ori scoaterea din rădăcini, fără drept, de arbori, puieti sau lăstari din fondul forestier național și vegetația forestieră situată pe terenuri din afara acestuia, indiferent de forma de proprietate, constituie infracțiunea prev. de art. 108 din Codul silvic, în funcție de *valoarea prejudiciului* produs.

Însă, în cazul sustragerii de arbori doborâți sau ruți, sau al oricăror produse specifice ale fondului forestier, fapta este infracțiune în funcție de *valoarea materialului lemnos* sustras, conform art. 110 din Codul silvic.

Această diferențiere creează deja posibilitatea existenței a două părți vătămăte în cazul infracțiunilor silvice. O parte vătămăta care a suferit prejudiciul prin chiar fapta incriminată în art. 108 din Codul silvic, indiferent dacă materialul lemnos rezultat a fost sau nu sustras și o parte vătămăta care a suferit o pagubă egală cu valoarea materialului lemnos sustras (proprietarul suprafeței).

Diferența dintre aceste două valori este dată de modul de calcul. Astfel, prejudiciul este calculat în baza O.U.G. nr. 85/2006, aplicându-se un factor „k” specific, prevăzut în anexele 1-3, valorii medii a unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, stabilită anual prin ordinul conducătorului autorității publice centrale care răspunde de silvicultură. Paguba de la furt este dată de valoarea materialului lemnos comparată cu prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior.

Apreciem, însă, că, dacă materialul lemnos sustras nu a fost descoperit, calculul acestei pagube nu se poate face decât în condițiile art. 5 din O.U.G. nr. 85/2006, prin măsurarea efectivă a cioatei, dacă aceasta nu depășește înălțimea de 30 cm sau prin măsurarea diametrului acesteia la înălțimea de 30 cm, făcându-se aplicarea valorii aceluiași factor „k”, ceea ce, în mod practic, reunește prejudiciul necesar la stabilirea infracțiunii de tăiere, cu valoarea pagubei necesare la stabilirea infracțiunii de furt de material lemnos.

II. Stabilirea calității de parte vătămăta în cazul infracțiunilor silvice

În cazul infracțiunii prevăzute de art. 108 din Codul silvic, parte vătămăta, prin suferirea prejudiciului stabilit de lege, este statul român. În acest sens sunt prevederile art. 3 din Codul silvic, potrivit cărora fondul

forestier național, după caz, constituie „bun de interes național”, prevederile art. 6 din același cod, care stabilesc că fondul forestier național este supus regimului silvic și art. 88 din Codul silvic, unde se arată că dezvoltarea fondului forestier este o obligație și o prioritate națională.

Reprezentarea statului este dată în sarcina ocoalelor silvice, de către Codul silvic și O.U.G. nr. 85/2006. Astfel, în art. 105 alin. 3 din Codul silvic se statuează că, în situațiile în care prejudiciul adus pădurii, indiferent de natura juridică a proprietății, evaluat potrivit legii, nu a fost recuperat de ocolul silvic care asigură serviciile silvice sau administrarea pădurii, acesta se recuperează de autoritatea publică centrală pentru finanțe publice, ca reprezentant al statului român.

Prin O.U.G. nr. 85/2006, în art. 8 se stipulează că, contravaloarea pagubelor se încasează de către ocolul silvic care asigură administrarea sau serviciile silvice, dacă asigură și paza pădurii sau de către persoana juridică care realizează paza pădurii.

În prezent, însă, prin art. 10 din Codul silvic, s-a instituit obligația administrării și asigurării serviciilor silvice, la toate pădurile, indiferent de forma de proprietate, prin ocoale silvice, care pot fi de stat sau private, dar ambele sunt de interes public.

Ocoalele silvice de stat administrează păduri proprietatea publică a statului și sunt înființate de Regia Națională a Pădurilor - Romsilva (art.10 lit. a Cod silvic).

Potrivit H.G. nr. 229/04.03.2009, din care face parte integrantă, ca anexă, Regulamentul de organizare și funcționare a Regiei Naționale a Pădurilor - Romsilva, ocoalele silvice de stat, ca subunități ale direcțiilor silvice din cadrul Romsilva, sunt fără personalitate juridică.

Ocoalele silvice private se pot constitui și ele în structuri silvice cu rang superior, și administrează fonduri

forestiere publice ale unităților teritorial-administrative sau private ale proprietarilor persoane fizice și juridice, funcționează similar asociațiilor și fundațiilor și au personalitate juridică (art. 14 Cod silvic).

Potrivit art. 131 din Codul silvic, ocoalele silvice private înființate până la intrarea în vigoare a prezentului cod, sunt obligate să se înscrie în Registrul național al administratorilor de păduri și al ocoalelor silvice.

Din punct de vedere al recuperării prejudiciului cauzat prin tăieri ilegale sau alte fapte prevăzute de art. 108 din Codul silvic, autoritatea publică centrală, care răspunde de silvicultură prin direcțiile teritoriale de regim silvic și vânătoare, potrivit atribuțiilor prevăzute de H.G. nr. 333/2005, nu recuperează prejudiciile cauzate de infracțiuni silvice, ele fiind doar organe de constatare a acestor infracțiuni, atunci când există contracte de administrare cu ocoalele silvice.

Fără echivoc, Codul silvic statuează, în art. 116, că materialul lemnos rezultat din săvârșirea infracțiunilor silvice se confiscă și se valorifică potrivit legii. Prin urmare, proprietarul suprafeței silvice unde s-a săvârșit infracțiunea silvică, nu are nicio protecție prin prevederile Codului silvic, urmând a primi o anumită sumă de bani după valorificarea legală a materialului lemnos rezultat din infracțiune sau printr-o constituire de parte civilă împotriva autorilor infracțiunii. O prelungire logică a acestei stări de fapt, indică faptul că autorul infracțiunii silvice va putea fi obligat să plătească valoarea prejudiciului tăierii în delict, calculată potrivit legii, către reprezentantul statului și valoarea pagubei pricinuite proprietarului pădurii, atunci când a și sustras materialul lemnos care nu a mai putut fi recuperat sau valoarea prejudiciului tăierii în delict către reprezentantul statului și diferența de valoare neobținută de proprietar de

la ocolul silvic după vânzarea materialului lemnos rezultat din infrațiuni silvice și găsit.

În funcție de situația legală a administrării fondului forestier național și forma de proprietate a acestuia, în practică se pot întâlni următoarele situații:

1. *Cazul infrațiunilor silvice săvârșite în fondul forestier proprietate publică a statului*, când partea vătămată este instituită, prin Codul silvic, ca fiind *Regia Națională a Pădurilor - Romsilva*.

Potrivit art.1 din H.G. nr. 229/04.03.2009, Romsilva este persoană juridică, cu sediul central în mun. București, bd. gen. Gheorghe Magheru, nr. 31, sector 1 și funcționează pe bază de gestiune economică și autonomie financiară.

Potrivit Regulamentului de organizare și funcționare a Regiei Naționale a Pădurilor - Romsilva, aceasta are ca scop gestionarea durabilă și unitară a fondului forestier proprietate publică a statului.

Ocoalele silvice și direcțiile silvice, ca unități aparținătoare, nu au personalitate juridică.

Ca excepție privind personalitatea juridică acordată unităților din structura Romsilva, în județul Hunedoara, există două unități care au personalitate juridică și, deci, se pot constitui direct parte vătămată:

a) Administrația Parcului Natural Grădiștea Muncelului, Cioclovina, cu sediul în Deva, Aleea Parcului, nr.21;

b) Administrația Parcului Național Retezat, cu sediul în satul Nucșoara, com. Sălașu de Sus.

Calitate procesuală de parte civilă are tot Regia Națională a Pădurilor - Romsilva.

Acest caz nu comportă discuții în practica organelor judiciare.

2. *Cazul infracțiunilor silvice săvârșite în fondul forestier proprietate publică a unităților administrative și în fondul forestier proprietate privată.* În acest caz situația diferă după cum există sau nu contract de administrare și/sau servicii silvice.

Astfel, în *situația încheierii unui astfel de contract, parte vătămată* poate fi *Regia Națională a Pădurilor - Romsilva sau ocolul silvic privat*, cu care s-a încheiat contractul de administrare și/sau servicii silvice, privitor la valoarea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii silvice.

Parte vătămată poate fi, la cerere și *proprietarul fondului forestier*, care se poate constitui parte civilă cu contravaloarea materialului lemnos efectiv provenit din infracțiune sau cu diferența dintre valoarea reală și partea despăgubită de ocolul silvic, după vânzarea materialului lemnos confiscat, conform art. 8 din O.U.G. nr. 85/2006.

În *absența respectivului contract*, pot apărea două situații:

a) Dacă proprietatea a fost retrocedată, într-un interval de 180 de zile, serviciile de pază și protecție se asigură de Regia Națională a Pădurilor - Romsilva, conform art. 135 alin. 3 din Codul Silvic. Astfel, *parte vătămată*, în cazul pagubelor rezultate din infracțiuni silvice în intervalul de până la 180 zile de la retrocedare, este *Regia Națională a Pădurilor - Romsilva*, iar *ulterior ocolul silvic cu care se încheie contract*.

b) Dacă infracțiunile silvice au fost săvârșite la o dată ulterioară celor 180 de zile de la retrocedare, iar proprietarul nu are contract de administrare și servicii silvice cu niciun ocol silvic, atunci, potrivit art. 8 alin. 4 din O.U.G. nr. 85/2006, sumele care se determină ca despăgubiri se fac venit la fondul de ameliorare a fondului funciar, constituit potrivit art. 92 alin. 4 din

Legea nr. 18/1991 republicată, aflat la dispoziția Ministerului Agriculturii și Alimentației Publice. Ulterior, aceste sume se vor vărsa în contul ocolului silvic cu care proprietarul va semna un contract de administrare și servicii silvice. Considerăm că, în această situație, ca *parte vătămată* ar putea fi chemată *autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură, prin inspectoratele teritoriale de regim silvic și de vânătoare*, care au personalitate juridică, potrivit art. 1 din H.G. nr. 333/2005.

Apreciem că este așa, deoarece aceste inspectorate au dreptul de a verifica fiecare proprietar de pădure, indiferent cu ce ocol silvic a efectuat contractul, au atribuții în domeniul managementului activităților de silvicultură, printre care și avizarea în vederea decontării a lucrărilor silvice din Fondul de ameliorare a fondului funciar, numește comisii de recepție și organizează recepția acestor lucrări și avizează procesul-verbal de predare al lucrărilor silvice ce vor fi decontate din acest fond. Prin aceste atribuții, sunt, într-un fel, administratori al acestui fond în cadrul Ministerului Agriculturii și Alimentației Publice.

Pe de altă parte, autoritatea ține evidența, pe ocoale silvice, localități, proprietari și deținători ai terenurilor cu destinație forestieră și cu vegetație forestieră, pe categorii de folosință, precum și a titlurilor de proprietate, prin urmare, este instituția care are cunoștință despre ocolul silvic cu care a semnat contract de administrare și servicii, ulterior comiterii infracțiunii, proprietarul, ocol silvic care va primi banii din contul Fondului de ameliorare a fondului funciar.

În susținerea acestui punct de vedere, invocăm decizia penală nr. 592 din 04.11.2008 a Curții de Apel Alba Iulia, pronunțată în dosarul nr. 587/195/2007, prin

care s-a reținut că inspectoratele teritoriale de regim silvic sau structurile silvice aflate în subordinea acestora sunt în măsură să reprezinte statul ca subiect pasiv în litigiile având ca obiect infracțiuni în domeniul silvic și au calitatea procesuală de parte vătămată sau civilă în aceste cauze.

Mergând pe orientarea curții de apel, Judecătoria Brad, ca instanță de fond sesizată cu judecarea unor infracțiuni silvice, de tăiere, fără drept, de arbori din fondul forestier național proprietate privată, în cauzele în care, prin actul de sesizare a instanței, s-a omis citarea ca parte vătămată ori parte civilă a reprezentanților organelor silvice în teritoriu (de ex.: dosar nr. 1068/195/2008, dosar nr. 1222/195/2008, dosar nr. 111/195/2009) ori au fost citați, în mod eronat, în calitate de părți civile proprietarii pădurilor (de ex.: dosar nr. 00587/195/2007, dosar nr. 1202/195/2008), a verificat, în condițiile art. 76 C.p.p., împrejurarea dacă inspectoratul de regim silvic și de vânatoare sau Romsilva, prin direcția silvică, se constituie parte vătămată sau parte civilă.

În toate cauzele, inspectoratul teritorial de regim silvic și de vânatoare a comunicat că nu se constituie parte civilă și nici parte vătămată, deoarece nu are, în atribuțiile stabilite prin actul normativ de reorganizare, respectiv H.G. nr. 333/2005 cu modificările și completările ulterioare, administrarea fondului forestier național. În motivare s-a făcut referire la prevederile art. 10, art. 11 și art. 13 Cod silvic.

De asemenea, Romsilva, prin direcția silvică, a comunicat că nu se constituie parte civilă sau vătămată, deoarece prejudiciul nu a fost produs în fond forestier proprietate publică a statului și nici în fond forestier proprietate privată, pe care să-l administreze. S-a avut în

vedere, așadar, faptul că proprietarii terenurilor nu au încheiat contract cu Romsilva pentru prestări servicii silvice sau de administrare.

Considerăm că instanța, constatând că există un prejudiciu, va trebui să dispună obligarea autorului infracțiunii la plata prejudiciului în contul Fondului de ameliorare a fondului funciar, aflat la dispoziția Ministerului Agriculturii și Alimentației Publice, în ipoteza în care nu a existat contract pentru prestări servicii silvice sau de administrare și, respectiv, în contul Ministerului Finanțelor Publice, conform art. 105 alin. 3 Cod silvic, ipoteza existenței contractului și a neconstituirii de parte civilă.

Reținem că, prin apariția H.G. nr. 483/2006 pentru aprobarea atribuțiilor ocoalelor silvice de stat și ale celor constituite ca structuri proprii, a obligațiilor ce revin deținătorilor de păduri, în vederea respectării regimului silvic, precum și a Regulamentului de aplicare a O.U.G. nr. 139/2005 privind administrarea pădurilor din România, fiecare proprietar de pădure a fost obligat, sub sancțiunea amenzii contravenționale, să semneze un contract de realizare a serviciilor silvice și/sau administrare a pădurilor.

Potrivit art. 3 alin. 4 din Anexa nr. 1 la hotărâre, serviciul de pază se include în pachetul de servicii oferit de ocoalele silvice contractante, iar potrivit art. 4, administrarea pădurii presupune realizarea obligatorie a serviciilor silvice, a activităților cu caracter economic, contabil, juridic, astfel încât, în viitor, se vor întâlni mai multe situații în care Romsilva sau ocoalele silvice private vor fi părți vătămate, fiind mai rare celelalte situații.

**ÎNCEPEREA URMĂRIRII PENALE – DEBUTUL
PROCESULUI PENAL***Hortensia Livia Cioară*Procuror la
Parchetul de pe lângă
Judecătoria Câmpeni

Analyzed in what its substance conditions are concerned, the starting of the prosecution is the act through which the penal prosecution organ, legally notified, on the basis of some evidences, about the perpetration of a crime incriminated by the penal law (*positive condition*), by means of a motivated resolution, orders the starting of the prosecution activity, after having made sure that none of the cases preventing the starting of the prosecution activity (provided in art. 10 of the Penal Procedure Code, except the case provided in art. 10, para.1, letter b¹ of the Penal Procedure Code) (*negative condition*) is applicable.

În faza actelor premergătoare (cadru extraprocésual) organele de urmărire penală, când nu au suficiente date, cu privire la sesizarea (fie din oficiu, la plângere sau denunț) săvârșirii unei fapte prevăzute de legea penală, fac unele verificări, prin culegerea de informații, cu privire la existența sau inexistența comiterii unei infracțiuni, în scopul de a exclude declanșarea unui proces penal, care s-ar dovedi nejustificat. În afara procesului penal nu poate fi dispusă

nicio măsură procesuală, nu pot fi invocate vicii de procedură, nu există sancțiuni procesual penale.

Începerea urmăririi penale, dispusă prin rezoluție, de către organul de cercetare penală sau procuror, marchează și declanșarea procesului penal, creând astfel cadru legal cu privire la drepturile și obligațiile procesuale ce revin participanților la procesul penal.

Analizată sub aspectul condițiilor de fond, începerea urmăririi este actul procesual, prin care organul de urmărire penală, sesizat legal, în temeiul unor indicii, că s-a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală (condiție pozitivă), prin rezoluție motivată, dispune începerea urmăririi penale, dacă constată că nu există vreunul din cazurile împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale, prevăzute de art. 10 C.p.p., cu excepția cazului prevăzut de art. 10 alin. 1, lit. b¹, C.p.p. (condiție negativă).

Având în vedere că majoritatea infracțiunilor, sunt la supravegherea urmăririi penale a procurorului, de regulă, începerea urmăririi penale este actul de dispoziție al organului de cercetare penală, supus confirmării sau infirmării procurorului care efectuează supravegherea urmăririi penale, în termen de cel mult 48 ore, de la începerea urmăririi penale, organul de cercetare penală având obligația să menționeze în rezoluție, ora la care s-a început urmărirea penală, prezentând, procurorului, totodată și dosarul cauzei (art. 228 alin. 3 C.p.p.).

Însă rezoluția de începere a urmăririi penale, nu este actul de dispoziție, exclusiv al organului de cercetare penală, aceasta aparținând procurorului, în situațiile în care urmărirea penală se efectuează de către acesta. Începerea urmăririi penale dispusă de către procuror nu este supusă confirmării procurorului ierarhic. În temeiul art. 278 alin. 3 C.p.p., rezoluția de începere a urmăririi

penale a procurorului nu este menționată ca făcând parte din actele procurorului care pot fi atacate prin plângere. Aducem în discuție situația în care rezoluția de începere a urmăririi penale dispusă de către procuror, cu nerespectarea condițiilor de fond, nefiind supusă controlului ierarhic, și neputând fi atacată prin procedura prevăzută de art. 278 C.p.p. aduce o vătămare intereselor persoanei împotriva căreia s-a început urmărirea penală. Este firesc, este echitabil, este legal ca învinuitul să suporte vătămarea intereselor sale, până la soluționarea cauzei, pentru a ataca soluția sau până când soluția dată în condițiile menționate este infirmată de procurorul ierarhic? Consider că împotriva rezoluției de începere a urmăririi penale, cu nerespectarea condițiilor de fond, dispusă de către procuror, poate fi atacată, înainte de a se da o soluție, în temeiul art. 278 alin. 1 C.p.p., fiind „un act efectuat” de procuror.

Analizată sub aspectul condițiilor de formă, începerea urmăririi penale, generează mai multe discuții. Începerea urmăririi penale se dispune prin rezoluție, așa cum statuează art. 228 alin. 1 C.p.p. De la această regulă, în mod excepțional, începerea urmăririi penale se dispune, în cazul infracțiunilor flagrante și de audiență, prin proces-verbal. În aceste situații, procesul-verbal, are dublă funcționalitate, și anume: actul de începere a urmăririi penale, cât și mijloc de probă. În cazul infracțiunilor flagrante, în lumina dispozițiilor art. 467 alin. 1 C.p.p., procesul-verbal încheiat în aceste condiții, este actul prin care se începe urmărirea penală, în continuare, art. 468 alin. 1 C.p.p., obligă la reținerea învinuitului, reținerea fiind o măsură preventivă, nu poate fi dispusă în afara procesului penal, iar fără începerea urmăririi penale nu avem proces penal.

În cazul infracțiunilor de audiență, președintele completului de judecată, constată fapta și identifică pe făptuitor, încheind un proces-verbal, care se trimite procurorului în vederea efectuării urmăririi penale. În această situație, apreciez că procesul-verbal este doar un mod de sesizare, cu privire la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, de către o anumită persoană, în cursul ședinței de judecată. În situația în care, președintele completului de judecată, constată fapta și identifică pe făptuitor, iar instanța dispune arestarea preventivă a învinuitului, președintele emite mandatul de arestare preventivă a învinuitului, iar învinuitul, împreună cu procesul-verbal de constatare și mandatul de arestare preventivă sunt trimise, de îndată, procurorului, în temeiul art. 299 alin. 2 C.p.p., procesul-verbal de constatare a infracțiunii este și actul prin care se dispune începerea urmăririi penale, fiindcă măsura arestării preventive nu poate fi dispusă în afara procesului penal. Textul de lege este foarte neclar cu privire la trimiterea, de îndată, la procuror a învinuitului și a mandatului de arestare, atâta vreme cât instanța a luat măsura arestării preventive, învinuitul se află sub puterea mandatului de executare, procurorul putând declara recurs împotriva încheierii prin care s-a dispus arestarea. Procesul-verbal de constatare a infracțiunii trebuie trimis procurorului, din următoarele considerente: este actul prin care s-a dispus începerea urmăririi penale și mijloc de probă, în temeiul căruia se continuă urmărirea penală, activitate condusă și coordonată de către procuror, ori efectuată de către acesta.

Prof. Ion Neagu, apreciază că urmărirea penală poate fi dispusă și prin ordonanță, de către procurorul care soluționând un conflict de competență, stabilește competența prin ordonanță, și începe prin același act,

urmărirea penală („Drept procesual penal. Parte specială. Tratat” ediția 2007, editura Global Lex, 2007). Cu siguranță, aprecierea are în vedere doar competența teritorială, fiindcă în temeiul art. 42 alin. 3 C.p.p. actele îndeplinite de către organul de urmărire penală, necompetent teritorial, ori măsurile procesuale, se mențin.

În practică, există unele situații unde se constată că a fost săvârșită o faptă prevăzută de legea penală, de către autori necunoscuți, în cauză dispunându-se începerea urmăririi penale „*in rem*”, iar în cursul cercetărilor este identificat autorul infracțiunii, ulterior dispunându-se și începerea urmăririi penale „*in personam*”, ceea ce înseamnă că în același proces penal avem două începeri ale urmăririi penale. Această nuanțare a începerii urmăririi penale „*in rem*” și „*in personam*” este de inspirație doctrinară, și nu se relevă din normele procesuale. Art. 228 alin. 1 C.p.p. este deasupra oricărei îndoieli și prevede că începerea urmăririi penale se dispune atunci când se constată că s-a săvârșit o infracțiune și nu există unul din cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale, concluzionăm, fără dubiu, că începerea urmăririi penale se dispune ca urmare a săvârșirii unei fapte prevăzute de legea penală, deci în considerarea faptei și nu a învinuitului. Identificarea autorului (autorilor) infracțiunii într-o cauză a cărei începere a urmăririi penale a fost dispusă „*in rem*” este rodul cercetărilor efectuate în cauză, norma procesuală penală neobligând ca cel care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală să fie inițial cercetat, în calitate de făptuitor, și apoi de învinuit. Consider că doar în această situație se impunea și începerea urmăririi penale „*in personam*”. Față de cel care a săvârșit o infracțiune, în cadrul procesului penal se instituie o serie de garanții

procesuale, însemnând totalitate de reguli și drepturi procedurale, cum ar fi garantarea dreptului de apărare, prevăzut în art. 6 C.p.p., art. 70 alin. 2 și 3 C.p.p., nerespectarea acestora conducând la existența unui viciu de procedură de natură a determina nulitatea probatoriilor, invocându-se dispozițiile art. 64 alin. 2 C.p.p.

Având în vedere cele expuse, într-o corectă înțelegere și aplicare a dispozițiilor procedurale, începerea urmării penale se dispune „*in rem*” și „*in personam*”, când se constată a fost săvârșită o faptă prevăzută de legea penală și organele de urmărire penală cunosc autorul faptei, sau numai „*in rem*” atunci când se constată că a fost săvârșită o faptă prevăzută de legea penală, fără ca autorul să fie cunoscut, fiind identificat în cursul urmăririi penale. În această situație, organele de urmărire penală, după identificarea autorului, sunt obligate la respectarea dreptului la apărare al învinutului și administrarea probelor să se facă cu aplicarea dispozițiilor legale, nerespectarea acestora antrenând sancțiunea nulității.

II. DREPT CIVIL ȘI PROCESUAL CIVIL**EXERCITAREA DIN OFICIU A ACȚIUNII CIVILE
ÎN PROCESUL PENAL - ASPECTE TEORETICE
ȘI PRACTICE -*****Elisabeta Boțian***Procuror la
Parchetul de pe lângă
Tribunalul Sibiu

In the judiciary practice a number of problems appear related to the way of solving the civil proceedings initiated and executed *ex-officio*. According to art.17 of the Penal Procedure Code, „civil proceedings starts and are executed *ex-officio* when the injured party is a person deprived of the exercise capacity or with a reduced exercise capacity. To this end, the prosecution or the court will ask the injured party to declare the extent of the material loss and moral damages, as well as data concerning the offences that generated them, through his legal representative or, where applicable, through the person to which he entrusted the case. The Court is obliged to issue a resolution *ex-officio* on the repair of the loss and of the moral damages even though the injured party is not constituted as civil part”.

În practica judiciară, numeroase probleme apar în legătură cu modul de soluționare a acțiunii civile care se pornește și se exercită din oficiu.

Potrivit art. 17 C.p.p., „*acțiunea civilă se pornește și se exercită și din oficiu, când cel vătămat este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă.*

În acest scop, organul de urmărire penală sau instanța de judecată va cere persoanei vătămate ca prin reprezentantul său legal ori după caz persoanei care îi încuviințează actele, să prezinte situația cu privire la întinderea pagubei materiale și a daunelor morale, precum și date cu privire la faptele prin care acestea au fost pricinuite.

Instanța este obligată să se pronunțe din oficiu asupra reparării pagubei și a daunelor morale, chiar dacă persoana vătămată nu este constituită parte civilă”.

A. Caracterul obligatoriu al dispozițiilor alin. 1 al art. 17.

Din modul de redactare a textului, rezultă în mod evident că legiuitorul impune instanțelor și organelor de urmărire penală să efectueze ele însele toate demersurile necesare, indiferent dacă reprezentantul legal sau persoana care încuviințează actele minorului înțelege sau nu să promoveze și exercite o astfel de acțiune.

Practic, art. 17 instituie o obligație legală în sarcina organelor judiciare care sunt datoare să pornească și să exercite acțiunea civilă în favoarea persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, independent de atitudinea reprezentantului legal. S-a pornit de la premisa că nu întotdeauna părinții sau alți reprezentanți legali ai persoanelor fără capacitate de exercițiu ori cu capacitate restrânsă de exercițiu, adoptă cea mai potrivită poziție în

ceea ce privește protejarea intereselor materiale ale celor pe care îi reprezintă.

1. Astfel, unele instanțe¹ investite cu soluționarea cauzei având ca obiect comiterea infracțiunii de omor, au respins acțiunea civilă promovată de reprezentantul legal al minorilor (soțul victimei ucise), cu motivarea că pretențiile acestuia privind plata unor prestații periodice lunare nu au fost dovedite și nici nu ar fi datorate, fără să administreze din oficiu nicio probă pentru a stabili valoarea prejudiciului (atât daune materiale, cât și morale) cauzat minorilor. În apelul parchetului, s-a casat hotărârea și s-a trimis cauza spre rejudecare sub aspectul soluționării laturii civile.

2. Alteori, în practica judiciară² s-a luat act de poziția reprezentantei legale a minorului, exprimată înainte de citirea actului de sesizare, că nu înțelege să susțină acțiunea civilă în procesul penal având ca obiect infracțiunea de ucidere din culpă comisă asupra soțului ei, tatăl copilului minor. Deoarece mama minorului a declarat că nu are nici un fel de pretenții materiale de la inculpat, instanța era obligată să susțină acțiunea civilă din oficiu, chiar și în lipsa inițiativei procurorului. Din acest motiv, a fost admis apelul declarat de parchet și cauza a fost trimisă la instanța de fond, pentru rejudecarea acțiunii civile, dându-se îndrumări să se stabilească pe bază de probe dacă minorul a suferit o pagubă prin pierderea unuia dintre părinți.

---

¹ Sentința penală a Tribunalului Sibiu, nr. 151/2005, nepublicată, casată cu trimitere spre rejudecare prin decizia penală nr. 15/A/5.07.2005 a Curții de Apel Alba-Iulia

² Decizia penală nr. 903/7.03.2000 a Curții Supreme de Justiție, secția penală, în Programul informatic de legislație și jurisprudență „Lex Expert”

3. De asemenea, au procedat contrar legii și acele instanțe³ care au luat act de poziția procurorului care a afirmat că nu înțelege să susțină acțiunea civilă în favoarea copiilor minori ai victimei, în lipsa constituirii ca parte civilă a mamei acestora și datorită afirmației acesteia că victima contribuia doar sporadic la întreținerea acestora. Din moment ce însăși legea impune organelor judiciare să pornească și să exercite din oficiu acțiunea civilă în astfel de cauze, nici procurorul nu se poate sustrage de la această obligație. Astfel, în mod corect, curtea de apel a admis apelul formulat de parchet împotriva sentinței penale a acestei instanțe, a casat hotărârea și a trimis cauza spre rejudecare, cu îndrumarea de a exercita din oficiu acțiunea civilă.

4. Tot greșit au procedat și acele instanțe⁴ care au respins acțiunea civilă exercitată de procuror în favoarea copiilor minori ai victimei infracțiunii de ucidere din culpă, luând act doar de poziția reprezentantului legal al acestora care, înainte de momentul procesual al citirii actului de sesizare, a declarat că nu se constituie parte civilă în cauză. Din moment ce procurorul este obligat prin lege să promoveze și să susțină acțiunea civilă în favoarea minorilor, instanța nu poate respinge această acțiune, dând prioritate poziției exprimate de către reprezentantul legal al minorului. Dimpotrivă, instanța trebuie să se preocupe de stabilirea întinderii prejudiciului, pentru a stabili cuantumul daunelor materiale și morale care se cuvin părții civile fără capacitate de exercițiu.

---

³ Sentința penală nr. 55/1.03.2006 a Tribunalului Sibiu, casată prin decizia nr. 30/A/23.05.2006 a Curții de Apel Alba-Iulia, urmare apelului declarat de către parchet

⁴ Sentința penală nr. 66/20.04.2006 a Judecătoriei Săliște (nepublicată), casată cu trimitere spre rejudecare prin decizia penală nr. 222/2.10.2006 a Tribunalului Sibiu, urmare apelului declarat de procuror.

B. Rolul activ al organelor judiciare atunci când acțiunea civilă se exercită din oficiu în cursul procesului penal.

1. Soluționarea laturii civile din procesul penal se realizează potrivit legii civile, astfel că este posibil ca rezolvarea acțiunii civile să aibă loc prin intermediul unei tranzacții, chiar și atunci când cel vătămat este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă. În acest caz însă, în virtutea dispozițiilor art. 4 C.p.p., organele judiciare sunt obligate să aibă rol activ în desfășurarea procesului penal. Prin urmare, instanța nu ar putea să ia pur și simplu act de tranzacția intervenită între inculpat și reprezentantul copiilor minori ai victimei, ci are obligația să verifice dacă tranzacția încheiată conduce la repararea integrală a prejudiciului cauzat acestora. Pentru aceasta, instanța trebuie să administreze din oficiu probe pentru stabilirea pagubei suferite.

În acest sens s-a decis și în practica judiciară⁵, arătându-se că tranzacția încheiată între mama minorilor și inculpat este supusă cenzurii instanței care este datoare să verifice dacă acea convenție reprezintă o acoperire completă a prejudiciului suferit de copiii minori ai victimei. De aceea, în apelul procurorului s-a casat hotărârea judecătorească și cauza a fost trimisă spre rejudecare pentru ca părțile să depună la dosarul cauzei tranzacția încheiată, instanța trebuind să stabilească prejudiciul real suferit de minoră și dacă acesta este reparat integral.

2. Dacă însă părțile nu convin asupra soluției care poate fi dată acțiunii civile printr-o tranzacție, organele judiciare trebuie să se preocupe de stabilirea valorii

---

⁵ Decizia penală nr. 1655/2.07.1992 a Secției penale a Curții Supreme de Justiție, nepublicată

prejudiciilor suferite de persoanele fără capacitate de exercițiu ori cu capacitate restrânsă de exercițiu.

Astfel, în practica judiciară⁶ s-a decis că instanța trebuia să procedeze din oficiu la stabilirea pagubei suferite de copilul minor prin moartea mamei sale, ucisă de către soț (tatăl minorului). Împrejurarea ca inculpatul în calitate de tată al minorului are obligație de întreținere față de acesta, derivată din dispozițiile art. 86 C.fam., nu este de natură a-l absolvi de răspunderea civilă pentru prejudiciul cauzat minorului prin fapta sa, răspundere întemeiată pe dispozițiile art. 998 C.civ. și art. 14 C.p.p.. Este, așadar, greșită, hotărârea instanței care, deși a cunoscut că de pe urma victimei a rămas un copil minor care a fost încredințat de autoritatea tutelară bunicilor materni, a ignorat situația acestuia, nu a administrat nicio probă pentru stabilirea pagubei suferite de minor prin moartea mamei și nici nu l-a obligat pe inculpat la repararea ei.

3. Alte instanțe⁷ dimpotrivă, au obligat inculpatul condamnat pentru tentativă de omor asupra soției sale, la plata unei pensii de întreținere în favoarea copiilor săi și ai victimei, deși între infracțiunea pentru care a fost condamnat și lipsirea în timpul detenției a copiilor de aportul său material la întreținerea acestora nu există legătură de cauzalitate în sensul legii penale.

4. Minorul are dreptul la despăgubiri periodice până la împlinirea vârstei de 18 ani, iar după acest moment până la împlinirea vârstei de 25 sau 26 de ani, dacă își continuă studiile. După majorat, copilul va avea capacitate deplină de exercițiu și va putea solicita în

---

⁶ Decizia penală nr. 62/15.06.1990 a Secției penale a Curții Supreme de Justiție, nepublicată

⁷ Decizia penală nr. 1908/26.11.1991 a Secției penale a Curții Supreme de Justiție, în *Buletinul Jurisprudenței*, Editura ALL BECK, 2003-2004, format electronic

nume propriu despăgubiri periodice, deoarece împrejurarea că își va continua studiile și după această vârstă și că va fi încă în nevoie, este incertă.

Dacă minorul împlinește vârsta de 18 ani în timpul procesului penal, el va putea exercita acțiunea civilă în nume propriu, încetând astfel obligația organelor judiciare de a exercita această acțiune din oficiu.

5. Instanța este datoare în soluționarea laturii civile să stabilească atât întinderea prejudiciilor patrimoniale cât și a celor nepatrimoniale, deoarece decesul victimei, tatăl unui copil minor, este de natură să cauzeze soției și copilului său minor suferințe morale care constituie un prejudiciu nepatrimonial⁸. Acest prejudiciu poate fi reparat prin obligarea inculpatului la plata în favoarea soției victimei și a minorului a daunelor morale. În acest sens sunt nelegale acele hotărâri prin care instanțele⁹ au apreciat că nu se impune ca inculpatul să fie obligat la plata daunelor morale în favoarea copiilor minori ai victimei, ele limitându-se la acordarea de daune materiale, cu motivarea că datorită vârstei fragede a copiilor (2 și respectiv 3 ani) nu există dovada că acestora li s-au cauzat suferințe morale prin decesul unuia din părinți. Este în afară de orice îndoială că minorii resimt lipsa unui părinte și chiar dacă nu își pot exprima sentimentele în aceeași manieră ca persoanele adulte, ei sunt îndreptățiți să primească o compensare bănească pentru pierderea suferită. Această sumă de bani va putea fi folosită apoi de către reprezentantul lor legal în modul cel mai potrivit vârstei.

---

⁸ Decizia penală nr. 3012/12.06.2002 a Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în *Buletinul Jurisprudenței*, Editura ALL BECK, 2003-2004, format electronic

⁹ Sentința penală nr. 110/29.05.2006 a Tribunalului Sibiu, casată cu trimitere spre rejudecare prin decizia penală nr. 210/A/20.07.2006 a Curții de Apel Alba-Iulia

Alte instanțe¹⁰, deși au acordat atât soțului supraviețuitor cât și copiilor minori ai victimei, daune morale, au considerat că pentru minori (ambii cu vârste sub 10 ani) se impune acordarea acestor daune în quantum mult mai redus în comparație cu cele acordate tatălui lor, apreciindu-se în mod eronat că suferința produsă acestora nu i-ar îndreptăți să obțină o sumă egală cu aceea acordată tatălui lor. Soluția instanței nu este justificată din aceleași considerente expuse mai sus, neexistând posibilitatea de a cuantifica suferința minorilor prin comparație cu aceea a tatălui lor, astfel că hotărârea a fost atacată de parchet și instanța de apel a modificat-o în sensul acordării de daune morale minorilor în același quantum ca și cel acordat tatălui acestora.

6. Pe lângă daunele morale, persoanele în favoarea cărora se exercită din oficiu acțiunea civilă, sunt îndreptățite să beneficieze și de daune materiale, cel mai adesea acestea prezentându-se sub forma unor despăgubiri globale și periodice. În categoria daunelor materiale globale care se cuvin minorilor intră de regulă, sumele pe care defunctul le-ar fi alocat minorilor pentru creștere și întreținere, de la momentul decesului și până la pronunțarea hotărârii judecătorești, calculate cumulat pentru această perioadă, iar categoria despăgubirilor periodice o reprezintă diferența dintre suma pe care decedatul ar fi acordat-o pentru întreținerea minorilor și aceea de care ei beneficiază efectiv din partea asigurărilor sociale, cu titlu de pensie de urmaș.

---

¹⁰ Sentința penală nr. 385/2008 a Judecătorei Sibiu, modificată urmare apelului parchetului prin decizia penală nr. 51/23.02.2009 a Tribunalului Sibiu, ambele nepublicate

În acest sens, este nelegală hotărârea instanței¹¹ care a obligat inculpatul doar la plata unei sume globale către copiii minori ai victimei, reprezentând prestații periodice, calculate cumulativ până la majoratul minorilor. Prestațiile periodice au rolul de a acoperi prejudiciul cauzat minorilor, prin lipsirea acestora de contribuția lunară pe care victima o avea la întreținerea lor. Este în interesul minorilor să beneficieze de o anumită sumă de bani lunar, cu titlu continuu, până la majorat.

La stabilirea cuantumului despăgubirilor materiale se va avea în vedere nivelul pensiei de urmaș stabilită de direcțiile de muncă și ocrotiri sociale care va fi scăzută din suma pe care o alocă în mod obișnuit părintele decedat copilului său. În lipsa unor probe în acest sens, se va porni de la prezumția că pentru un copil se alocă o pătrime din venitul lunar, pentru doi copii o treime, iar pentru trei sau mai mulți copii aflați în întreținere, jumătate din acest venit. Diferența dintre suma alocată și pensia de urmaș va constitui astfel o justă reparație. În absența unor elemente concrete, de asemenea se poate prezuma că defunctul împărțea în mod egal salariul pe fiecare membru de familie.

În practică, uneori părintele supraviețuitor refuză să solicite direcțiilor de muncă și ocrotiri sociale calculul și plata pensiei de urmaș, exprimându-și în același timp în fața instanței dorința de a nu promova și susține acțiunea civilă. În aceste cazuri procurorul și instanța au obligația de a efectua demersurile necesare pentru stabilirea pensiei de urmaș, indiferent de poziția reprezentantului legal.

---

¹¹ Decizia penală nr. 822/8.02.2006 a Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în *Buletinul Jurisprudenței*, Editura ALL BECK, 2003-2004, actualizată, format electronic

7. Un demers necesar în practica judiciară, pentru stabilirea și acordarea despăgubirilor periodice îl reprezintă și actualizarea cuantumului pe care l-ar fi avut salariul și veniturile defunctului la momentul pronunțării hotărârii judecătorești, în funcție de care se va calcula nivelul prestației periodice. Unele instanțe¹² au calculat nivelul prestației periodice, raportându-se la media lunară a veniturilor anterioare ale victimei, fără să se preocupe de împrejurarea că de la momentul decesului și până la soluționarea cauzei, salariul pe care l-ar fi realizat defunctul ar fi fost majorat.

8. În toate cazurile se va avea însă în vedere contribuția efectivă pe care cel decedat o avea la întreținerea copiilor săi minori. De aceea la stabilirea cuantumului despăgubirilor acordate se va ține seama nu numai de veniturile realizate de defunct din salariu, ci și din orice alte venituri provenite din activități retribuite sau evaluabile în bani, desfășurate de victimă în afara locului său de muncă (activități în agricultură, creșterea animalelor, etc.). Chiar și în ipoteza că victima nu era încadrată în muncă, dar rezultă din probele administrate în fața instanței că lucra în propria gospodărie precum și în afara ei prestând diferite munci, inculpatul trebuie obligat la despăgubiri periodice în favoarea minorului. Este în afară de orice îndoială că victima contribuia în acest fel la creșterea și educarea copilului său minor care este prejudiciat material prin decesul părintelui său.

În acest sens, în jurisprudență¹³ s-a decis că minorul este îndreptățit să primească o prestație periodică lunară, chiar dacă decedatul (tatăl său) a muncit în

---

¹² Sentința penală nr. 78/22.05.2006 a Judecătoriei Săliște, casată prin decizia nr. 229/11.10.2006 a Tribunalului Sibiu, urmare apelului declarat de procuror, ambele nepublicate

¹³ Decizia penală nr. 1184/7.03.2001 a Curții Supreme de Justiție, secția penală, în Programul informatic de legislație și jurisprudență „Lex Expert”

propria gospodărie și în afara ei exercitând o meserie, însă nu avea calitatea de angajat și realizarea unor venituri nu a fost dovedită cu acte.

III. VARIA**EVALUAREA MAGISTRATULUI ROMÂN ÎNTRE
REALITATE ȘI INCERTITUDINE***Ilie Picioruș*

Procuror la

Parchetul de pe lângă

Înalta Curte de Casație și Justiție

The judicial assessment or the assessment of the activity of a magistrate is a relatively new topic in the debates in the judicial field. This topic has its origins in the change of the public perception about the place and role of the judiciary, according to which the courts are not considered anymore as organisms having exclusive powers to issue decisions, but also as organisms put at the service of the citizen, as suppliers of public services obliged to meet certain standards of quality and efficiency.

**1. Evaluarea magistratului în diverse sisteme
de drept din Europa**

Evaluarea judiciară sau evaluarea activității magistratului este o temă relativ nouă în dezbaterile ce privesc domeniul judiciar. Această temă își are originile în schimbarea percepției publice cu privire la locul și rolul sistemului judiciar, potrivit căreia instanțele nu mai erau considerate exclusiv organisme cu puterea de a emite hotărâri, ci și ca organisme puse în slujba

cetățeanului, ca furnizare de servicii publice care trebuie să respecte anumite standarde de calitate și eficiență.

O îndelungată perioadă de timp ideea că magistrații trebuie să răspundă pentru consecințele deciziilor judiciare a întâmpinat o rezistență puternică în toate sistemele judiciare. La început se recunoșteau doar formele grave de răspundere judiciară – punerea sub acuzare.

Treptat, odată cu avansarea ideilor democratice cărora toate puterile statului trebuie să se supună unor reguli, tema dezbaterii publice s-a mutat de la noțiunea de responsabilitate (mult prea generală) la cea de răspundere (mult mai concretă). Astfel, a câștigat tot mai mult teren ideea că instituțiile statului, inclusiv cele ce înfăptuiesc justiția sunt răspunzătoare în fața cetățenilor.

În opoziție cu răspunderea penală a magistraților angajată în puține cazuri, răspunderea civilă a magistraților s-a dovedit a fi un subiect sensibil pus în dezbaterea publicului în contexte în care mediul politic nu era tocmai favorabil magistraților. Răspunderea directă a statului pentru prejudiciul cauzat de decizia judiciară a magistratului, cu drept de regres împotriva magistratului a căpătat o consacrare legislativă relativ târziu (art. 34 al Constituției și Actul Federal 1981 în Germania și Legea organică din 1979 în Franța)¹.

În sistemele judiciare bine structurate cum sunt cele din Europa, forma cea mai relevantă a răspunderi magistratului a rămas cea disciplinară. Răspunderea disciplinară trebuie să găsească un echilibru între cele două riscuri posibile, acela ca executivul să încerce o formă de control și de presiune asupra magistraților și acela ca sistemul judiciar să devină un corp separat.

---

¹ **Alessandro Simoni** – „Evaluarea judiciară. Aspecte ale unei abordări moderne”

Riscul unei utilizări politice a sancțiunilor disciplinare a fost unul din motivele care au stat la baza înființării consiliilor superioare ale magistraturii din Europa (Italia, Franța, Spania, România), însă este la fel de bine cunoscut că multe sisteme în care se utilizează controlul disciplinar nu s-au dovedit a fi atât de eficiente pe măsura așteptărilor publicului, sancțiunile aplicându-se numai în cazuri extreme.

De aceea dezbateră modernă asupra evaluării judiciare vine în continuarea unei dezbateri mai vechi, dar ale cărei teme principale au rămas aceleași: cum se pot aplica în cazul magistraților regulile și standardele utilizate în cazul altor furnizori de servicii în statul modern fără a afecta specificitatea funcției judiciare și în special imparțialitatea și independența magistratului.

O analiză a sistemelor de evaluare judiciară este nu numai o operațiune complexă, ci și greu de realizat din cauza varietății sistemelor judiciare din Europa.

În ciuda numărului mare de sisteme legale din Europa care ar putea fi luate în considerare și a tentației de a alcătui categorii în care să fie clasificate sistemele, totuși se poate face o primă distincție clară între sistemele bazate pe evaluarea sistemului judiciar înțeles ca tot și sistemele de evaluare individuală.

Din prima categorie fac parte statele cu sistem juridic (common law).

Astfel, în Marea Britanie există numai o evaluare a sistemului judiciar sub forma unui raport anual ce este dat publicității, care nu are nicio consecință directă asupra magistratului. Cu totul excepțional este posibilă o evaluare individuală a activității profesionale a magistratului cu ocazia verificării unor plângeri formulate împotriva sa de către părțile implicate în proces.

Din cea de a doua categorie fac parte majoritatea statelor europene, dar și aici trebuie să facem o demarcație netă între:

a) Sisteme în care se efectuează o evaluare individuală și periodică, dar fără consecințe negative asupra carierei magistratului (spre ex. Franța, Olanda, Germania).

b) Sisteme în care se efectuează o evaluare individuală și periodică cu consecințe directe asupra carierei magistratului (spre ex. România).

Vom prezenta în continuare, pe scurt câteva sisteme de evaluare judiciară relevante pe plan european.

În **Marea Britanie**, așa cum am arătat anterior, caracterul specific al sistemului englez provine din absența unei cariere judiciare și a unui cadru birocratic.

Magistrații sunt numiți dintre cei mai buni membri ai baroului și există o rezistență puternică față de orice fel de control extern din considerație pentru prestigiul funcției de magistrat. În aceste condiții activitatea judiciară se axează mai mult pe identificarea indicatorilor cu privire la calitatea actului de justiție și nu pe evaluarea performanțelor individuale ale magistraților².

În **Spania** nu există un sistem de evaluare individuală periodică (ca cel din Franța, Italia sau România). Absența unei asemenea evaluări este compensată printr-un sistem bine articulat de avansare în carieră, bazat și pe existența unor trepte diferite în cadrul sistemului judiciar în care accesul se face pe baza vechimii în muncă sau prin examene. De aceea, participarea la aceste examene este foarte importantă pentru carieră. Faptul că există posibilitatea de a avansa

---

² **Alessandro Simoni** – „Evaluarea judiciară. Aspecte ale unei abordări moderne”

către o treaptă superioară și pentru persoane care nu fac carieră imprimă acestui sistem un pronunțat caracter competitiv³.

Suedia este și mai puțin relevantă din punctul de vedere al evaluării magistraților.

În Suedia nu a existat niciodată un sistem de evaluare a performanțelor individuale ale magistraților. Această situație nu trebuie interpretată în sensul că judecătorii și procurorii suedezi activează într-un vid de control. Activitatea lor este urmărită de o varietate de instituții exterioare justiției care, luate împreună, introduc în sistem un nivel de verificare probabil superior ca eficacitate celui existent în țări având un puternic și vocal discurs public referitor la evaluarea judiciară. La aceasta trebuie adăugat controlul legat de structura carierei judiciare, ce implică o trecere completă în revistă a activității magistratului pentru orice promovare în carieră. Așadar, în sistemul legal suedez există controlul intern cu un număr de sisteme de control extern (exterior sistemului judiciar). Spre exemplu, mandatul ombudsman-ului acoperă și activitatea magistratului. Ombudsman-ul poate fi sesizat de orice cetățean, fără costuri sau formalități, cu privire la orice abatere de comportament judiciar. Chiar și în absența unor proceduri penale sau disciplinare, opinia ombudsman-ului poate fi extrem de eficace în inducerea de modificări de comportament datorită publicității care i se acordă⁴.

În **Franța**⁵ evaluarea individuală a magistraților este reglementată prin Ordonanța din 1958 cu privire la statutul magistraților.

---

³ **Jose Mateo** – „Evoluția sistemului de justiție în Spania”

⁴ **Alessandro Simoni** – „Evaluarea judiciară în Suedia”

⁵ **Christine Berkani** - „Evaluarea profesională a judecătorilor și procurorilor în Franța”

În această legislație putem observa existența unui sistem de evaluare ca parte a unui sistem de avansare în carieră. Astfel spus, evaluarea magistraților este strâns legată de promovarea în gestionarea carierei acestora.

Evaluările au loc odată la doi ani, iar rezultatul pozitiv reprezintă o condiție pentru includerea în „*lista de avansare*” din care sunt alese persoanele care pot avansa în diversele funcții ale sistemului judiciar. Aceste evaluări se bazează pe trei componente, respectiv prezentarea de către magistrat a activității desfășurate în ultimii doi ani, un interviu cu președintele instanței și evaluarea de către același președinte.

Evaluarea presupune aprecierea, în toate dimensiunile, a calităților magistratului, determinarea nevoilor de formare ale acestuia, oferirea posibilității de a depăși dificultățile întâlnite și stabilirea funcțiilor celor mai potrivite pe care acesta le poate exercita. În funcție de acest obiectiv, grila de apreciere conținută de formularul de evaluare acoperă un spectru larg al compartimentului magistratului. Descrierea activităților acestuia, întrevăderea individuală cu șeful instanței urmată de un rezumat scris, posibilitatea de a prezenta observații în scris, ca urmare a comunicării unei aprecieri provizorii, permit magistratului respectiv să solicite evaluatorilor săi precizări cu privire la aspectele ce i se par neclare sau inexacte în această apreciere⁶.

În **Italia**, noul sistem de evaluare profesională a magistratului a fost introdus prin Decretul Legislativ nr. 160/2006 și Legea nr. 111/2007. Este un sistem bazat pe evaluări care au loc o dată la patru ani și prin care se evaluează: capacitatea, dorința de muncă, perseverența și angajamentul magistratului. Evaluarea este efectuată de Consiliul Superior al Magistraturii pe baza opiniilor

---

⁶ Nicolas Michel Francois Maziau – „*Evaluarea magistraților în Franța*”

consiliilor judiciare locale care funcționează la nivelul curților de apel și care sunt formate din membrii aleși (judecători și procurori) și membrii de drept (președintele curții de apel și procurorul general).

Evaluarea pozitivă este o condiție pentru avansarea în carieră.

În cazul unei evaluări negative, magistratul nu mai poate participa la concursuri pentru funcții de conducere pe o perioadă de cel puțin 5 ani. Două evaluări negative consecutive determină eliberarea din funcție⁷.

În **Germania**, împărțirea în cele 16 landuri, fiecare cu legislația sa specifică, generează o serie de diferențe în ceea ce privește recrutarea, numirea în funcție, inclusiv procedura de evaluare a magistraților.

Evaluarea profesională a magistraților are loc fie periodic (de obicei o dată la patru sau cinci ani) fie pentru rațiuni specifice (de ex.: de la promovare). Baza legală pentru evaluarea profesională este constituită de legislația specifică serviciului public⁸.

Legislația germană menționează criteriile de evaluare pe categorii de funcții (de execuție sau de conducere). Evaluarea se face pe o scară de notare de la 1 la 7 și calificative între „*sub nivelul mediu*” și „*excelent*” și este o responsabilitate a conducătorilor instanțelor.

Evaluarea presupune un interviu cu cel evaluat și se finalizează cu un raport împotriva căruia se poate face plângere la instanță⁹.

În **Olanda**¹⁰ evaluarea profesională a magistraților se realizează de colegiul de conducere al instanței alcătuit din: președintele și vicepreședintele

⁷ **Mariarosaria Guglielmi** - „Evaluarea magistraților în Italia”

⁸ **Axel Schwartz** - „Evaluarea judecătorilor și procurorilor în Germania”

⁹ **Gunter Breunig** - „Evaluarea profesională a judecătorilor și procurorilor în Germania”

¹⁰ **Alfons Lenze** - „Evaluarea în sistemul judiciar din Olanda”

instanței, precum și dintr-un specialist în domeniul organizării. Evaluarea, care presupune și un interviu cu cel evaluat, se finalizează cu un raport în cuprinsul căruia se regăsește calificativul și punctul de vedere al magistratului evaluat. Împotriva raportului de evaluare se poate face contestație¹¹.

2. Evaluarea magistratului în România

În ceea ce privește România, atât în perioada comunistă cât și în prezent, s-a consacrat sistemul de evaluare individuală a magistratului (judecător sau procuror).

Privită dintr-o perspectivă istorică, evaluarea profesională a magistraților a cunoscut o primă reglementare în perioada post-comunistă prin Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească. Potrivit acestui act normativ, evaluarea activității judecătorilor și procurorilor se realiza de conducătorii instanțelor și respectiv parchetelor prin întocmirea unor fișe de apreciere în care se acordau calificative de la „*nesatisfăcător*” la „*foarte bine*”.

Criteriile de evaluare erau:

- a) rezultatele activității profesionale a magistratului;
- b) comportamentul la serviciu și în societate a magistratului;
- c) calitățile acestuia;
- d) perspectivele de dezvoltare în profesie;
- e) calitățile manageriale pentru magistrați în funcții de conducere.

Ulterior, prin Legea nr. 303/2004 privind statutul magistraților și Regulamentul adoptat de Consiliul

---

¹¹ Peter Lampe – „*Evaluarea profesională a judecătorilor și procurorilor în Olanda*”

Superior al Magistraturii, în baza acestei legi s-a dat o nouă reglementare activității de evaluare a magistratului.

Astfel, evaluarea se realiza anual prin acordarea unor calificative de la „*nesatisfăcător*” la „*foarte bine*” de comisii de evaluare constituite în circumscripția curților de apel, respectiv a parchetelor de pe lângă curțile de apel, prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii.

Criteriile de evaluare avute în vedere erau:

- a) îndeplinirea cu celeritate a lucrărilor;
- b) practica de casare sau, după caz, infirmările de soluții;
- c) obligația de formare profesională continuă;
- d) comportamentul în cadrul raporturilor de serviciu;
- e) îndeplinirea celorlalte îndatoriri profesionale prevăzute de lege.

Această procedură de evaluare a magistraților s-a aplicat numai în anul 2004.

Actualul cadru legal de evaluare a activității profesionale a judecătorilor și procurorilor îl reprezintă Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 247/2005. Acest cadru legal este completat prin:

- a) Regulamentul privind evaluarea activității profesionale a judecătorilor și procurorilor aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 676/2007, modificat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 79/2008;

- b) Ghidul de evaluare a activității profesionale a judecătorilor și procurorilor aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 10/2008 modificat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 80/2008.

Potrivit reglementării actuale, evaluarea se realizează la fiecare 3 ani prin acordarea unor calificative de la „*nesatisfăcător*” la „*foarte bine*” de către comisii de evaluare desemnate de colegiile de conducere ale instanțelor și respectiv parchetelor și numite de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii.

Magistrații care primesc calificativul „*nesatisfăcător*” la două evaluări sunt obligați să urmeze un curs de 3-6 luni la Institutul Național al Magistraturii. Cursurile se încheie cu susținerea unui examen. Cei care nu promovează examenul sau primesc calificativul „*nesatisfăcător*” la două evaluări consecutive sunt eliberați din funcția de judecător sau procuror pentru incapacitate profesională.

Criteriile avute în vedere de legiuitor pentru realizarea evaluării sunt:

- a) eficiența activității;
- b) calitatea activității;
- c) integritatea;
- d) obligația de formare profesională continuă și absolvirea unor cursuri de specializare;
- e) modul de îndeplinire a atribuțiilor manageriale (pentru judecătorii și procurorii numiți în funcții de conducere).

Prin legislația secundară (Regulament) criteriile stabilite prin lege au fost dezvoltate sub forma unor indicatori și subindicatori al căror nivel de realizare este notat și contribuie la stabilirea calificativului final.

Din punct de vedere conceptual, evaluarea este un proces care asigură motivarea magistraților, a instanțelor și parchetelor pentru dezvoltarea profesională și organizațională necesară creșterii calității actului de justiție.

Evaluarea profesională a magistraților urmărește:

a) stabilirea nivelului de competență profesională a judecătorilor și procurorilor;

b) îmbunătățirea performanțelor lor profesionale prin identificarea nevoilor de instruire și dezvoltare profesională;

c) creșterea eficienței activității instanțelor și parchetelor și a încrederii publice în sistemul judiciar;

d) menținerea și consolidarea acestui sistem.

Evaluarea văzută ca proces este guvernată de 5 principii și anume:

a) Principiul evaluării realizate pe baza criteriilor și indicatorilor de performanță.

Legea nr. 304/2004 a stabilit 5 criterii de evaluare a activității magistraților (au fost descrise anterior).

Ulterior, prin Hotărârea nr. 19/2007 a Secției pentru procurori, pentru fiecare criteriu au fost stabiliți indicatori și subindicatori de performanță specifici domeniilor de activitate ale procurorilor, inclusiv pentru funcțiile de conducere. Acești indicatori și subindicatori concură la conturarea și stabilirea nivelului de performanță pentru fiecare criteriu.

b) Principiul evaluării participative înțeles sub triplu aspect:

- corpul magistraților a fost consultat la elaborarea reglementării procesului de evaluare;

- evaluarea este un proces intern întrucât magistrații sunt evaluați de colegii lor, magistrați evaluatori numiți în condițiile legii;

- evaluarea are un caracter interactiv bazat pe dialogul evaluat-evaluator.

c) Principiul evaluării științifice.

Procesul de evaluare se realizează de magistrați care au calitatea de evaluatori calificați prin programe de

instruire specializată. De aici rezidă caracterul științific al evaluării.

d) Principiul transparenței și corectitudinea evaluării constând în aceea că magistrații sunt consultați în toate etapele deciziei și desfășurării procesului de evaluare:

- la stabilirea indicatorilor și subindicatorilor;
- la numirea evaluatorilor;
- în cadrul procesului de evaluare propriu-zis.

e) Principiul consolidării independenței și responsabilizării magistratului.

Potrivit acestui principiu, evaluarea nu trebuie sub nicio formă să aducă atingere independenței magistratului.

Evaluarea este un proces care se desfășoară în mai multe etape:

a) observarea de către un membru desemnat al comisiei de evaluare, a unor activități profesionale cu caracter public desfășurate de magistratul evaluat;

b) analiza documentelor ce conțin rezultate ale activității profesionale a magistratului;

c) autoanaliza și autoaprecierea;

d) interviul de evaluare;

e) stabilirea de comun acord a unui plan individual de dezvoltare profesională;

f) acordarea calificativului.

Primul proces de evaluare a activității profesionale a magistraților în baza noului cadru normativ (descriș anterior) s-a desfășurat în perioada martie 2008 – martie 2009 și a vizat activitatea depusă în intervalul 2005 – 2007 (adică 3 ani potrivit legii). În total au fost evaluați 4673 de magistrați din care:

- 3285 judecători;
- 1388 procurori.

Datele prezentate nu cuprind magistrații pentru care nu era necesară efectuarea evaluării în perioada de referință respectiv:

- judecătorii și procurorii stagiați;
- judecătorii și procurorii care nu au împlinit 2 sau 3 ani de activitate până în februarie 2009;
- judecătorii și procurorii detașați;
- judecătorii și procurorii, membri ai Consiliului Superior al Magistraturii;
- judecătorii și procurorii eliberați din funcție până la 1.09.2009.

În urma procesului de evaluare au obținut calificative:

- foarte bine – 3280 judecători și 1377 procurori;
- bine – 4 judecători și 11 procurori;
- satisfăcător – 1 judecător.

Împotriva calificativelor acordate au fost formulate 5 contestații din care: 2 au fost admise și 3 au fost respinse.

3. Deficiențele sistemului de evaluare și ale procesului de evaluare.

Cadrul legal ce reglementează evaluarea profesională a magistraților prezintă o serie de neajunsuri, pe unele din ele prezentându-le în continuare.

Potrivit reglementării actuale comisiile de evaluare se constituie, în principiu, la nivelul fiecărei instanțe sau parchet. În aceste condiții, numărul mare de magistrați evaluatori necesită evaluări succesive din treaptă în treaptă (membrii comisiilor de evaluare trebuie la rândul lor evaluați) ceea ce conduce la prelungirea procesului de evaluare.

Potrivit dispozițiilor în vigoare, comisia de evaluare a procurorilor de la Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism este formată din 4 procurori între care și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Pe de o parte, nu este normal ca o comisie ce ia decizii să se constituie dintr-un număr par de membri.

Pe de altă parte, multitudinea de activități pe care le desfășoară comisia de evaluare de la Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (trebuie evaluați peste 200 de procurori) ridică un mare semn de întrebare cu privire la eficiența participării procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Conform cadrului legal actual, între indicatorii activității magistratului se află și nivelul de cunoștințe a lucrului cu calculatorul și de cunoaștere a unei limbi străine.

Este foarte greu dacă nu chiar imposibil ca în comisiile de evaluare să fie desemnați magistrați ce posedă nivel de cunoștințe în cele două domenii, suficient de ridicat pentru a le permite să-i evalueze pe ceilalți magistrați.

Analiza primului proces de evaluare a evidențiat și o serie de încălcări ale actualului cadru legal privind evaluarea, care se constituie în tot atâtea deficiențe.

Enumerăm doar câteva:

- a) evaluarea unor magistrați anterior îndeplinirii perioadei prevăzute pentru evaluare (2 sau 3 ani de la numirea în funcție);
- b) evaluarea unor magistrați tolerați în perioada de evaluare și pentru care nu se împliniseră cei 3 ani de activitate efectivă în funcție;

c) evaluarea activității desfășurate în perioada de stagiu;

d) întocmirea doar a fișelor de evaluare fără raportul de evaluare (care conține partea descriptivă a activităților desfășurate de comisie) și a recomandărilor pentru magistrații evaluați;

e) întocmirea doar a părții descriptive a raportului și a recomandărilor fără a fi completate fișele de evaluare;

f) neindicarea în cuprinsul raportului de evaluare a perioadei avute în vedere la evaluare.

4. În loc de concluzii

Trebuie să avem în vedere faptul că, indiferent de sistemul adoptat, acesta tinde să orienteze comportamentul magistraților către modelele „*recunoscute*” din punctul de vedere al sistemului de evaluare. De aceea, ar trebui să acordăm o atenție deosebită ponderii relative a indicatorilor specifici.

Spre exemplu, dacă redactarea unor lucrări științifice reprezintă un punct tare în evaluare, magistrații își vor petrece timpul mai mult scriind eseuri și mai puțin redactând soluții. Sau dacă se acordă o atenție prea mare cursurilor de formare profesională, va începe goana după cursuri.

Ori dacă dobândirea unor titluri didactice este punctată în mod deosebit în evaluare, magistrații vor fi tentați să petreacă mai mult timp la catedră decât în pretoriul instanței. Exemplele ar putea continua.

Unul dintre riscurile sistemelor de evaluare este acela că devin un fel de „*chestiune internă*” a sistemului judiciar, fără implicarea publicului. Acesta este, într-adevăr, un punct delicat. Se pune firesc întrebarea: ce rol ar trebui să aibă în procesul de evaluare

„consumatorii serviciului de justiție” și celelalte profesii legale (spre ex. avocații)?

La fel ca în cazul tuturor aspectelor legate de responsabilitatea magistraților și sistemele de evaluare au implicații politice externe și interne.

Implicațiile externe se referă la simbolismul autorității judecătorești, percepută în mod constant în cultura populară ca „puterea fără control”.

Presiunea publică poate aduce, cu siguranță, îmbunătățiri.

Sistemele de evaluare disfuncționale pot fi cu ușurință utilizate de actorii politici, adesea ostili, în scopul mobilizării opiniei publice împotriva sistemului judiciar. Toate aceste motive demonstrează faptul că dacă este utilizat, un sistem de evaluare trebuie să fie eficient.

Implicațiile politice interne ale sistemelor de evaluare pot fi mai puțin dramatice, dar la fel de importante. Evaluarea este o putere ceea ce presupune exersarea ei cu echilibru și bună-credință¹².

BIBLIOGRAFIE

I. Materiale documentare prezentate în cadrul Atelierului de lucru cu tema „Conținutul și limitele revizuirii administrative și judiciare a evaluării profesionale a magistraților” organizat la Consiliul Superior al Magistraturii la București, 8 – 9 mai 2007.

1. Christine Berkani - „Evaluarea profesională a judecătorilor și procurorilor în Franța”.

2. Peter Lampe – „Evaluarea profesională a judecătorilor și procurorilor în Olanda”.

---

¹² Alessandro Simoni – „Evaluarea judiciară. Aspecte ale unei abordări moderne”

3. Gunter Breunig – *„Evaluarea profesională a judecătorilor și procurorilor în Germania”*.

II. Materiale documentare prezentate în cadrul Atelierului de lucru cu tema „Evaluarea profesională a magistraților” organizat de Consiliul Superior al Magistraturii la București în perioada 19 – 20 octombrie 2009.

4. Alessandro Simoni – *„Evaluarea judiciară. Aspecte ale unei abordări moderne”*.

5. Alessandro Simoni – *„Evaluarea judiciară în Suedia”*.

6. Alfons Lenze – *„Evaluarea în sistemul judiciar din Olanda”*.

7. Axel Schwartz – *„Evaluarea judecătorilor și procurorilor în Germania”*.

8. Mariarosaria Guglielmi - *„Evaluarea magistraților în Italia”*.

9. Jose Mateo – *„Evoluția sistemului de justiție în Spania”*.

10. Nicolas Michel Francois Maziau – *„Evaluarea magistraților în Franța”*.

**MANAGEMENTUL PARCHETELOR. ELEMENTE
DE MANAGEMENT GENERAL ȘI
PARTICULARITĂȚI**

Georgiana Popescu

Grefier la

Parchetul de pe lângă

Înalta Curte de Casație și Justiție

The quality management assumes the existence of certain work standards capable to measure the quantity and the quality of the work and the time of execution of the work as well. This implies a dialogue with the personnel of the working unit, the examination of various statistical files, the use of adequate techniques for the quantification of the work (separation of charges in component parts and calculation of work time needed for each one), consideration of the rules and analysis of the risks of doing more work instead of being more efficient.

Managementul este unul dintre factorii de bază care explică de ce o țară este bogată sau săracă. Importul de cunoștințe de management poate fi mult mai productiv decât cel de tehnologii; este adesea mai ușor să conduci bine decât să îmbunătățești tehnologii.

Gradul de civilizație al unei societăți și nivelul său de dezvoltare economică, precum și particularitățile evoluției sociale ale populației unei țări sunt dependente, în mare măsură, de modul în care sunt sesizate, înțelese, explicate și utilizate în economie și management

elementele specifice culturii respectivei societăți și populației acesteia, dar și de efectele pozitive generate de transferul de cunoștințe manageriale din alte societăți, țări și organizații asupra economiei și managementului organizațiilor din țara studiată.

România evoluează, ca toate țările, în acest sens, devenind vizibil pe zi ce trece faptul că, atât la nivel macrosocial, cât și la nivel microeconomic, cultura națională și elementele de management transferate în organizațiile românești din managementul unor organizații din alte țări pot asigura performanța economică, eficiența managerială și progresul social.

Componentă a autorității judecătorești, Ministerul Public are, în activitatea judiciară, misiunea constituțională de a reprezenta interesele generale ale societății și de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

De eficiența activității parchetelor depinde, într-o măsură însemnată, performanța întregului sistem judiciar.

Dinamica socială de astăzi pune la grea încercare acest pilon al statului de drept care, cu resurse insuficiente și unele proceduri depășite, trebuie să parcurgă în ritm alert un proces amplu de modernizare și adaptare la noile realități.

Interesul general reclamă folosirea chibzuită a banului public și punerea unui serviciu de calitate la dispoziția justițiabilului. În acest context, modul în care sunt administrate resursele, felul în care este coordonată și condusă activitatea fiecărui organ judiciar capătă o semnificație deosebită.

Alături de alte discipline, managementul este chemat să potenteze activitatea judiciară, să înrâurească modernizarea soluțiilor adecvate noului spațiu juridic.

Nu este vorba de o creație *ex nihilo*, întrucât aspectele practice ale managementului au fost îndelung exersate de către mulți dintre cei chemați în decursul timpului să dirijeze destinele instituțiilor judiciare.

Trăind în mijlocul lucrurilor și dând importanța maximă cuvenită maximei lui Publius: “Magister usus omnium est rerum optimus” (Cel mai bun învățător în toate lucrurile este experiența), magistrații cu funcții de conducere, în general, au depășit granițele empirismului, având idei inovatoare, transpuse deseori în practică.

În traiecul zigzagat al încercărilor postdecembriste de reformare a justiției, regăsim și punctări normative sub aspect managerial.

Termenul ca atare este consacrat legislativ prin art. 113 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, în temeiul căruia se înființează postul de “manager economic” în cadrul majorității instanțelor și parchetelor (cele în care funcționează departamentul economico-financiar și administrativ).

La scurt timp, cu multiplele sale “păcate de neconstituționalitate”, Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, vestea *urbi et orbi* recurgerea la un nou sistem de selecție pentru funcțiile de conducere din instanțe și parchete, anume concursul sau examenul, care consta în “prezentarea unui proiect referitor la exercitarea atribuțiilor specifice funcției de conducere și probe scrise privind managementul, comunicarea, resursele umane, capacitatea candidatului de a lua decizii și de a-și asuma răspunderea, rezistența la stres și un test psihologic.”

Aplicarea cu succes a managementului resurselor umane presupune existența unui sistem de evaluare a performanțelor, a unui sistem de stimulare a angajaților și

de recompensare a rezultatelor, obiectivul principal al managementului resurselor umane fiind acela de a furniza pricepere și experiență în acest domeniu, astfel încât să fie obținute performanțe optime și sigure, folosind cele mai adecvate metode.

Astfel, există două categorii de obiective: strategice (pe termen lung, care au în vedere organizarea și planificarea resurselor umane), și operaționale (de natură tactică și administrativă, care au în vedere conducerea zilnică a grupurilor de muncă).

Politica în domeniul resurselor umane, formulată de conducere, orientează activitatea fiecărui angajat, iar cerințele unei politici eficiente în domeniul resurselor umane pot fi, printre altele (exemplificarea neavând pretenția de a fi exhaustivă): integrarea managementului resurselor umane în managementul instituției; obținerea adeziunii întregului personal; asigurarea unui climat de angajare și de valorificare a potențialului fiecărui angajat; recunoașterea și motivarea personalului care obține rezultate performante; stimularea, la fiecare angajat, a dorinței de îmbunătățire continuă a propriei activități și antrenarea în procesul decizional a celor ce dovedesc competență profesională.

Înfăptuirea justiției impune accentuarea laturilor calitative ale dezvoltării umane, valorificarea superioară a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, creșterea productivității muncii în toate compartimentele de activitate în vederea sporirii prestigiului justiției în general.

Creșterea permanentă a productivității muncii constituie factorul hotărâtor al valorificării muncii depuse, ridicarea continuă a productivității impunând promovarea pe scara largă a progresului tehnic, îmbunătățirea neîntreruptă a organizării producției și a

muncii, asigurarea normării științifice a acestora, creșterea nivelului pregătirii profesionale.

Organizarea muncii trebuie să asigure valorificarea cu maximă eficiență a potențialului tehnic, material și uman.

Ministerele, celelalte organe centrale și locale, sunt obligate să asigure perfecționarea permanentă a organizării muncii, corespunzător celor mai moderne metode utilizate în țară și pe plan mondial, să elaboreze și să aplice unitar, în toate ramurile și sectoarele de activitate, proiecte de organizare a muncii, care să conducă la o eficiență maximă în fiecare instituție și la scara întregii economii naționale.

Caracteristicile procesului managerial sunt:

- **eficacitate în actul managerial** – prin implicarea tuturor factorilor și a eșaloanelor decizionale în analiza și conducerea diferitelor activități, conform competențelor atribuite. Se impune, accentuarea dimensiunii colegiale la nivelul tuturor verigilor actului managerial, pentru receptarea și promovarea, cu promptitudine, a tuturor ideilor novatoare și eliminarea redundanței și a paralelismelor nefuncționale;

- **transparența** – în stabilirea obiectivelor strategice, precum și în adoptarea și aplicarea măsurilor de conducere operativă, prin: analize de oportunitate și informarea persoanelor interesate asupra soluțiilor identificate; consolidarea și permanentizarea sistemului raportării periodice din partea fiecărui nivel managerial și factor de conducere din instituție;

- **flexibilitate și coerență** – astfel încât, toate acțiunile să fie subsumate cerințelor de eficacitate, oportunitate și finalitate ale actului managerial și ale unei gestiuni responsabile;

- **reconsiderarea aspectelor calitative** - în ceea ce privește componentele activităților de bază ale direcției, această coordonată reprezentând o preocupare permanentă;

- **inovație și adaptabilitate** - în procesul de conducere, prin promovarea și sprijinirea soluțiilor novatoare care pot spori calitatea și eficiența activităților specifice din diferitele structuri;

- **accentuarea rolului echipei manageriale** - în interiorul căreia se va cultiva spiritul colegial, implicarea activă, autonomia funcțională și responsabilitatea punctuală. Toate propunerile vor fi analizate prompt, împreună cu inițiatorii lor, pentru a determina dimensiunea strategică a acestora, fundamentele definitorii, efectele și aplicabilitatea acestora;

- **deschiderea** - în dialogul derulat cu personalul din subordine și modernizarea și flexibilizarea conlucrării cu acesta, pentru concertarea eforturilor în direcția realizării unei activități de cea mai bună calitate;

- **dinamism și realism** - în managementul problemelor curente;

- **eficientizarea desfășurării activității** - implică celeritatea soluționării lucrărilor fără consecințe asupra calității actului, fluidizarea circulației documentelor între diferitele structuri de organizare (servicii, birouri) prin utilizarea unor modalități tehnice moderne: folosirea adreselor de e-mail, conducând la accelerarea obținerii informațiilor în timp util. Totodată se impune o mai strânsă legătură cu celelalte direcții, servicii și birouri concretizată într-o comunicare ușor accesibilă.

Introducerea ca mod de lucru a “atelierelor de discuții” la nivel de servicii și birouri, finalizate prin analizarea rezultatelor în cadrul unei ședințe săptămânale în cadrul căreia, se vor analiza problemele, se vor trasa

sarcini și se va verifica îndeplinirea acestora reprezintă o metodă eficientă de optimizare a activității.

Eficiența muncii înseamnă, de asemenea, elaborarea și actualizarea planurilor de activitate la nivelul fiecărui compartiment, actualizarea fișelor postului, în funcție de atribuțiile și competențele pe care personalul le dobândește, delegarea responsabilităților, stabilirea unei persoane care să înlocuiască o altă persoană, cu toate consecințele care decurg din aceasta, identificarea principalelor probleme cu care se confruntă fiecare compartiment al unității, fiecare angajat și sincronizarea acțiunilor întregului personal .

- **optimizarea structurii organizatorice** - pentru realizarea acestui obiectiv se impune eliminarea blocajelor și întârzierilor, creșterea profesionalismului, alocarea optimă a resurselor financiare și materiale.

În acest sens, este necesară o aprofundare a situației reale existente, pe baza căreia se poate acționa, fie prin suplimentarea de personal acolo unde volumul de muncă este foarte mare, fie, dimpotrivă, prin diminuarea personalului și afectarea acestuia acolo unde este necesar;

- **formarea unui colectiv de muncă stabil și eficient** - întrucât oamenii reprezintă sursa primară a întregului efort productiv, performanțele organizatorice depinzând de performanțele individuale. Prin urmare, cea mai mare responsabilitate a managerului este de a direcționa și evalua subordonații, de a conduce și coordona printr-un stil încurajator, al delegării de atribuții și al trasării de directive. Stilul managerial trebuie să fie potrivit comportamentului fiecărui angajat, pentru a fi permanent în acord cu stagiul dezvoltării sale profesionale.

Pașii urmați de manager trebuie să vizeze: fondul de resurse umane prin stabilirea abilităților, a întregului

potențial general al personalului prezent, prognoze prin prevederea cererii de personal, planificarea eficientă a resurselor umane disponibile, sprijinirea creșterii nivelului pregătirii profesionale, stabilirea sistemului de beneficii și recompense.

- **îmbunătățirea mediului de lucru** - presupune crearea unei atmosfere colegiale de muncă și viață în cadrul unității, dialogul permanent cu oamenii și respectul față de opinia fiecăruia, încurajarea inițiativelor personale și ale colectivelor, creșterea răspunderii fiecăruia pentru activitatea și opinia sa, respectul față de deciziile conducătorului, respectul față de colegi și încrederea în buna credință a acțiunilor fiecăruia.

Managementul de calitate presupune anumite standarde de lucru care să pună în valoare cantitatea muncii, calitatea muncii, timpul de execuție al lucrării. Toate acestea presupun consultarea personalului care lucrează în structura unității, examinarea unor dosare statistice, folosirea unor tehnici de cuantificare a muncii (separarea sarcinilor în părți componente și calcularea timpului de lucru pentru fiecare), luarea în considerare a regulilor și analiza riscurilor pentru a nu se munci mai mult, ci mai eficient.

Totodată, presupune supravegherea și coordonarea întregii activități a subordonaților pe baza unor standarde de control care reflecta rezultatele planificate, a unor informații care indică deviațiile între rezultatele actuale și standarde, precum și a unor acțiuni corective pentru orice deviație între rezultatele actuale și standarde.

COORDONATORUL PUBLICAȚIEI
Procuror șef serviciu
CONSTANTIN SIMA

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
Bd. Libertății nr.12 - 14, sector 5, București
Telefon: 021/319.38.36 sau 021/319.38.56/2214
e-mail: Constantin_Sima@mpublic.ro

Tehnoredactare computerizată
Costache Adrian
documentare@mpublic.ro

ISSN-1224-241